





నాటకాలు

భక్తి,జ్ఞాన,పురాణ,జానపద

రాజపాలయం రాజకవుల యక్షగానములు



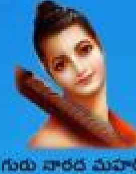


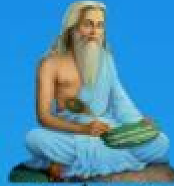
సదాశివ సమారంభాం


గురు దక్షిణామూర్తి


గురు వేదవ్యాస మహర్షి


గురు శుక మహర్షి

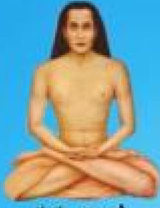

గురు నారద మహర్షి


గురు వాల్మీకి మహర్షి


గురు శ్రీకృష్ణ

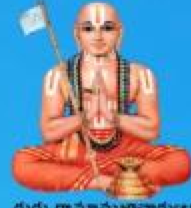
శంకరాచార్య మధ్యమాం


గురు దత్తాత్రేయ


గురు బాబాజీ

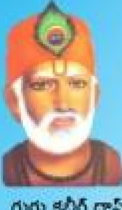

గురు గౌతమ బుద్ధ


గురు ఆదిశంకరాచార్య

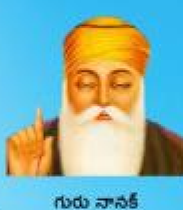

గురు రామానుజాచార్యులు


గురు జ్ఞానేశ్వర్


గురు రవిదాస్


గురు కబీర్ దాస్


గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

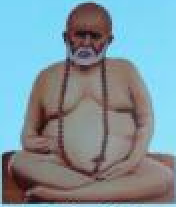

గురు నానక్


గురు రాఘవేంద్ర స్వామి


గురు వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామి


యోగి వేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతాం


గురు త్రైలింగ స్వామి


గురు లాహిరి మహాశయ



గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి


గురు వివేకానంద


గురు సాయి బాబా


గురు అరబిందో


గురు రమణ మహర్షి


గురు యోగానంద


గురు భక్తివేదాంత ప్రభుపాద


గురు మళయాళస్వామి


గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి


గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య

వందే గురుపరంపరాం..




నన్ను "నేను" తెలుసుకోవటానికి

నన్ను "నేను" మార్చుకోవటానికి

"నేను" గా ఉండటానికి

మరియు అత్యుత్తమ జీవన విధానానికి

కావలసిన భక్తి,జ్ఞాన,కర్మ,ధర్మ సమాచారం ఒకేచోట తెలుగులో ఉచితంగా!

సాధారణంగా వేదాంతం తెలుసుకోవాలనే కోరిక వుంటుంది, కాని గ్రంధాలు అందుబాటులో లేవు. ఇంకొకరి దగ్గర గ్రంధాలు వుంటాయి, కాని జిజ్ఞాసువులకి ఎక్కడ ఉన్నవో తెలియదు. అలాగే కొన్ని లైబ్రరీ లో కొన్ని రకాల పుస్తకాలు మాత్రమే లభ్యం అవుతున్నాయి, అంతేగాక విలువైన గ్రంధాలు సరైన సంరక్షణ లేక కనుమరుగైపోతున్నాయి, కనుక మన అందరి కోసం భారత ప్రభుత్వం పురాతన ఆధ్యాత్మిక గ్రంధాలను సంరక్షించే నిమిత్తం ఎంతో శ్రమతో కంప్యూటరీకరణ ద్వారా ఒక చోట చేర్చుతూ ఆన్ లైన్ చేయటం జరిగింది. ఇటువంటి విలువైన జ్ఞాన సంపదను మరింత సులభంగా అందుబాటులోకి తీసుకురావటానికి సాయి రామ్ సేవక బృందం ఉడతా భక్తి గా ఇప్పటివరకి దాదాపు **5000** పుస్తకాలను వివిధ వర్గాలుగా విభజించి PDF(eBOOK) రూపంలో ఆన్ లైన్ లో ఉచితంగా అందించటం జరిగింది. కనుక ప్రతి ఒక్కరు ఈ సదవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోగలరు. ఇందుకు సహాయం అందించిన భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా http://www.new.dli.ernet.in), ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్(https://archive.org), గూగుల్ వెబ్ సైట్(https://www.google.co.in), మైక్రోసాఫ్ట్ వెబ్ సైట్(http://www.microsoft.com) కు మేము ఋణపడివున్నాము.అలాగే ఇటువంటి బృహత్తర కార్యక్రమానికి పెద్ద మొత్తం లో గ్రంధాలను అందించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమునకు కూడా మనం ఋణపడివున్నాము. సాయి రామ్ సేవక బృందం కోరుకొనేది ఒక్కటే, ప్రతి ఇల్లు ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన గ్రంధాలతో నిండిపోవాలన్నదే మా కోరిక.

ఈ గ్రంధాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: http://www.new.dli.ernet.in లేక http://www.dli.ernet.in
2) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్: http://www.sairealattitudemanagement.org
3) సాయి రామ్ గూగుల్ సైట్: https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement
4) ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్: https://archive.org/details/SaiRealAttitudeManagement

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞం పై గల సలహాలు,సూచనలకు సేవక బృందాన్ని సంప్రదించుటకు: sairealattitudemgt@gmail.com
సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సమాచారం: https://www.facebook.com/SaiRealAttitudeManagement
సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సంబంద వీడియోలు: https://www.youtube.com/user/sairealattitudemgt

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞంలో ప్రతి ఒక్కరు పాల్గొని, ఈ అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకొని,మీరు సంతృప్తులైతే మరొక సాధకునికి, జిజ్ఞాసువులకు మార్గం చూపించగలరని ఆశిస్తున్నాము. మీరు చదువుకోవటంలో ఏమైనా ఇబ్బంది కలిగితే సేవక బృందంను సంప్రదించగలరు. ఒకవేళ మా సేవలో ఏమైన పొరపాటు వస్తే మన్నించగలరు.

ఈ గ్రంధపు భారత ప్రభుత్వ డిజిటల్ లైబ్రరీ గుర్తింపు సంఖ్య: 2990100051757

Sai**R**eal**A**ttitude**M**anagement(SAI RAM) - సాయి నిజ వ్యక్తిత్వ నిర్వహణ(సాయి రామ్)

* సర్వం శ్రీ సాయినాధ పాద సమర్పణమస్తు *

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

http://www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India: Inc ×

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home | Vision | Mission | Goals | Benefits | Content Selection | Current Status | People | Funding | Copyright Policy | FAQ | RFP

Books Journals Newspapers Palm-Leaves (Manuscripts)

Title: Ramayanam
Author:
Year: to
Subject: Any Subject
Language: Telugu
Scanning Centre: Any Centre
Clear | Search

Presentations and Report
Statistics Report
Status Report
Feedback | Suggestions | Problems | Missing links or Books

Click here for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

DLI

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

Click Here to know More about DLI New!

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
Rashtrapati Bhavan CMU-Books Sanskrit TTD,Tirupathi Kerala Sahitya Akademi	INSA	Times of India Indian Express The Hindu Deccan Herald Eenadu Vaartha	Tamil Heritage Foundation AnnaUniversity NEW!

Title Beginning with.

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

Author's Last Name

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

Year

1850-1900	1901-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-

Subject

Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...

Language

Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

"దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్ఠమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం" అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.



రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని ఝళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ, సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజా పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్ఛాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నిటి కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన 'ఇచ్ఛ' (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. "నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది" అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

రాజపాళయం రాజకవుల యక్షగానములు



* సీతాకల్యాణం — గొట్టుముక్కల కృష్ణమరాజు
* పారిజాతాపహరణం — గొట్టుముక్కల సింగరాజు
* సావిత్రి — గొట్టుముక్కల కుమారపెద్దిరాజు



పరిష్కర్త:

డా॥ తిమ్మావఝ్ఝల కోదండరామయ్య, M.A.

తెలుగుశాఖాధ్యక్షులు, మధురై కామరాజ విశ్వవిద్యాలయం, మధురై.

ప్రచురణకర్త:

బహుభాషాప్రవీణ ముదునూరి జగన్నాథరాజు

అధ్యక్షుడు, తెలుగువిద్యాలయం, రాజపాళయం.



ప్రచురణ:

తెలుగు విద్యాలయము

రాజపాళయం (తమిళనాడు)

1981

విషయసూచిక



1.	మున్నుడి బహుభాషాప్రవీణ ముదునూరి జగన్నాథరాజు	౧
2.	పీఠిక డా॥ తిమ్మావజ్ఝల కోదండరామయ్య, M. A., Ph. D.	౧౦
3.	సీతాకల్యాణము	4
4.	పారిజాతాపహరణము	57
5.	సావిత్రి	105

రాజపాళయం రాజకవుల యక్షగానములు

౧

సీతాకల్యాణం

గొట్టుముక్కల కృష్ణమరాజు



శ్రీ ర స్తు

శు భ మ స్తు

అ వి ఘ్న మ స్తు

సీ తా క ల్యా ణ ం

శ్రీవైదేహి నిజాంగలిప్త నవకాశ్మీరాంక నాథోరవ
క్షో విభ్రాజితహారమౌక్తి ... ...
... ... జూడ నొప్పు నిగమాంతస్వాంతవేద్యం దయా
భావుఁ రాము కకుత్స్థ వల్లభు మదిఁ భావింతు నశ్రాంతముఁ.

అర్ధ చంద్రికలు.

వాణీవల్లభు వనజజు గొలుతుఁ
గౌరీపతి కరకంఠుని గొలుతుఁ
నందితగుణ గణనాయకు గొలుతుఁ.

వ. అని యిష్టదేవతాప్రార్థనంబుంజేసి కవీశ్వరుల నేమని కొనియాడుచున్నాడు.

సీ. వ్యాసులకును మ్రొక్కి వాల్మీకు సేవించి
కాళిదాసాది సత్కవుల బొగడి
సంగీత విద్యాప్రసంగ రహస్యాది
జ్ఞానుల తుంబురునారదాది
ఘనుల కీర్తించి తిక్కన యాదిగా నంధ్ర
భాషాకవీంద్రుల ప్రణుతి చేసి
వొప్పులఁ దప్పని వారల దిద్దెడు
దుష్కవులకు ప్రియోక్తులు ఘటించి

గీ. వర్ణితం బగు చతురకావ్యములు చెప్పు
చతురకల్పనకవుల కంజలి యొనర్చి

వర్తమానకవీంద్రుల వరుస దలచి
భావికవులను మది నూని ప్రస్తుతించి.

క. పగళాతం(?) సద్వంశుని
జగదభినుతకీర్తిహారు సన్నుతిఁ దలఁతుఁ
నిగమాంతవేద్యు మద్గురు
అగణితగుణధుర్యు లక్ష్మణాచార్యు మదిఁ.

త్రిపుట.

శ్రీధనంజయగోత్రపాత్రుఁడ శేషభూపతిసు(సు?)తుఁడ సద్గుణ
సాధకుం డగు గొట్టుముక్కల శాసనుండఁ
వరదనృపతికి వెంకటాంబకు వరతనూజుఁడ సుగుణనిధి యై
పరగు వెంకటరాజు తమ్ముఁడ భవ్యయశుఁడఁ.
వ్యాసమునివరకరుణ కవితా వాగ్విలాసము మెరయువాడను
రాశి కెక్కినయట్టి కృష్ణమరాజుసుకవిఁ

వ. యే నొకపురాతన పుణ్యచరిత్రంబు చెప్ప నుద్యోగించి యొక్కనాడు శుచి ప్రదేశంబున నిద్రితుండనై యుండ మదీయస్వప్నంబున.

ద్వి. కపిలజటాభారకలితుఁ డై విష్ణు
విపులదేహద్యుతుల్ వింతలు గాఁగ
నిగమాంతవేద్యు నన్నీరజోదరుని
చిగురొత్త నాత్మలో చింత జేయుచును
భూతి మైనింత నద్భుతముగా నలఁది
కౌతుకంబున వచ్చి కరమొప్ప నిలిచి
వత్స! లేలెమ్ము ... ...
... ... సంగ వచ్చితిని
వాణి నీజిహ్వను వలనొప్ప నిలుచు
త్రాణ మించిన కవిత్వము చెప్పు మీఁకను
తొడరి నీ విప్పు డుద్యోగించి చెప్ప
కడఁగెడు కథ యక్షగానంబు గాఁగ

సీతావివాహ మూర్జితముగాఁ జెప్పి
ఖ్యాతి లోకములోన ప్రఖ్యాతి గనుము
పంకజాక్షుఁడు రామభద్రుని పేర
నంకితంబుగఁ జేయు మని యానతిచ్చి
అంతర్హితుం డయ్యె నంత మేల్కాంచి
వింతయై మది జాల విస్మయం బొదవ
యిట్టి భాగ్యము గల్గె నెట్టి పుణ్యంబొ
ఘట్టిగా వ్యాసుల కరుణ నా కనుచు
సరు(రఁ)గ రాముని కృతీశ్వరునిగాఁ జేసి
పరువడి నద్దేవు ప్రణుతింపఁ దొడఁగె.

వ. కృతీశ్వరుఁడైన రాఘవేశ్వరుని నేమని గొనియాడుచున్నాఁడు.

జంపె.

నీలమేఘశ్యాము నిజకాంతిజితసోము
శ్రీలసద్గుణధాము శ్రీరాము గొలుతుౘ
జానకీసతికాము మానవప్రియనాము
శ్రీనివాసోద్దాము శ్రీరాము గొలుతుౘ
దుష్టగర్వవిరాము దూరదోషస్తోము
శిష్టజనవిశ్రాము శ్రీరాము గొలుతుౘ.

వ. అని యద్దేవునకు షష్ఠ్యంతములుం జెప్పెనట యెటువలెను.

జంపె.

ప్రమదమున కడు మించి భార్గు విల్లుం ద్రుంచి
రమణ విలసిల్లు దశరథరామునికిని
పక్షివాహన మెక్కి ఫణిఫణాగ్రముఁ ద్రొక్కి
రక్షకుం డైన దశరథరామునికిని
ఆజిలోపల బట్టి అసురవీరుల గొట్టి
రాజిల్లునట్టి దశరథ రామునికిని

వ. అంకితంబుగా నా యొనర్పం బూనిన సీతాకల్యాణం బను యక్షగానంబు నకు కథాసంవిధానం బెట్టి దనినా.

అటతాళం.

చాతురీమణి సౌధ గోపుర సన్నుతంబూ హాటక
కేతుతోరణరాజితము సాకేతపురము
కులుకుగుబ్బలు మెరుగుమోములు కోర్కులీనా వీధుల
వలను మీరఁగ నుందు రప్పురి వారసతులు
నాతిరో పూదండ యెత్తవె చూత మనినా నిగ్గున
జూతు రప్పురి పుష్పలావిక సుదతు లెలమిన్
నీరనిధి రత్నాకరం బని పేరు గాని యీపురి
చారుమణులకు నాకరం బగు కోరి జూడన్
కలభములపై నెక్కి యాకసగంగలోన తామర
లెలమి గోయుదు రనిన గజముల నెన్న నేలా
వెరచి యంబుధి బడఁగఁబోయెడుకరణి బోవుం దివి రవి
హరుల చూచి హసించు నప్పురి తురగచయము.

వ. మరి న్నేమని కొనియాడుచున్నాడు.

అర్ధ చంద్రికలు.

నటులును భటులును విటవిసరములున్
త్యాగులు జీగులు నాగరికులున్
కధికులు రధికులు పృథువిక్రములున్
ధీరులు శూరులు వీరవినోదుల్
గాయక నాయక సాయక ధరులున్
వాటపు గాటపు తోఁటలు వనముల్
యేచి పూచి తగ కాచి ఫలించున్
వొప్పగు నప్పురి గప్పుర గంధుల్
మేడల నీడల వేడుక ప్రియులన్
కూడుచు నాడుచు పాడుచు రతులన్
కలయుచు నలయుచు సొలయుచు నుందెన్.

వ. యిట్లనంతభోగాస్పదంబగు పరిఘా సాల గోపురాట్టాలకప్రాసాద వీరభట హయరథ గంధసింధురంబై పరవీరనృపసాధ్యయగు నయోధ్య యొప్పు. నప్పురంబున కధీశ్వరుండు.

ద్వి. ఆపురి యేలు బాయక మనోజాత
రూపనిర్జితకళా రూఢ మహీశ
మకుటకీలితజాతి మాణిక్య జాల
నికరకాంతి చ్ఛటా నీరజనాభి
విధి విహితాచార విమలుఁడై యేకీ
రథుఁడైన యాదశరథమహారాజు
బాణతూణకృపాణ పటుతోరణముల
త్రాణ మించిన యరదం బెక్కి వేడ్క
దిక్కులు గెలిచి దాత్రించరాధిపుల
బెక్కండ్ర బరిమార్చి ప్రేమ రెట్టింప
ధర కోసలాధీశతనయ కౌసల్య
వరలు కేకయరాజవరసుత కైక
మగధుని కన్యకామణి సుమిత్రయును
తగు ధర్మపత్నులై దనర నిష్టోప
భోగంబులును రాజ్యభోగసంపదల
భోగదేవేంద్రుఁడై పొలుపగ్గలించి
ధర్మమార్గంబున ధరణి పాలించి
నిర్మలకీర్తులు నిఖిలదిక్కులను
వెదచల్లి యిరువదివేలేండ్లు రాజ్య
ముదుటున పాలించి యుర్వీధవుండు
దనరాజ్యమున రుజాతంక దుర్భిక్ష
ఘనపీడ లేమియు గానరాకుండ
ప్రజల రక్షింపుచు పార్థివేశ్వరుఁడు
నిజమతి నొకనాఁడు నెరి విచారించి
సంతతి లేనట్టి జన్మ మే లనుచు
చింతించి గురువు వశిష్ఠునిఁ జూచి

కరములు మోగిచి గద్గదకంఠుఁ డగుచు
నిరవొంద నతనితో ని ట్లని పలికె.

వ. అప్పుడు దశరథుండు వసిష్ఠునితో యే మనుచున్నాడు.

త్రిపుట.

తాపసోత్తమ ! సుగుణగణసంతానహీనుఁడ నగుచు నీగతి
రూపహీనత నుండ మది సంతాప మొదవెఁగా
కులము రక్షించుటయు నాల్గు గుణము లధికము పుణ్య మని ముని
కులవతంసమ ! చెప్పుదురు లోకులు మహాత్ముల్
దేవ ! నీచిత్తమున దీనికిఁ దెలుపు మార్గ మటంచు మహిపతి
శేవ చేయుచు నుండె దీనవిచేష్టుఁ డగుచుఁగా.

వ. అని దీనవదనుండై ప్రార్థించుచున్న దశరథనృపాలునిం జూచి యనాగ
తంబు విచారించి సంతానలాభంబు గలదని నిశ్చయించి వసిష్ఠుం డేమను
చున్నాడు.

క. సుతహీనుఁ డైన యతనికి
గతి లే దని వేదవాక్యగతి దెలుపంగా
నితరముఁ జెప్పఁగ నేఁటికి
సుతులకు నుద్యోగి వగుదు సూనృతవర్యా !

వ. మరిన్ని యే మనుచున్నాడు.

త్రిపుట.

యెన్నఁదగియెడునట్టి సుతకామేష్టిఁ జేసిన సుతులు గలిగెద
రన్న వగవఁగ నేల నీకు ననుదినంబుఁగా
యాగసంభారములు దేరఁగ నంపు ఋషులను బిలువఁ బంపుము
వేగమున సాగింపు మింకను జాగు లేకా.

వ. అనిన దశరథుండు సంతోషాంతరంగుండై అప్పు డేటువలె నుండెనూ.

ఝంపె.

హితుఁడైన తనపురోహితుని వాక్యములకు
మతిలోన సంతోషమగ్నుఁడై యలరెఁగా

చేతురమతియై యజ్ఞ సంభారముల నెల్ల
ప్రతిఘటియ దెప్పించె పార్థివేశ్వరుఁడు
శాంతతోఁ గూడ ఋశ్యశృంగుఁ బిలుపించి
చింత వాయంగ దీక్షితుఁడయ్యె నంతఁ.

వ. యివ్విధంబున సకలమునిగణసమేతుఁడై పుత్రకామేష్టి సేయునప్పుడు.

ద్వి. అంత నిక్కడ దేవతారాధ్యుఁ డమర
సంతతితోఁ గూడఁ జని విష్ణుఁ గాంచి
చక్క సాగిలి మ్రొక్కి సరగున లేచి
దిక్కైన యయ్యాదిదేవునిఁ గాంచి
జయ రమావల్లభ! జయ భక్తసులభ!
జయ దేవతారాధ్య! జయ వేదవేద్య!
జయ శేషపర్యంక! జయ గరుడాంక!
జయ పుండరీకాక్ష! జయ హారవక్ష!
సకలజీవులకు రక్షకుఁడవై నీవు
ప్రకటిత నుండ మా పడినపా టెల్ల
వినుము రావణుఁ డనువిఖ్యాతబలుఁడు
దనుజుఁడు కైకసి తనయుండు దేవ
భూసురావలిఁ బట్టఁ బుణ్యాశ్రమములు
గాసిగాఁ జేసి పెక్కుంద్ర మౌనులను
పృథుశక్తి వధియించి పెంపగ్గలించి
మథితదిక్పాలుఁడై మరియును కడఁగి
వాసవుఁ బట్టి గీర్వాణులఁ గొట్టి
రాశి కెక్కిన పరాక్రమశాలి యగుచు
మించి లోకము లాక్రమించి దేవతలఁ
బంచబంగాళమై పారంగఁ దోలి
వరగర్వ దుర్వార వైభవస్ఫురణ
బెరికి(గి?) యందరఁ బాధఁ బెట్టుచున్నాఁడు
అని విన్నపము శేయ అబ్జజుం జూచి

వనజోదరుఁడు పల్కు వాని నన్యులకు
మడియింపఁగా రామ మనుజులచేతఁ
బడు రణస్థలి యట్టి పద్ధతి వినుము
మనుజుండనై యేను మహి జనియింతు
వనచరులై మీరు వడిఁ బట్టుఁ డనుచు
ఆనతి యిచ్చిన నతిమోదమునను
జానొప్ప నిజనివాసములకుఁ జనిరి.

వ. అంత నక్కడ మునీశ్వరులతోఁగూడ పుత్రకామేష్టి సేయించేక్రమం బేరీతి నుండెను.

త్రిపుద.

వీర్యవంతము వైనమంత్రము లార్యసభ జపియించి వేల్వఁగ
కార్య మట యూహించి స్వాహాకాముకుండు
దివ్యరూపము దాల్చి కరుణాదృష్టి రాజవరేణ్యుఁ జూచుచు
భవ్యపాయసభాజనముతోఁ బ్రభవ మొందెన్
రాజ! యీపరమాన్న మిప్పుడు రమణితో నీసతుల కొసఁగుము
రాజకీర్తులు సుతులు పుట్టుదు రాజిబలులు.

వ. అని యిచ్చి యద్దివ్యపురుషుం డంతర్ధానం బగుటయు రాజు హర్షపులకిత గాత్రుం డగుచు నప్పాయసంబు తనదేవుల కెటువలెఁ బంచిపెట్టు చున్నాఁడు.

త్రిపుద. జంపె.

సగము కౌసల్యకును సగములోపల
సగము తగనిచ్చె నాసుమిత్రాకాంత కెలమిన్
కైకేయి కిచ్చె నుత్కంఠ నాసగములో
ప్రాకటంబుగ సుమిత్రకు నిచ్చె మరియున్
అపాయసాన్నంబు లర్థితో భుజియించి
భూపకాంతలు గర్భములు దాల్చి రెలమిన్.

వ. యిట్లు గర్భంబులు ధరియించినకాంతల కిమ్ముగా గర్భరక్షణంబు శేయం

బనిచి యథావిధి గర్భసంస్కారార్థంబు శాంతికపౌష్టిక విధానంబులు జేయింపుచుండె నంత గర్భచిన్నె లెటువలె నుండెను.

జంపె.

వలరాజు పశిడిబరణుల ముద్ర యిడినట్లు
నలినాక్షి చూచుకంబులు నల్లనాయెఁ
కందుచందురుఁడు సరిగాఁడు నా కని నవ్వు
చందమున ముఖకాంతిచంద్రికల నీనెఁ
పుణ్యగర్భము లట్లు పొలతుకలు ధరియించి
వర్ణింప నొప్పి వరవర్ణినుల వేడ్కఁ.

వ. అంత నొక్కశుభముహూర్తంబున కౌసల్య రాముం గనియెనట, యెటువలెను.

జంపె.

చైత్రశుద్ధనవమియును సౌమ్యవాసరమందు
పాత్ర మగు దితితార ప్రఖ్యాత మగుచుఁ
లలితకర్కటకశుభలగ్నంబులను పాల
జలధిలో నమృతంబు జన్మించుకరణిఁ
తరణివంశమునందు ధరణి కౌసల్యకును
పరమపురుషుఁడు రామభద్రుఁ డుదయించెఁ
తనర కైకయరాజతనయ భరతునిఁ గాంచె
వనరాశి కల్పతరువును గన్నకరణిఁ
శత్రుఘ్నలక్ష్మణుల సరవితో డుత గాంచె
మిత్రజనసన్నుత సుమిత్ర వేడ్కఁ
సొరిది పువ్వులవాన సోనగా ధరఁ గురిశె
సురదుందుభులు మ్రోశె పురుహూతునగరఁ.

వ. అంత సుతులు నలుగు రుదయించి రని రాజునకుం జెప్పి రట యెటువలెను.

అటతాళం.

సుతులు నలువురు బుట్టిరని రాజునకుఁ జెప్పఁగా చెప్పిన
హితుల కొసఁగెను వస్త్రభూషణ హేమరాసుల్
కనకములు దెప్పించి రాసులు గాఁగఁ బోసి ద్విజులకు
తనయ నిచ్చెను వస్తువాహన తతులతోడఁగా
భూరివిభవముతోడ రాజకుమారులకును వేడుక
లూర నప్పుడె జాతకర్మము లొప్పఁ జేసెఁగా.

వ. యిట్లు జాతకర్మంబులు నిర్వర్తించి పన్నెండగుదివసంబున నామకరణంబు లేరీతున జేయింపుచున్నాఁడు.

త్రిపుద.

రామలక్ష్మణ భరత శత్రువిరాము లనియెడినామధేయము
లామహాత్ముల కిడియె నప్పుడు భూమివిభుఁడు
విదియచందురుఁ డుదుటు కవలను పొదలువిధమున కొదమప్రాయము
లెదుగ రదనవిహీనవదనము ముదము నొసఁగెఁగా
అత్త అత్త యటంచుఁ బల్కుచు తత్తరంబున నడుగు లిడుచును
ముత్తియంబులపగుది తల్లులచిత్త మలరఁగా.

గీ. మారవరరూపజితు లాకుమారవరులు
ప్రకటకాంతుల సూర్యబింబము లనంగ
మగతనంబుల సింహసమాను లనఁగ
కరము చూపర కాశ్చర్యకరము గాఁగ.

వ. యివ్విధంబున సంవర్ధితగాత్రు లగు రాజపుత్రులకు చౌలోపనయనాదిక్రియాకలాపంబులు నిర్వర్తించి వేదవేదాంగాది విద్యలును ధనుర్వేదంబును నావెగా గలుగు సకల విద్యలయందు ప్రవీణులై గజతురగరథారోహణంబుల నేర్పరులై పెరుగుచున్న సమయంబునా.

ద్వి. అట కౌశికుఁడు యాగ మర్థితోఁ జేయ
కుటిలరాక్షసవరుల్ ఘోరరక్తముల
మాంసంబు లెమ్ములు మద్యముల్ గురిశి

హింస గావింపంగ యెరిగి యమ్మౌని
మఘరక్షణార్థమై మానవేశ్వరుని
రఘుకులోత్తము గొని రావలె ననుచు
జడముడి వెట్టి విశాలవక్షమున
తడబడ రుద్రాక్షదామముల్ వైచి
అజినాంబరము గట్టి యఖిల దిక్కులను
నిజదేహకాంతి రాజింప వేవేగ
దండకమండలధారియై విమల
ఖండేందుధరురీతి కరము సంప్రీతి
బలసి శిష్యులును వెంబడి నేగుదేరి
పొలుపారు సాకేతపురవరంబునకు
వచ్చి హజారంబువాకిట నిల్వ
నచ్చెరుపడి భీతి నంజలి చేసి
దవ్వారికులుఁ బోయి దశరథేశ్వరుని
కవ్వార్త యెఱిఁగింప నాప్తులతోడఁ
గూడి రా నమ్ముని కులవతంసునకు
వేడుక రెట్టింప విభుఁ డెదురేగి
దండప్రణామంబు తగ నాచరించి
మండలాధీశుఁ డమ్మౌనిశేఖరుని
వెస నర్ఘ్యపాద్యాదివిధులఁ బూజించి
అసమునఁ గొనివచ్చి యర్హాపీఠమున
కూర్చుండ నియమించి కుశలంబు లడిగి
యర్చితుం డగుమౌని కంజలి చేసి
దేవమునీంద్ర! మీదివ్యవిగ్రహము
భావించి గంటి నాభాగ్య మెట్టిదియొ
వచ్చినకార్యంబు వలనొప్ప చెప్పుఁ
డిచ్చెద ననిన మునీంద్రుఁ డి ట్లనియె.

వ. అప్పుడు విశ్వామిత్రుఁడు దశస్యందనుతో యే మనుచున్నాడు.

అటతాళం.

వినుముఁ జెప్పెద నాదురాకకు మనుజనాథా! యజ్ఞము
ఘనతఁ జేసెద మనుచు నుద్యోగంబు శేయఁగా
వడి సుబాహుఁడు దుష్టచిత్తుఁ డవార్యబలుఁడు తాటకి
కొడుకు మారీచుండు రాక్షసకులవిభుండు
క్రూరకర్ములు వచ్చి రక్తము గోరి గురియఁగా దినమును
చేరి యాగంబునకు విఘ్నము శేయుచుండఁగా
యాగదీక్షితు లైనమాకును నలుగ రామి యిచటికి
వేగ వచ్చితి నీదువరకు వివేకనిలయా!

వ. అని మరియు విశ్వామిత్రుం డే మనుచున్నాఁడు.

త్రిపుద.

అవనినాయక! నీతనూభవుఁ డైనరామునిఁ బంపు మిప్పుడు
సవనరక్షణ శాయ నాతఁడు జాలు మాకుఁగా
బాలుఁ డని శంకింప వలవదు లీల నీతఁడు దనుజబలముల
దోలి యాహవభూమి నందరఁ గూల నేయుఁగా
మనుజమాత్రుం డనుచు యంచకు దనుజగర్వవిదారుఁ డితఁడు
వనజలోచనుఁ డైన విష్ణుఁడు వసుమతీశా!

వ. అనిన విని దశరథేశ్వరుండు భయకంపితచిత్తుండై నిశ్చేష్టితుండై యూర
కుండి కొంతశేపునకుం దెలివొంది విశ్వామిత్రునితో యేమనుచున్నాడు.

జంపె.

అయ్య రాక్షసవీరు లతిశౌర్యబలయుతులు
కయ్యమున వారి నొక్కఁడు గెలువఁగలఁడా
చిన్నపాపఁడు వీఁడు మున్ను కయ్యము లెరుఁగఁ డెన్నఁడును
మీవెనుక నె ట్లంప నేర్తుఁగా
నేనైన వచ్చెదను శేనతోఁ గూడుకొని
బూని రాక్షసకోటిఁ బోరిమార్చుకొఁబకుఁగా.

ద్వి. అని యిట్లు దశరథుఁ డాడువాక్యములు
విని కౌశికుఁడు రోషవివశుఁడై పలికె
జననాథ! సూర్యవంశమునందుఁ బుట్టి
చనునె నీ కిట్లు అసత్యంబు బలుక
నీరాజసం బెంత నీరాజ్య మెంత
గారవంబున నన్నుఁ గైకొన వైతి
యే నల్గినపుడె యీరేడులోకములఁ
బూని భస్మీకరంబనఁ జేయ లేనె
అని రోషతామ్రాక్షుఁడై నలుదిశలు
కనుగొన జగములు కంపింప నపుడు
తటతట పెదవులు తాటించుకొనుచు
పెటపెట యని దంతపీడ యొనర్చి
కటములు బొంగ నుత్కటకోపుఁ డగుచు
కటకట యని శిరఃకంపంబుఁ జేయ
కన్నుల విస్ఫులింగంబులు చెదర
వెన్నున జడముడి వీడి నటింప
రోషించుప్రళయకాల రుద్రుని భంగి
భీషణాకారతఁ జేర్చి లేచుటయు
అంభోధి కలఁగె కులాద్రులు వణఁకె
జంభారి వజ్రంబు చయ్యన విడిచె
ఫణిరాజు భయమున పడగలు వంచె
క్షణములో రాలె నక్షత్రంబు లెల్ల
భానుఁడు మాసె భూభాగంబు గ్రుంగె
దీనులై సురలు ప్రార్థించి రబ్జజుని
సభవారు భయగతస్వాంతులై వేఁడి
రభయంబు లిమ్మని యమ్మునిచంద్రు
నంత నంతయుఁ జూచి యా వసిష్ఠుండు
చింత యంతయు లేక చిరునవ్వుతోడఁ
దెలివైనకన్నుల దెగడెడి యందు

దల యూఁచి యతని నింతయును గైకొనక
కపట మేమియు లేక కార్యంబు దెలిశి
విపులవాచాప్రౌఢి వెలయ ని ట్లనియె.

వ. అంత నరుంధతీవల్లభుండు వసుంధరావల్లభుండైన పంక్తిరథునకు
సాంత్వన స్వనంబుతో యే మనుచున్నాఁడు.

యెకతాళి.

భూమీశులు మును బొంకినవారిని
యీమహి నెన్నఁడు యెరుగము మేముఁగా
యీమునిపతితో నిచ్చెద నని యిపు
దేమరి బొంకిన నిది తగ వగునా
నీమదిలోపలి ప్రేమము లూరఁగ
రాముని(బంపుము తామస ముడిగి
యిట్టి మహాత్ముల కిచ్చిన సుకృతము
పెట్టనికోట యభేద్యము మనకుఁగా
విశ్వామిత్రునివెంబడి యంపిన
శాశ్వతపదవులు సమకురు నీకుఁగా.

గీ. అనిన మునినాథుపలుకుల కాత్మలోన
సంతసం బంది దశరథక్ష్మావిభుండు
తనయులను వేగ పిలుపించి దయ దలిర్ప
కన్నుగవ నశ్రుకణములు కడలుకొనఁగ.

వ. దశస్యందనుం డే మనుచున్నాఁడు.

జంపె.

తాపసోత్తమ! చిన్నిపాపఁ డీరాఘవుఁడు
చేపట్టి రక్షింపు కాపట్య ముడిగి
నీవెంట వచ్చినను యేవెంట నీతనికి
భావింప మది చింత యావంత లేదు
మునినాథ! కొనిపొమ్ము జననాథ తనయులను
దనుజాధములు జేయు ఘనబాధ బఁడఁపఁగా.

వ. యిట్లు రామలక్ష్మణుల మునీశ్వరునకు నప్పగించిన దీవించి రాజపుత్రులం
దోడ్కొని పోయె నట యెటువలెను.

అటతాళం.

యాగ మిక యీడేరె నని మది జాగు లేకా మునిపతి
వేగ బయనము గదలె రాజులు వెంట రాఁగా
జోక యనుచును పురజనంబులు మూక గూడి వీథుల
రాకుమారులఁ జూచు వేడుక ప్రాకటముగా
బలము నతిబల మనెడివిద్యల బలముపేర్మిఁ బాలుల
కలఁత యాఁకలి దప్పియును లే దయ్యె నపుడు.

ద్వి. అరీతి కౌశికుఁ డారాజసుతుల
వీరాగ్రగణ్యుల వెస దోడుకొనుచు
చని చని యారాత్రి సరయువుపొంత
ననువుగా నిద్రించి యామరునాఁడు
వెరవొప్ప సంధ్యాది విధు లొప్పఁ దీర్చి
కరము సంప్రీతితో కదలి పోవుచును
ఘనసింహశార్దూల గంధేభగవయ
వనలులాయవ్రాత వరవరాహాది
మృగపక్షిరవములు మిక్కిలి భయద
మగుచున్న దీవనంబున కౌశికుండు
రామచంద్రునిఁ జూచి రఘువీర! వినుము
రా మహాటవిలోన యప్పుడు నుండు
తాటకి యను నొక్క దానవురాలు
మేటిసత్త్వంబుల మించి తాపసులఁ
బలువురఁ జంపి దోర్బలశక్తి మెరసి
చలమున మరి దాని జంప నెవ్వరును
జాలరు నీచేత చచ్చు నిక్కంబు
వాలాయమును నన్న వసుధీశసుతుఁడు

కౌశికమునిఁ జూచి కరములు మొగిచి
భాసురంబుగ దయాభావుఁడై పలికె.

వ. రామచంద్రుం డమ్మునిచంద్రునితో యే మనుచున్నాఁడు.

త్రిపుట.

దేవ తాటకి యంత దీని మునుఁ దెలియఁ బలికితి రేను వినఁగను
భావమున దయ లేకఁ జంపఁగఁ బాడి యగునె
మగువఁ జంపుట పౌరుషములోఁ దగిలి యుండదు పాపకర్మము
తగవు దప్పినశేఁత యిది యొకమగతనంబా
తపనకులమునఁ బుట్టి దిక్కులు విపులకీర్తులమించి వెలశిన
నృపతు లెవ్వరుఁ జేయ రిది కడు నపయశంబు.

వ అనిన విశ్వామిత్రుం డేమనుచున్నాఁడు.

జంపె.

యనయ గోబ్రాహ్మలకు హింస గావించినను
చను జంపస్త్రీల నైనను రాజులకును
వనజనేత్రుఁడు దృఢవ్రత యనఁగ భృగుపత్ని
మొనశిఁ జంపఁడె జగంబులు బాధశేయఁగా
యింద్రుండు జంపండె యిల మునుల బాధింప
సాంద్రరోషత విరోచనుఁ గూఁతు నెలమిఁగా
నీవు యీ తాటకిని లావు గలబాణముల
దేవగణములు బొగడఁ దెగఁజూఁడుమయ్యా.

వ. అనిన ముని యాజ్ఞయు తంద్రిపనుపును మనంబునం దలపోశి తాటకీ సంహారమున కుద్యోగపడెనట యెటువలెను.

అర్ధ చంద్రికలు.

ధనువున ననుపుగ గొనయము గూర్చెఁగా
కవదొన యిరువంకల ధరియించెఁగా
గుణరవమున దిక్కులు వగులించెఁగా

దనుజాంగన విని ఘనకోపమునఁ
అట్టహాసమున నద్రులు వణఁకఁ
పదఘట్టన భూభాగమె గ్రుంగఁ
వచ్చిన గని కడు నచ్చెరుపడుచుఁ
శరము లురముునను దరుమగ నాటఁ
పరువడి గురిశిన దెరలక యదియుఁ
జలజల శిలలును చలమున వ్రేయఁ
బాణ మొక్కటనె ప్రాణము గొనియెఁ
గిరిగొని సుర లటు కీర్తన సేయఁ
బోరిబోరిఁ గురిశిరి పువ్వులవానల్.

వ. యిన్విధంబున తాటకి సంహారం బొనర్చి విశ్వామిత్రునకు నమస్కరించిన గాఢాలింగనంబుఁ జేసి సంతోషాంతరంగుండై రాఘవులకు దివ్యాస్త్ర మంత్రోపదేశంబుఁ జేసె నట యెటువలెను.

తిప్పట.

వారుణంబును దారుణం బగు గారుడంబును వాయుబాణము
సార మాగ్నేయమును బ్రహ్మాస్త్రం బొసంగెఁ
విధులు మంత్రము లస్త్రబలములు వెసఁ బ్రయోగము సంహారంబును
బుధులు మెచ్చఁగ నిచ్చె రాఘవభూమిపతికిఁ
రాసుతులఁ దోడ్కొనుచు నిజవనవాసముల కేతెంచి యాశ్రమ
వాసు లెదురుగ వచ్చి యంజలి చేశి బొగడఁ
యాగదీక్షితు లైనమును లనురాగమున మంత్రముల వేల్వఁగ
నాగమోక్తము గాఁగ సాగెను జాగు లేకా
హోమధూమము లాకసంబునఁ బ్రామికొని నలుదిశలఁ బర్విన
తామసులు రాక్షసులు యజ్ఞవిరాము లగుచుఁ
చండరవమున నిండ కాటుకకొండలో యన నుండి యాకస
మండలంబున నుండి కడు నుద్దండకేలఁ.

వ. యిట్లు ఘోరాకారు లగు నిశాచరులు వీరుల భయదాట్టహాసంబులతో యజ్ఞంబునకు విఘ్నం బాచరించి రట యెటువలెను.

అటతాళం.

కారుమేఘము నిలిచి వరుషము చేరి కురియూ విధమున
ఘోరదనుజులు రక్తమాంసము కోరి గురియఁగా
వమనములు గావించి యగ్నుల సమయఁజేసి ఋషులను
క్రమము దప్పక శిలలు రువ్వుచు భ్రమయఁ జేయఁగా
తత్తరంబున లేచి వర్మము లెత్తికొనుచుఁగా దనుజులు
మొత్తెదరు పద పదఁ డటంచును చిత్త మెరియఁగా.

ద్వి. అప్పుడు కౌశికుఁడు దయారామచంద్రుఁ
దప్పక చూచి యెంతయు వేడ్కఁ బలికె
దనుజాధములు వచ్చి తాపసోత్తముల
పెనుపొంద బాధలఁ బెట్టుచున్నారు
మనమునఁ గృపమాలి మడియింపువీరి
ననిన రాఘవుఁడు కోపాటోపుఁ డగుచు
విలు గుణధ్వనిఁ జేసి విపులసత్త్వమున
వలఘుబాణము లేయ నాదైత్యబలము
జెదరి నల్దిక్కులు చీకాకు పడఁగ
బెదరకుం డనుచు గంభీరఘోషమున
మారీచుఁ డలిగి తామ్రాక్షుఁడై ఘోర
నారాచముల పెక్కు నరనాథుమీఁద
బరగించి యార్చి దోర్బలశక్తి మెరశి
మరియును పటుబాణమగ్నినిఁ జేయ
రాముఁడు విలయ రౌద్రాకారుఁ డగుచు
నామహాశరములు నన్నియుఁ ద్రుంచి
పటుభల్లమున విల్లు భగ్నంబుఁ జేసి
చటులబాణముల జర్ఝరితాంగుఁ జేయ
కోపించి దిక్కులు ఘూర్ణిల్ల వాఁడు
భూపాలుపై గదం బుచ్చి వైచుటయు
నవి చండభాను సహస్రప్రకాశ

విదితమై యేతేర వేగ రాఘవుఁడు
వాఁడితూపున దాని వడి చెడ నేశె
గాధేయుఁ డిచ్చిన ఘనవాయుశరము
సాధించి వింటను సంధించి యేయ
అది వానియురము పెల్లగలంగ గిట్టి
యుదధిలోపల శతయోజనంబులను
దూరంబుగాఁ బడఁ ద్రోచె వానవుఁడు
చేరి తృంచిన గిరిశృంగమో యనఁగ
అంత నాతనితమ్ముఁ డతిశౌర్యబలుఁడు
పంతంబు మెఱయ సుబాహుఁ డనువాఁడు
రామునిమీఁద నారసపరంపరలు
వేమారు గురియించి వెగడందఁ జేయ
నరిమురి గోపించి యగ్నిబాణమున
నుర మేయ నాతండు నుర్విపై గూలె.

వ. అని యివ్విధంబున రాక్షసుల సంహరించి వచ్చి విశ్వామిత్రునకు దండ ప్రణామంబు లాచరించిన రామలక్ష్మణుల నతిప్రియపూర్వకంబున సంభావించి దశరాత్రంబులు నిండిన యజ్ఞ సమాప్తి గావించి సకలమునిజననికర మధ్యంబున రామచంద్రు నేమని కొనియాడుచున్నాఁడు.

జంపె.

రఘుకులాంబుధిచంద్ర యఘదూరగుణసాంద్ర
మఘరక్ష సేయు టేమని చెప్ప వచ్చుఁగా
శ్రీరాము మునిమానసారామ సంచార
సారామలప్రీతి గారాము సేతుఁగా
చక్రంబు చేపట్టి నక్రంబు తలకొట్టి
విక్రమించిన యాదివేల్పవు నీవె.

క. అని కొనియాడుచు ప్రేమను
జనకుని యజ్ఞంబుఁ జూడఁ జనియెదు వేడ్కఁగా

జననాధసుతుల వేడ్కన్
జనుదేరఁగ మౌనివరుఁడు చయ్యన నరిగెన్.

వ. యిట్లు రామలక్ష్మణసహితంబుగా యారాత్రి శోణానదీతీరంబున నిద్రించి మరునాఁడు ప్రభాతంబున సంధ్యాదివిధులు దీర్చి చని గంగంగని రట యెటువలెను.

త్రిపుద.

అంగజాయిత సంగ రంగన్నటభృంగ
సంగీత నిగమాంతరంగ నా గంగన్
తుంగహ్యాద్రిపుభంగ భంగామలోత్తుంగ
మంగళాయుత మోహనాంగ నా గంగన్
అంగదాంగభుజంగ అంగీకృత విహంగ
రంగదరివిహారసారంగ నా గంగన్.

వ. అంతట గంగావతరణంబు జేసి గౌతమాశ్రమంబుం జేరం జని రట యెటువలెను.

త్రిపుద.

దూరమున రఘునాయకుల పదధూళి సోఁకిన యంతమాత్రనె
కోరహల్యాదేవి శాపము దీరె నంతన్
పంచబాణునిబాణమో క్రొమ్మించుదీగెయొ పుష్పలతికెయొ
యెంచదగు నీమగువ యనఁగను యదుట నిలచెన్
చూచి యద్భుత మంది రాముఁడు సుదతిరూపము వింత యని ముని
చూచి కరములు మొగిచి పలికెను సోద్య మందన్
దేవ! యీవరకాంత యెవ్వరిదేవి రాయై వుండి యీగతి
భావజాతునిరాశియో యన పణతి యయ్యెన్
అనిన విని గౌతముని భార్య యహల్య దీనికి శాప మిచ్చెను
మునుపు గౌతముఁ డింద్రు నీసతి పొందు పెఱిఁగి
నీదుపాదరజంబుచే వర్ణింపఁదగియెడునాతి యయ్యెను
పాదరేణువు పొగడ దరమే బ్రహ్మకైనన్.

వ. అనిన నప్పుడు గౌతమాదులు మునిగణంబులును తద్గిరికందరంబుల సంచరించు చెంచితలు యా యహల్యం జూడ నరుగుదెంచి రట యెటువలెను.

జంపె.

గౌతమాత్రివ్యాస కణ్వనారదవత్స
శాతాతపాదిమునిసంఘంబు లెల్లఁ
జనుదెంచి రామభద్రుని చాల కీర్తించి
మునిపుంగవుని కౌశికునిఁ జూచి వేడ్కఁ
నీవు రాముని దెచ్చి నెమ్మితో నీవనిత
పావనంబుగఁ జేసి తౌనౌను మేలు.

వ. అని యమ్మునులు రామచంద్రుని మహాత్మ్యంబు పొగడుచుండ నాసమయంబున చెంచతలు యాలలు పాడి రట యెటువలెను.

యాలలు.

మీనామై వారధి జొచ్చి దానావుని చేరి వచ్చి
వూని వేదా లజుని కియ్యావా - వో రాఘవేశా -
భానుకోటి తేజ మెప్పాగా.

పొంచుగా కూర్మమై చేరి మందారాద్రికిందా దూరి
అందముగా పైకి నెత్తావా - వో రాఘవేశా -
అంది సురలా కమృత మియ్యావా.

ధరణి చుట్టి చంక బెట్టి అరుగూ దానవూని గొట్టి
వారాహమై భూమి నెత్తావా - వో రాఘవేశా -
కరుణతో జాగాము గావావా.

మేటినాఖాములు వెంచి హాటకకశిపు ద్రుంచి
పాటించి ప్రహ్లాదు గావావా - వో రాఘవేశా -
మాటవాశి గలావా దొరా.

వామనారూపము దాల్చి భూమి యడుగున గొల్చి
ప్రేమ బలి గట్టి వేయవా - వో రాఘవేశా -
భీమముగా విక్రమించవా.

ఆజిలో రాజులా చెండి తేజాము మెరయ నుండి
వోజతో భృగురాముండవై - వో రాఘవేశా -
భూమిజనులు నుతి శాయగా.

చిన్నిబాలుండవై నేఁడు మున్నుఁగ మూకలా గూడు
కొన్న దానావూల ద్రుంపావా - వో రాఘవేశా !
పన్నుగా యాగము గావావా.

కమ్మని కస్తూరి గూర్చి యెమ్మెగా నొసలా దీర్చి
కొమ్మలాను వలాపింపావా - వో రాఘవేశా -
తమ్మునితో గూడి తిరుగావా.

క. యాలలు పాడుచు రామన్న
పాలునిఁ గనుఁగొనుచు చెంచుబాలికెలు మదిఁ
గీలించిన మోహంబుల
తాలిమి దిగవిడిచి విరహతాపముఁ బొందిరి.

వ. అంత గౌతముండు సంతోషాంతరంగుండై అహల్యం గూడుకొని రామలక్ష్మణుల దీవించి నిజనివాసంబునకుం జనియె ఋషులు తమతమ యాశ్రమంబులకుం బోయి రట విశ్వామిత్రుండు దాశరథులం గూడుకొని జనకుని పురంబునకు చేరం జనియె నప్పురం బెటువలె నున్నది.

త్రిపుద.

శ్రీకరంబులు పక్షిజాలవశీకరంబులు విమలజలర
త్నాకరంబులు పురములో కమలాకరములు
శ్రీపురంబులు నగరరమకును దాపురంబులు విబుధతరుణుల
కాపురంబులు చూడ నప్పురిగోపురములు
రంజనంబులు యంజనాచలభంజనంబులు నీలమేఘుని
రంజనంబులు పురములో గల కుంజరములు.

వ. మరి న్నేమని వర్ణింపుచున్నాఁడు.

జంపె.

హాటకాచల మైన పాటవంబున దాఁటు
మేటికదలిక పురిని ఘోటకము లొప్పె‌ౌ
కామినులఁ జూచి సురభామినులు తాము సరి
గా మనుచు భోజనము లేమరుచునుండె‌ౌ
సురగేహములును భూసురగేహములును పుర
వరగేహములును పురవరమునను నొప్పె‌ౌ.

వ. మరి న్నేమని కొనియాడుచున్నాఁడు.

అర్ధ చంద్రికలు.

అంగడులం గడు రంగు చెలంగ‌ౌ
మణులును తరుణీమణులును గుణుల‌ౌ
దైవజ్ఞులు దను భావజ్ఞులును‌ౌ
అన్నులు కన్నుల సన్నలు దెలుప‌ౌ
చిన్నిమోము లతిచెన్ను వహింప‌ౌ
పొగడుచుఁ బ్రియులను దెగడుచు నవ్వ‌ౌ
చిగురొత్తఁగ నిగనిగని మెరుంగుల్
నిగుడఁగ గుబ్బల మృగమద మలఁది
వీథులవెంటను మాధుర్యముగ‌ౌ
కులుకుచు దేనియ లొలుకుచుఁ బలుక‌ౌ
యతులు భ్రమశి కడు మతులు చెలింప‌ౌ
మదనుని మోహనమంత్రము లనఁగా
బుధలాలిత మగుమిథిలాపురము‌ౌ.

వ. యివ్విధంబున మణినికరమకరతోరణాలంకృతంబును పవనచలితకేతు వ్రాతకింకిణీ ఘనఘనాయమాన పటురవంబును కస్తూరికాలిప్త మౌక్తిక రంగవల్లీ విరాజిత గ్రహణ (గృహ ?) ప్రాంగణంబును నాథాంగరాశి సుందరీబృంద సంగీతనినదంబునుం గలిగి సకలసంపత్కరం బగు నప్పురంబు జొచ్చి రాజమార్గంబునం జని రట యెటువలెను.

అటతాళం.

గాధిసుతుఁ డతిముదమునను రాఘవులు దానూ పురవర
వీధి నరుగఁగఁ జూచి పౌరులు విస్మయమునఁ
చారుదేహులు దీర్ఘబాహులు వీరవరులు వీరలఁ
గోరి సుతులుగఁ గనినసతి యేచారుమతియో
చెన్ను మీరిన ముద్దుమోములు కన్నుగవలూ జూచిన
కన్నతండ్రికి నెంత ప్రేమము కలుగు నొక్కో
అనుచు పౌరులు పలుకుమాటలు వినుచుఁ బోవా నంతట
జనకసుత సౌధంబు మీఁదను సఖులు దాను.

వ. యిట్లు విస్మితచిత్తయై చెలికత్తియలం జూచి రామభద్రుని సౌందర్యం బేమని వర్ణింపుచున్నది.

త్రిపుట.

దండుతనమున గండు మీఱి యఖండితములై మెండు మెరశిన
పుండరీకము లగుచు పదములు పొందు పడియెఁ
కల్పశాఖలయొప్పు దెగడుచు కరికరంబుల దప్పు లెన్నుచు
పొల్పు మీరుచు నున్న దీతని భుజయుగంబుఁ
నీలనీరదవర్ణ కాంతుల దీలుపఱచి మనోహరంబై
చాల మోహన మయ్యె నీ బలశాలిమూర్తి
యిట్టిరూపును యిట్టి చూపును నిట్టి చందము నిట్టి యందము
నెట్టియెడ నెందైన గంటిమె యితఁడు దక్కఁ.

వ. అని మరి న్నేమనుచున్నది.

జంపె.

మారుఁడో రారాకుమారుఁడో సురరాకుమారుఁడో
యీరాకుమారుం డనియెంచుఁ
చంద్రుఁడో నలరాజచంద్రుఁడో వనరాజచంద్రుఁడో
యీరామచంద్రుం డనియెంచుఁ
చతురమతి నతికుతుకవతు లగుచు ప్రతిలేనియితని
బొందెడి సుదతు లతిపుణ్యవతులు.

వ. యివ్విధంబున జనకరాజనందన మందకందళిత హృదయారవిందయై తన చెలికత్తియలతో చెప్పుచుండ రాజమార్గంబునం జని చని రాజమందిరంబు ప్రవేశించునప్పుడు జనకుం డేవిధంబున కొలువై యున్నాఁడు.

అటతాళం.

కుకురకొంకణమత్స్యమాళవకుతలపతులూ వొకయెడా
మకుటకీలితరత్నకాంతులు మారు మసలఁగా
తర్కవేదాంతములు దెలుపుచు కోర్కె మీరా సన్నిధి
తార్కికులు పౌరాణికులు సందడియ నొప్పఁగా
రాయభారులు గవులు మంత్రులు నాయకులునూ కెలఁకుల
పాయ కెప్పుడు నుండి కార్యవిభాగు లగుచుఁగా
పనిముఖంబులవార లిరుగడ నొనరనిలిచి చూడ్కులు
తనర ముఖమున నిల్చి కొల్తు రుదగ్రభీతిఁగా
రత్నసింహాసనముమీఁద ప్రయత్నమునసూ కొలువై
రత్నకీలితభూషణంబులు రమణ వెలుఁగఁగా
గానరవములతోడ కంకణకలరవంబూ పెనగొన
మానవతు లటు చేరి వింజామరలు వీవఁగా.

వ. యివ్విధంబున జనకమహారాజు కొలువై యున్న సమయంబున దవ్వారికులు వచ్చి యేమని విన్నవించిరి.

గీ. దేవ ! గాధేయమౌని యేతెంచె ననుచు
విన్నవించిన లేచి యుర్వీధవుండు
యెదురుగా నేఁగి సాష్టాంగ మెరఁగి యర్ఘ్య
పాద్యము లొసంగి కొనివచ్చె భక్తితోడ.

వ. అర్ఘ్యపీఠంబునఁ గూర్చుండ నియమించి కులశప్రశ్నంబు లడిగె నట యెటువలెను.

ద్వి. మునినాథ ! మీతపంబునకు విఘ్నంబు
తనరఁ జేయరు గదా దానవాధములు
క్రూరమృగంబు లకుంఠితగతుల

చేరి మీయాశ్రమశీమకు వచ్చి
బాధ సేయవు గదా భవ్యయోగముల
సాధింతురే మునిసంఘంబు లెలమి
యిష్టకథాలీల నేప్రొద్దు దగిలి
శిష్టమానులు సుఖస్థితి నున్నవారె
యాగంబులకు విఘ్నంబులు లేక
సాగునే హోమముల్ సాగునే మరియు
నిత్యకర్మంబులు నిర్వహింపుదురె
సత్యాత్ము లగుమునిస్వాము లెల్లపుడు
అనిన మునీంద్రుఁ డి ట్లనియె రాజునకు
జననాథ! మీవంటి సద్ధర్మపరులు
ధరణి పాలింపంగ ధర్మమార్గమున
కొఱఁత యే లగు మాకు కుశలంబె గాక
నీరాజ్యమునకును నీకు పుత్రులకు
వారక సేమమే వసుధీశ! యనుచు
పలికి యన్యోన్య సంభాషణంబులను
పొలుపు మీరఁగ పొద్దు పుచ్చుచు నుండె.

వ. అంత జనకవిభుండు రామలక్ష్మణులం జూచి యీరాజకుమారు లెవ్వరని యడిగిన విశ్వామిత్రుం డే మనుచున్నాఁడు.

జంపె.

ప్రథితకీర్తుల వెంచి యధికశౌర్యత మించి
బుధులు మన్నించ దశరథరాజసుతులు
రాముండు నీయింట సోమధరు విల్లింట
ప్రేమమున కనుగొంటకై మెరశి వచ్చెఁగా
జనకుండు సంతోషజనకుఁడై మునిపతిని
కనుగొనుచు సమ్మదము కనుగొనల నిగుడఁగా
ఆవిల్లు మోపెట్ట చేవ మించినయట్టి
భూవల్లభుని మెత్తు-భూమిసుత నిత్తుఁగా.

వ. అని విల్లు దెప్పింప నుద్యోగపడు భూవల్లభుం జూచి మునివల్లభుండు నేటికి సంధ్యాకాల మగుచున్నది. రేపు చూతముగాకని వీడ్కొని రామ లక్ష్మణసహితుండై సంధ్యాదిక్రియలు నిర్వర్తింప నరిగె నంత తద్వృత్తాంతం బంతయు సీత చెలికత్తియలవలనను విని సంతోషితస్వాంత యయ్యె నంత సూర్యాస్తమ సమయం బయ్యె నట యెటువలెను.

త్రిపుట.

యెల్లి రాముఁడు విల్లు విరుచును తల్లడింపకుఁ డనుచు నురగుల

కెల్ల జెప్పగ బోవువిధమున నినుఁడు గృంకెన్

నెట్టుకొని రవితీరు వడిఁ జని చెట్టు దాకిన నపరగిరిపతి

గట్టిగా నెత్తురులు గ్రక్కిన కరణి నొప్పెన్

అపరసంధ్యారాగ మప్పుడు విపులమై కనుపట్ట మౌనియు

నపుడు సంధ్యావిధులు దీర్చెను జపముతోడన్.

వ. అప్పుడు చుక్కలు వొడిచె నట యెటువలె నుండెను.

త్రిపుట.

గగన మనియెడివృక్ష మెల్లెడ గలయఁ బూచినవిధము దోఁపఁగ

నెగడె తారలు మింట కాంతులు నిగుడ నపుడు

కాలపురుషుఁ డజాండ మనియెడి కడవఁ బోశనసీలిమం దన

లీల చీఁకటి యాక్రమించె విశాల మగుచున్.

వ. అట్టి కటికచీఁకటిని జారస్త్రీలు యేక్రమాన విహరింపుచున్నారు.

జంపె.

సారికలుఁ జేరి యభిసారికలు నాయకుల

జేరికలయిండ్ల కడు జేరికలఁ గూర్పన్

కలకంఠు లొకవెంట కలకంఠనాదముల

కులుకుచును నిజపతుల కళుకుచును భీతిన్

దూతికల గూడి సంకేతముల కేఁగి రతి

కౌతుకము లింపొలయ స్త్రీతతి సుఖింపన్.

వ. అంత చంద్రోదయం బయ్యె నట యెటువలెను.

త్రిపుట.

కమలశత్రుఁడు జలజపుత్రుఁడు విమలగాత్రుఁడు శుభచరిత్రుఁడు
కుముదమిత్రుఁడు దోఁచె తూర్పున ప్రమద మెసఁగన్
జనకతనయకు రామవిభునకు బెనుప వలె మది ప్రేమ లనుచును
వానర వచ్చినమాడ్కి చంద్రుం డుదయ మయ్యెన్
పండువెన్నెల గాయ కోవెల తండములు వడి గూయ విరహుల
గుండె లవియఁగఁ జేయ మదనుఁడు దండు వెడలెన్
చిలుకవావుర మెక్కి చక్కెరవిలు గుణధ్వని చేసి అలరుల
ములుకు వేశెను విరహి జనములు జలదరింపన్.

వ. యిట్లు మన్మథుండు దాడి వెడలె నప్పుడు స్త్రీపురుషులు యేవిధంబునం గూడిరి.

ద్వి. అచ్చంపువెన్నెల యంగనాజనులు
విచ్చలవిడి గూడి విరహవేదనల
నలుకలు మాని రయంబునఁ బ్రియులఁ
గలసి మన్మథకళాకౌశలం బెసఁగ
నాటినప్రేమల నఖశిఖరముల
నాటించి కళ లంటి నవబంధభేద
రతుల నింపులు వుట్ట రమణులఁ బ్రియులఁ
బ్రతి లేనిభోగసంపదలఁ బెంపెక్కి
భుజగముల్ బెనగొన్నపోల్కి నంగనలు
నిజవల్లభులఁ జేరి నెమ్మి కౌఁగిళ్ల
బెనచి కాలును కేలు పెనగొన్న చన్ను
మొనలు రొమ్మున నాట మోమును మోము
గదియించి సుఖరతిక్లాంతల గూడి
మది కింపు వుట్ట నెమ్మది నుండి రంత.

యిట్లు పిండి చల్లినవిధంబున నుండ నిండువెన్నెల బయట సీత రామభద్రు భద్రాకారంబు మనోవికారంబు గావింప నే మనుచున్నది.

అటతాళం.

మేడమీఁదటనుండి రాసుతు చూడ నేలా - మదనుఁడు -
గూడి పుష్పశరంబు వేయఁగ కుంద నేలా
రాముఁ డెన్నఁడు విల్లు విరుచును ప్రేమమీరా - యెన్నఁడు -
తామసింపక నన్నుఁ గలయును దయ దలిర్పన్
అనుచు తాపము మదిలొ నినుబడి బెనుపుచుండఁగ - చంద్రుని -
కనలి చూచుచు కోపమున నాకాంత పలికెన్.

వ. అని చంద్రుని నేమని నిందింపుచున్నది.

ఝంపె.

యెల్లలోకులు నిన్ను చల్లనివాఁ డనఁగ
చెల్లఁబో నన్నింత శేయంగ దగునా
సరిగూడి విషముతొ జన్మించి తటు గాన
గుణ విరోధికి నీకు గుణ మేల కలుగున్
వేమారుకామినుల వెతలఁ బెట్టెదునిన్ను
తామసుఁడై యొక్కఁగాము దినకున్నె
యింత యేచెడిపాప మింతటను బోవ దిక
వంతలై పదియారువ్రక్కలుగఁ జేయన్
లచ్చితోఁ బుట్టి హరి లాలింపఁ బెరిగితివి
మచ్చరము మామీఁద మాను మిక చంద్రా!

వ. అనిన చందనాచలమందానిలు నేమని నిందింపుచున్నది.

గీ. మలయపవనుఁడ! నీ వింక మసల వలదు
కాలసర్పంబు నిను బట్టి గదశి మ్రింగె
అంతటను బోక వడి తాళవృంతములను
పుట్టి లోకంబులను బాధ పుట్టఁ జేతు.

వ. అని మరియును మన్మథు నేమని నిందింపుచున్నది.

త్రిపుట

అంటినంతనె కందు తూపులు మంటతో సఖుఁడైన యరదము
తుంటవిల్లును నీకు నిది యొక బంటుతనమా -

గొంటుతనమున పోయి పురహరు కంటిమంటను రూపు మాలియు
వెంట దగిలెద వేల యింతుల కంటకమునా
అంగనల నలయించుపాపము సంగతంబుగ గూడి యిప్పుడు
అంగహీనుని జేసె నిన్నును అంగభవుడా!

వ. అని యిట్లు మన్మథుని నిందించి జానకి మరి న్నెటువలె నుండెను.

త్రిపుట.

సాంద్రచంద్రాతపము వేఁడిమి చండమదనుని యంపవేఁడిమి
చంద్రముఖి తాళంగఁ జాలక జాలి నొందెన్
విరహ మంతకు నగ్గలంబయి బెరుగుచుండఁగ నంగనామణి
కరకువెన్నెలలోన బడి వడి బొరలుచుండెన్.

వ. అంత చెలికత్తెలు తత్తరంబున చనుదెంచి సీతాకాంతవృత్తాంతం బంతయుం దెలిపి శిశిరోపచారంబులు జేసిరట యెటువలెను.

అర్ధ చంద్రికలు.

చందనగంధులు చందన మలఁదన్
అంబుజంబులు పదంబునఁ బొదువన్
చల్లఁగ పన్నీరు మెల్లనె చల్లన్
తాళవృంతములు తాళక వీవన్
కప్పురవీడెము మెప్పుగ నియ్యన్
చలువలు శేయఁగ చెలువకు మిగులన్
తాప మంతకును తరచై హెచ్చెన్
చెలులతో బలుకక నలయుచు నుండెన్.

వ. యివ్విధంబున చలువలు శేయ చెలువకు పరితాపంబు ఘనంబగుటయు యెరింగి అందు నొక్క ప్రౌఢాంగన సీతాంగనతో నేమనుచున్నది.

అటతాళం.

తల్లి! యీగతి విరహవేదన బొర్లనేలా రాముడు
యెల్లి వేగమె విల్లు విరుచును నుల్ల మలరన్

ధనువు విరిచిన మెచ్చి యిచ్చును తరుణి నిన్నూ జనకుడు
యినకులుండగు రామవిభునకు నెలమితోడ॥.

గీ. అంత కాంతలు చింతాకులాత్మ లగుచు
సీతఁ దోడ్కొని పోయి శయ్యాతలమున
నునిచి యెప్పుడు వేగునో యనుచు తూర్పు
చూచుచుండంగ వేగురుచుక్క పొడిచె.

వ. అంత ప్రభాతసమయం బయ్యె నట యెటువలెను.

ద్వి. మనువంశవిభుఁడు రామక్షమాధిపుఁడు
ధనువు విఱిచెనొ లేదొ తప్పక చూచి
చనుదెమ్మటంచు భాస్కరుఁ డంపె ననఁగ
వినువీథి గనుపట్టె వేగురుచుక్క
పురుహూతుగజముఖంబున బూశినట్టి
పరపైన శిందూరపంకమో యనఁగ
వుదయాద్రి యనియెడి యొక్కవృక్షమున
తుదశాఖ వెలుగుపల్లవమో యనంగ
సతతదానవరక్త సంపిక్తమైన
నతులితవిష్ణు రథాంగమో యనఁగ
ఘనకాంతి యింద్రు నంగట వ్రేల గట్టు
పెనుపొంద లత్తుకబిల్లయో యనఁగ
అల జయంతునితొట్ల నమరంగ గట్టు
బలువైన కెంపుల బంతియో యనఁగ
తనవంశభవుఁడైన దశరథాత్మజుండు
పెనుపొంద విల్లెక్కు పెట్టుచున్నాఁడు
యే నింక చూడఁబోయెదననుకరణి
భానుండు పూర్వాద్రిపై దేజరిల్లె.

వ. అంత విశ్వామిత్రుండు రామలక్ష్మణసహితుండై సంధ్యాదిక్రియలు నిర్వర్తించి జనకుని నగరు ప్రవేశించె నంత జనకుండును సకలదేశాధీశ మంత్రిపురోహితామాత్యసహితుండై యెదురేఁగి మునివరుం దోడ్కొని

పోయి అర్ఘ్యాదివిధులం బూజించి యర్హపీఠంబున గూర్చుండ నియమించి తానును యథాప్రకారంబున గొలువై యుండె. రామలక్ష్మణులు విశ్వామిత్రు పార్శ్వంబునం గూర్చుండిరి. అంత గాధేయుండు రాజుం జూచి యే మనుచున్నాఁడు.

జంపె.

చంద్రశేఖరువిల్లు సరగఁ దేరఁగఁ బంపు
సాంద్రమతి యీరామచంద్రుండు చూడఁ
అనిన జనకుఁడు చాల మనమునకు బ్రియమార
తనమంత్రివరుల నందర చూచి పలికెఁ
మందసముతోఁ గూడ మదనరిపు కార్ముకము
పొందుగాఁ దేరంగ బంచుఁడీ యనినఁ
బల్లిదులు పదివేలు బలయుతుల వెసఁ బంచి
విల్లు దెప్పించి రట విభుఁడున్న సభకుఁ.

వ. యిట్లు విల్లు దెచ్చి సభాస్థలి నిలిపిన జనకుండు నమ్మునితో నే మనుచున్నాఁడు.

జంఫె.

ప్రియముతో నీవిల్లు దయ గల్గి శంకరుఁడు
రయము మెఱయఁగ దేవరాతునకు నిచ్చెఁ
అది యాదిగా నుండు అనఘ యాధను విపుడు
పదిలముగ మాయింట ప్రఖ్యాత మగుచుఁ
యీ కార్ముకము వంచి యెక్కు వెట్టినఁ జాలు
కాకుత్థ్సునకు నిత్తు నాకూఁతు సీతఁ.

వ. అనుటయు రఘువీరుండు మునిపనుపునను మందసముం జేరం జని చాపంబు చూచె నట యెటువలెను.

త్రిపుట.

పడగ లన్నియు మునిచి విద్రకు బడినశేషునికరణి చాపము
విడువమై కనుపట్టె కాంతులు నిగుడుచుండఁ

కనకమణినికరముల కాంతులు కలయ బెరసి సురేంద్రకార్ముక
మనఁగ చూపర కెల్ల నద్భుతజనక మయ్యెఁ
మాయపురములు గెలిచి యభవుఁడు మహితమేరుశరాసనం బిట
పాయ కుంచెనొ యనఁగ బంగరు చాయ లొప్పెఁ.

వ. యివ్విధంబున నున్నవిల్లు చూచి రాఘవుం డేక్రమాన నందుకొనెను.

ద్వి. అప్పుడు రఘువీరుఁ డల్లన విల్లు
గప్పి యున్నట్టి యా గౌశన వుచ్చి
బహువర్ణ చిత్రవిభ్రాజిత జ్వాల
మహిలోరు కింకిణీ మాలికాయుక్త
విదితమౌక్తికకోటి విమలమాణిక్య
సదమలమధ్య విశాలసౌవర్ణ
కాంతి నొప్పారు నాకార్ముకోత్తమము
వింతగాఁ గైకొని వెస నెక్కువెట్టి
తటుగున నట గుణధ్వని చెలంగింప
పటపట దిక్కులు పగిలిన ట్లయ్యె
తెగ నిండ విలుదీసి దృఢముష్టి వదల
నగలి పేటెత్తి రయంబున నపుడు
భగ్గన విరిగె నాభర్గుని విల్లు
దిగ్గజంబులు మొగ్గె దివి యెల్ల వణఁకె
సాగరంబులు బారి సంక్షోభ మొందె
వాగేశుఁ డట వైచె వడి నక్షమాల
సురపతితోఁ గూడ సురగణం బెల్ల
నరిమురి భయవిహ్వాలాత్మకు లైరి
జనకుఁ డత్యాశ్చర్య జనకుఁడై రామ
జననాథవరుఁ జూచి సంతోష మంది.

వ. విశ్వామిత్రునితో యే మనుచున్నాడు.

జంపె.

రామభూవిభునకును భూమిసుత నిచ్చితిని
తామసింపక ముహూర్తము చూడుఁ డింకన్
అని మంత్రివరులతో జననాథుఁ డి ట్లనియె
చని మీరు దశరథక్ష్మాపాలుకడకున్
శోభనము చెప్పి యాశుభమూర్తి దోడ్కొనుచు
వైభవంబున రాఁగ వలయు మీ రనినన్
తగ మంత్రివరులు నాజగదీశు పనుపునను
నిగుడి వేడుకఁ బోయి నృపుఁ గాంచి రెలమిన్.

వ. యిట్లు దశరథుని సముచితప్రకారంబునం గాంచి యతండు శేయు సంభావనలు గైకొని యేమని విన్నవింపుచున్నాఁడు.

త్రిపుద.

స్వామి! సీతనయుండు రాముఁడు చంద్రశేఖరువిల్లు విరిచిన
మామహీపతి మెచ్చి యిచ్చెను భూమి సుతను
మిమ్ము బెండ్లికి తోడితెమ్మని మమ్ము బంచిన వచ్చినారము
సమ్మదంబున వెడలు మిప్పుడు జాగు మాని
అనిన సంతసపూర మంతయు నంతరంగము నిండి వెడలెనో
యనఁగ కన్నుల సమ్మదాశ్రులు పెనగొనంగన్.

వ. అంత ప్రధానవర్గంబునం జూచి జనకునితో సంమంధమ్మునకుం దగుం గదా యని యడిగిన వార లనుమతింప చతురంగబలస్తోమంబుతో గదలె నట యెటువలెను.

అటతాళం.

గంధసింధురహయరథంబులు బంధురముగా నడవఁగ
బంధుయుతుఁ డగు దశరథక్ష్మాపతియు వెడలెన్
నేల యీనినభంగి బలములు లీల నడువన్ భేరులు
చాల మ్రోయఁగ తూర్యరవములు సంకులముగన్
భరతుఁడును శత్రుఘ్నుండును సంభ్రమముతోడన్ కెలఁకుల
కరుల నెక్కి చనంగ గొడుగులు తరచు నడవన్.

వ. యివ్విధంబున సర్వసన్నాహంబులు మెరశి మంత్రిపురోహితామాత్య సహితుండై మిథిలాపురంబు చేరం జని జంఘాలురం బంచిన వారలు నతిశీఘ్రంబున నరిగి జనకవిభునకు పంక్తిరథురాక యెరుంగించిన నతండు సముచితప్రకారంబున నెదుర్కొని తోడ్కొనిపోయి ఆస్థాన మంటపంబున గూర్చుండి దశరథుతో నేమనుచున్నాఁడు.

జంపె.

యినకులాధిప! నీవు చనుదెంచితివి గాన
ఘనత నేఁ జేయు భాగ్యము లెంచ దరమా
నీతోడి సమ్మంధి నైతి కృతకృత్యుండ
నైతి నని జనకుండు కౌతుకము మీరఁగా.

వ. అనిన దశరథు నభినందించు(?) వచ్చి అర్ఘ్యపీఠంబున గూర్చుండ నియమించి తానును నిజాసనాసీనులై రంత రామలక్ష్మణులు దశస్యందను నకు వందనం బాచరించిన యతండు గాఢాలింగనంబుం జేసి కూర్చుండ నియమించి నప్పుడు విశ్వామిత్రు(డు?) వసిష్ఠుం జూచి యేమనుచున్నాడు.

త్రిపుట.

అయ్య! మీరలు కార్యకర్తలు నాప్తులును బహుమానపాత్రులు
నెయ్యమున లగ్నంబు వేగమె నిశ్చయముగఁగా
తెలియ నానతి యిం డటన్నను తెలివి నొందినమోము లలరఁగ
పలికి రొకవాక్యంబుగా భూపాలుతోడఁగా
రోహిణీయుతుఁడై శశాంకుఁడు రూఢి పూర్ణత నున్నవాఁడు వి
వాహలగ్నము రేపు మంచిది వసుమతీశా!

ద్వి. అనిన సంతోషించి యమ్మహీవిభుఁడు
యినకులాధిపునకు యింపు సొం పలర
కురువింద మణిమయ కుడ్యభాగంబు
వరనీలజాలకావలి విరాజితము
చంద్రకాంతశిలా విశాలసౌధంబు
సాంద్రవజ్రకవాట చారుతోరణము

లాలితభద్ర సాలావని స్తంభ
జాలవినిర్మిత సాలభంజకము
స్ఫటికశిలామణి ప్రాసాదశిఖర
ఘటితసౌవర్ణాబ్జ కలశరంజితము
స్తంభనిబద్ధ విజృంభలసహిత
రంభావినూత్న తోరణమండితంబు
తండుల ముద్గాజ్య దధిగుణ తైల
మండిత పుండ్రేక్షు మన్మథపనస
ఫలపూర్ణముగ నొప్పగుమందిరంబు
తలఁపు మీరగ విడిదల గా నమర్చి
అందు వసిష్ఠాదు లగుమహామునులు
నందడింపుమ ప్రవేశంబు సేయింప
సుతులతోఁ గూడి సుత్సుకత దీపింప
ప్రతి లేని యట్టి శోభనలీల నుండె.

వ. అంత పట్టణము శృంగార మేరీతి నొప్పెను.

త్రిపుట.

కలువడంబులు గట్టి వీథుల కమ్మకస్తురి చల్లి ముత్తియ
ములను మృగ్గులు దీర్చి చిత్తరువులను వ్రాశి
జీనిపట్లను మేలుక ట్లతిచిత్రలీలలఁ గట్టి యరఁటులు
మానుగాఁ బందిళ్లఁ గట్టిరి(రశి) నూనముగను
జల్లులను బంగారుసరిగెలు చాల నెడనెడ గట్టి మేరువు
లెల్ల యెడలను నిలిపి ముకరము లుల్లసిలఁగా.

వ. యిట్లు పట్టణాలంకారంబు శేయించి జనకుండు కుశధ్వజుని రావించి తద్వృత్తాంతం బంతయుం జెప్పి నానాదేశాధీశులను బిల్వం బనిచి యమ్మరునాడు దరశథు రావించి కుశధ్వజుని కూఁతుల భరతలక్ష్మణ శత్రుఘ్నులకు నిచ్చెదనని దశరథు వీడుకొలిపి ముహూర్తంబు సాగించి రట యెటువలెను.

త్రిపుద.

సూర్యుఁ డస్తాచలము చేరఁగ చూచి గణపతిపూజ శేయుచు
చేరి ఘడియారంబు వెట్టిరి కోరి ద్విజులు
భేరులును దూర్యముల రవములు బోరు కలఁగఁగ దశరథుండును
చేరి సుతులను బెండ్లి కొడుకులఁ జేయుఁ డనినఁ
భద్రపీఠముమీద పణఁతులు పశిని చెరఁగుల చీర బరచిన
భద్రముగ గూర్చుండె రాముఁడు భాసురముగాఁ.

గీ. అంత సతులు మదుట నక్షతంబులు వెట్టి
దీవనలును వెలయ దివ్యగంధ
బంధురంబు మీరు గంధంబుచేతను
నలుగు వెట్టుచుండ లలన లెలమి.

అటతాళం.

నూత్నవాసితమైన సంపఁగినూనె దెచ్చి యంటెను
రత్నకంకణరవముతో నొక రాజవదనా
కమలములపైఁ దాఁటుతేఁటుల గమియుఁ బోలె కేశము
లమర నామలకంబు వెట్టెను కమలనయనా
వాఁడిగోళ్లను దువ్వి వేరొక వాలుగంటి రాఘవు
వేఁడిపన్నీట జలక మార్చెను వింతగతులా
చలువవెన్నెలకాంతి గలవస్త్రమును నొక్కా శశిముఖి
మెలపుతో తళ్లొత్తె రాముని మేన నెల్లఁ
అంగనామణి యొకతె వెస కనకాంబరంబు తెచ్చిన
రంగు మీరఁగ గట్టె కటితటి రాఘవుండు.

ద్వి. కాంతాలలామ నొక్కతె(?) చేతాళ
వృంతంబు వీవంగ వెస జిక్కు వుచ్చి
సొగసుగా శిగవేశి సురుచిరప్రభలు
నిగుడ మాణిక్యముల నీలవజ్రములు
గారుత్మతానేక ఘనమణినికర

పూరితంబై పరిస్ఫుట కోటిసూర్య
భాసురంబై యొప్పు బలుకిరీటంబు
రాశికెక్క ధరించి రామభూవిభుఁడు
తీరుగా నెలవంక తిరుమణి దీర్చి
మీరు కర్పూర సమేళనం బైన
కుంకుమపువ్వుతోఁ గూర్చి శ్రీఖండ
పంకుమదంబులు సరి మేన నలఁది
హుమమంజి ముత్యాల యొంట్లు ధరించి
సరిపెనల నవరించి సరి కంఠమాల
ధరియించి సందిట తాయిత్తు లమర
రంగుమీరిన కాంతి రత్నముల్ వెలుఁగ
వుంగరంబులు పెట్టి యొప్పు దీపింప
శతకోటిమన్మథసౌందర్యలీల
నతిశోభనాకారుఁడై యుండె నంత.

వ. అంత నక్కడ సీతాదేవికి మంగళస్నానంబు సేయించి రట యెటువలెను.

త్రిపుట.

అరఁటిపండ్లును పువ్వులును గంధాక్షతంబులు వక్కలాకులు
మెరయుపసుపును నూనెయును కాశ్మీరరజముఁ
తెచ్చి యచ్చరలేమలో యన పెచ్చు పెరుగుచు మచ్చెకంటులు
వాచ్చె మింతయు లేవి సీతను తెచ్చి వేగఁ
పెండ్లికూఁతురు జేయ కాంతలు ప్రేమ లినుమడి గొనినవేడుక
పెండ్లిపీఁట యమర్చి యునిచిరి ప్రియము మీరఁ
గానరవములు మీరగా నొకమానినీమణి చేరి సంపెఁగ
నూనె యంటెను కుచము లొరయ మనోహరముగఁ
గంధములు కస్తూరి కుంకుమ కలయ కూర్చి హరిద్రయుతముగ
మందగమనలు నలుఁగు పెట్టిరి మందగరిమెఁ.

వ. అప్పుడు స్త్రీలు కొట్టములు దంచి రట యెటువలెను.

సువ్వాల.

మందగమన! పాడవే మాళ వాలపించి యిపుడు
సుందరాంగితోడ నీవు జోడు గూడుకా
సువ్వి జనకతనయ సువ్వి సువ్వి లోకమాత సువ్వి
సువ్వి చంద్రవదన సువ్వి సువ్వాలావే
అంగనాలలామ గూడి సంగతముగ రాగసరణి
రంగు మీర బాడవే కురంగనయనరో!
బాహుమూలరుచులు మించు పణఁతు లెల్ల భుజము లెత్తి
మోహనంబు మీర గొట్టములును దంచిరి
నాతి యాళపించి పాడు నాట నేఁడు వేడు కలర
నీతి గాదు నాతోడ జాతు లేటికి?
దంతకాంతి యధరకాంతి వింత శేయ సంతసమున
యింతు లెల్ల నెరెడు లెలమి బాడుచు
శోభనంబు శోభనంబు శోభనంబు నెలకు మూఁడు
శోభనంబు లనుచుఁ బ్రాలు సుదతు లెత్తిరి.

వ. యివ్విధంబున స్త్రీలు కొట్టము దంచి యనంతరంబ మంగళహారతు లెత్తి రట యెటువలెను.

అర్ధ చంద్రికలు.

నెలఁత యొక్కతె పెన్నెరిముడి విప్పెఁగా
మగువ యొక్కతె యామలకము వెట్టెఁగా
లలన యొక్కతె పెస జలకం బార్చెఁగా
వన్నెగ నొకసతి వలిపెము దెచ్చెఁగా
తడయక నొకచెలి తడి వడి యొత్తెఁగా.

వ. మరిన్ని జానకి నేవిధంబున నలంకరించిరి.

ఝంపె.

భామ యొక్కతె వేగ పట్టుపుట్టము దెచ్చి
భూమిజకు గట్టె నేర్పున సతుల్ మెచ్చఁగా

ముఖసరోజంబునకు ముసరు తేంట్లో యనఁగ
సఖికురులతడి యార్చె చంద్రముఖి యొకతె
జీనిదువ్వెన దువ్వి చెలువముగ గొప్పిడి
మానవతి యొకతె సమ్మదము రెట్టింపఁగా
పచ్చికస్తురి దెచ్చి పన్నీటి పదనిచ్చి
యచ్చుగా తిలక మిడి రంగనకు నొసలఁగా
రాయంచనడలు సరిరా వనుచు మొరవెట్టు
చాయ నందెలు పాదసరణి నొప్పారెఁగా.

అటతాళం.

తనకు వెలి లోకమునఁ బురుషార్థంబు లేదూ జనులకు
ననుచుఁ జెప్పెడికరణి కింకిణు లంటి మ్రోయఁగా
కనకమణినికరములదీప్తులు గడలుకొనఁగా కాంతులు
మీరి కుచముల పాండువర్ణము గారవింపఁగా
కాంతు లీనెడినట్టిపొంజుల కమ్మ లొప్పెఁగ చెవులను
వింతగా ధరియించి జనులకు సంతసముగాఁగా
వుంగరంబులు కటకములు గేయూరములును జానకి
రంగు మీరఁగ దాల్చినప్పుడు రాజసమునఁగా
విధుఁడు ముందర నిడిన నొప్పెడిబుధుఁడువోలె ముంగర
ప్రథితమై కనుపట్టె చూడఁగ రాజముఖికి.

గీ. యిట్లు శృంగారములు దాల్చి యెలమి నుండి
నిలువుటద్దంబు గొనివచ్చె నెలఁత యొకతె
యెదుట నిలిపినఁ జూచి మహీతనూజ
శిగ్గుపెంపును హర్షంబు నగ్గలముగా.

వ. యివ్విధంబున నలంకృత యైన సీతం జూచి చెలువ లేమని వర్ణింపుచున్నారు.

జంపె.

అరవిందముల కిందుపఱచి తలిరుల గెలిచి
కురువిందముల బోలు తరుణి పాదములు

బాణహీనత నొందు తూణీర యుగళంబు
యేణాక్షిజంఘలకు నెట్లు సరి వచ్చుఁ
మరుదాప్తిచే చాల బొరలెత్తు కదళికా
తరువులే సాటి తరుణి యూరులకు
కర్కశత్వము మించు కరిమస్తకము సరియె
తర్కించి చూడ నీతరుణిపిరుదునకు.

వ. మరి న్నేమని వర్ణింపుచున్నారు.

త్రిపుట.

నాభివివరము వెడలి చనియెడి నాగవిభుఁడో నాగ యింతికి
శోభితంబై యారు చక్కఁగఁ జూడ నొప్పెఁ
కమలముకుళము లజుఁడు మును కుచకలశములు గావించి పిమ్మట
భ్రమశి ముఖమున చంద్రు నునిచెనొ బాల కనుచుఁ
కనకవలయవిహీనముల పంకమునఁ బుట్టిన కర్కశంబులు
వనితకరముల కెట్లు బిసములు వచ్చు సాటి.

యెకతాళి.

కన్నులకును సరి గా మని వెరపున మున్నుగ జలముల మునిగెను మీనుల్
దాడిమబీజము వీ దనఁ దగు నీ చేడియ రదనరంజితపంక్తికిని
కన్నియ భ్రూలత లెన్నఁగ నొప్పెను తిన్ననిమరుఁ డెత్తినవిం డ్లనఁగఁ
యీకామినినెరి కెనగామని మది నాకనమునకై యరిగె ఘనంబుల్.

ద్వి. అని యిట్లు సౌందర్య మభినుతి చేశి
జనకజఁ గై సేపి సంభ్రమింపఁగను
అంత నక్కడ లగ్న మాసన్న మాయ
వింతగా గై శేశి వేంచేయుఁ డనుచు
దశరధునకుఁ జెప్పి తనయులుఁ దాను
విశదభూషణములు వెలయంగఁ దాల్చి

భేరీరవంబులు పృథుల శంఖములు
భూరితూర్యంబు లద్భుతముగా మ్రోయ
ఫలకుసుమాది శోభనపదార్థములు
కలితకర్పూరాది గంధవస్తువులు
భూషణవస్త్రముల్ పౌలుపారఁ గొనుచు
యోషాలలామంబు లొగి మును నడవ
వుదయాద్రిపై నెక్కు వుడురాజుకరణి
కదిశి రాఘవుఁడు భద్రగజముపై నెక్కి
తనతమ్ము లిరువంక తగుకరు లెక్కి
జనుదేర నడచె నుత్సవము దీపింప
బంగారు పల్లకిపై నెక్కి వెనుక
రంగు మీరఁగ దశరథరాజు నడవ
వందిమాగధులు కైవారముల్ శేయ
సందడి వేత్రముల్ జడియుచు రాఁగ
కరదీపసమితి లక్షలకు మిక్కిలిగ
తరచుగాఁ బట్టి చంద్రజ్యోతి నెలమి
వరుసతోడుత నిరువంకలఁ బట్టి
పరువడి నట పట్టపగలింటికరణి
కరమొప్పు రాజమార్గంబున నడచు
తరిఁ జేరి పౌరకాంతలు సంభ్రమించి.

వ. అప్పుడు పౌరకాంతలు రఘునాయకుం జూడవచ్చేక్రమం బెట్లనిన.

అటతాళం.

సగము తిరుమణి దీర్చి యద్దము చక్క నుండఁగా వచ్చెను
మగువ యొక్కతె రామవిభుఁ బ్రేమమునఁ జూడఁగా
తారహారము మేఖలంబును తడబడంగా దాలిచి
వారిజానన రాముఁ జూడఁగ వచ్చె వేగఁగా
పడఁతి యొక్కతె యరిగి కుచముల బరువుచేతా వేగమ
నడవ నేరక నిలిచి చెలువలు నవ్వ తెగడఁగా.

వ. యిట్లు పౌరకాంతలు రమ్యహర్మ్యతలంబుల నిలిచి లాజాక్షతలు చల్లి దీవెన లొసంగ సమ్మర్దమందగమనంబున రాజమందిరంబు చేరం జని కక్ష్యాంతరంబులు గడచి గజావతరణంబు శేశి పశిని పావలు దొడిగి నడవ ముందర వసిష్ఠాది పురోహితులు స్వస్తివాచకపూర్వకంబుగా నడవం జని చతుస్తంభసంభృతరంభాస్తంభశోభితంబును మణిదీపమాలికాలంకృతంబు చతుర్ద్వారసోపానరమ్యంబు నదుకూలుచితానక కలుహారమాలికా ముకుర ప్రతిబింబమాన వలమాన వలభిప్రదేశంబును నగు వివాహవేదికా మధ్య ప్రదేశంబున శశికాంతమణిఖచితపీఠికయందు దాశీనుండయ్యె నప్పు డేక్రమానను.

త్రిపుద.

కనకకలశములం దగ నుదకములు దెచ్చిన రామవిభునకు
జనకభూపతి గడిగె పాదాబ్జములు ప్రేమఁ
అర్కవంశాంబుధిశశాంకున కమరు గుడదధి సహితముగ మధు
పర్క మిచ్చెను రాజు లెల్లను ప్రస్తుతింపఁ
తామసించగ నేల లగ్నము తారసించె నటంచుఁ బలుకఁగ
భూమిసుతఁ దోడ్తేర జనులను బుచ్చె విభుఁడు.

వ. అప్పుడు జనకనందన యేక్రమాన వచ్చెను.

జంపెరేకులు.

మేఘమండలి వెడలి యవనికి మెరయు మెరుగూ దీఁగెయొ ఆహా
లాఘవం బెడలించి వెడలిన లలితమందిరలక్ష్మియో
నటన లభ్యాసంబు శేయుచు నడచి చనురాయంచయో ఆహా
పటుతరం బగుచున్న మన్మథు భవ్యమోహనబాణమో
అవనిజనులను బ్రోవఁ దలఁచిన యమృతరసముల తేటయో ఆహా
నవమనోహరకాంతి గల రత్నంబుమొలకల దిన్నెయో
ప్రకట దివ్యనూత్నపరిమెళ భాతి గల పూఁదీఁగెయొ ఆహా
సకలగుణములు గలిగి వెలశిన చారుపుత్తడి బొమ్మయో.

వ. యిట్లు సౌందర్యంబు మెరశి సఖిజనానునయాలాపప్రయత్నయై వివాహ వేదికకు చనుదెంచి పళినిపచ్చడంబు తెరచాటున నిలిచిన జనకుండు సంకల్ప పూర్వకంబుగా కన్యాదానంబు చేశె నంత సుముహూర్తంబున దెర యెత్తిరట యెటువలెను.

త్రిపుద.

తరుణిమాపులు రామవిభుపదసరసిజంబుల వ్రాలి యవ్వలి
కరుగ నేరక నిలిచె తుమ్మెద లగుటకతనన్
భూమినాయకు దృష్టి కామినిముఖసరోజమునందు సుడివడి
భ్రామరీకుల మంబుజమునకుఁ బారుకరణిన్.

వ. యి ట్లన్యోన్యముఖసందర్శనానంతరంబున అరుంధతీ యనసూయలు ధవళంబు పాడి రట యెటువలెను.

ధవళం.

శ్రీకర జగదభిరామ ప్రాకటరుచిస్తోమ
భీకరశత్రువిరామ కాకుత్థాన్వయరామ
విశ్వామిత్రుని యాగము శాశ్వతముగ జేయించి
శశ్వత్కీర్తుల వెలసిన విశ్వాత్మక శ్రీరామా
కనకాంబరములు వెలయఁగ సనకాదులు వినుతింపా
వినతాతనయుఁడు వెలుఁగఁగ పెనుపొందిన శ్రీరామా
చక్కనివారిలొ మిక్కిలి చక్కనినాయకుఁ డనుచు
దిక్కుల నిను కీర్తింతురు మిక్కుటముగ శ్రీరామా
కమలాసనుఁడు నుతింపఁగ కమలాసహితముగాను
కమనీయాతధరంబున కమలోదర శ్రీరామా
రాజీవంబులు దెగడెడు రాజితనయనము లొప్పా
రాజద్గుణములు వెలశిన రాజానన శ్రీరామా.

వ. యివ్విధంబున దత్కాలోచితసమాచారంబులు జేసి రట యెటువలెను.

త్రిపుట.

మునులు దీవెన లొసఁగి యియ్యఁగ వనజనేత్రుఁడు సీతగళమున
మనిచె మంగళసూత్రము(మం?) నంగన లోలి నవ్వన్

రామసీతల కపుడు తగ తలఁబ్రాలుఁ బోయఁగ మౌక్తికంబులు
రామ లిరువంకలను బట్టిరి రాజసమునఁ
పగడములరుచి దెగడు నాదంపతుల దోయిట ముత్తియంబులు
మగువ లునిచిరి బ్రాహ్మణుల యనుమతముతోడఁ
రాముఁ డంతట సీతశిరసున బ్రాలు నించెను రాగయుతముగ
తామసించక తమ కులాగమ ధర్మమునను
భామ లందరు చేరి కరములు బట్టి యెత్తిన సీత శీఘ్రన
రామభూవిభు శిరసుపై తలఁబ్రాలు బోసెఁ
హస్తమస్తకదేహకాంతులు నంటి మౌక్తికరాశి యొప్పెను
ప్రస్తుతింప ననేక మగు వర్ణములతోడఁ.

వ. తదవసరంబునం జెలులు చిటికిన వచ్చిన వధూవరులు మణిపీఠంబున సుఖాసీనులై రంత జనకుండు వసిష్ఠానుమతంబున భరతలక్ష్మణశత్రుఘ్నులకుం గ్రమంబున మాళవి యూర్మిళ శతకీర్తు లను కన్యకలం బాణిగ్రహణంబు చేయించె నంతట భూసురాంగనలు శోభనంబు పాడి రట యెటువలెను.

శోభనం.

కరుణాంతనేత్రునకు కమనీయగాత్రునికి
పరమాపవిత్రునకు పరశురామునికి ॥ శోభనామె ॥
అలినీలావేణికిని అంబుజాపాణికిని
నలినోదరురాణికిని నాతిసీతకును ॥ శోభనామె ॥
ఆజానుబాహునికి అంబుజాదేహునికి
రాజితభద్రునికి రామాభద్రునికి
వారిజనేత్రికిని వసుమతీపుత్రికిని
శ్రీరాజితగాత్రికిని సీతాదేవికిని.

వ. అంత హోమం బేక్రమాన సేయించుచున్నాఁడు.

జంపె.

యజ్ఞపురుషుని దేర వేగమునఁ బంచి
తజ్ఞు లెంచఁగ హోమతంత్రంబు నడపెఁ •

లాజహోమము జేసి తేజమెసఁగఁగ నగ్ని
పూజ గావించె నాభూవిభుండంతఁ
కడఁగి భూపతు లెల్ల కట్నములు చదివింప
కడఁకతో జనకభూకాంతుఁ డాపేళఁ
వొకలక్ష తురగంబు వొకలక్ష గజములును
వొకలక్ష రథములును వొప్పుగా నిచ్చెఁ
పేరు గలయవి గాఁగ నూరుగ్రామము లిచ్చె
చారుభూషణవస్త్ర జాలంబు లిచ్చెఁ.

వ. యిట్లు అల్లునకు కూఁతులకు వేరువేర నరణం బిచ్చి యనంతరంబ మంగళహారతు లెత్తి రట యెటునలెను.

మంగళం.

ధారుణీభర్తకు దశరథసుతునకు మారామవిభునకు మంగళం
కోరినవరములు గురుతుగ నిచ్చెడి మారజనకునికి మంగళం
మంగళం మంగళం మాపతికి మంగళం శ్రీరామ మహీపతికి
సుందరతనునికి సుగునాకరునికి మంగళం మందరాధరునకు మంగళం
విందై విభవము వెలయఁగ విదురుని మందిర యీయకి మంగళం
అఘనాశనునికి యాదిదేవునికిని మఘవానుజానికి మంగళం
రఘువర కాకుత్థ్సరామచంద్రునికి మఘరక్షకునికి మంగళం.

గీ. శోభనం బతిలక్షణశోభితముగ
నాలుదినములు చెల్లిన నాగవల్లి
చేశి జనకుండు సంతోషచిత్తుఁ డగుచు
తగువిధంబున ఋషుల నందరను నవిచి.

వ. అంత జనకదశరథులు విశ్వామిత్రునకు దండప్రమాణాపంబు లాచరించినే వారల దీవించి రామలక్ష్మణుల కౌఁగిటం జేర్చి, అనేకవిధంబుల స్తుతి యించి సకలమునిగణంబులతో వుత్తరాచలంబున కరిగే వివాహమహోత్స వంబు చూడవచ్చినరాజుల నంపె నది యెటునలెను.

ద్వి. శోభనాగతరాజసుతుల నందరకు
వైభవంబుగ కట్నవర్గంబు లిచ్చి
సవినయంబున నంపె జననాయకుండు
కవివరులకు తగు కట్నంబు లిచ్చి
వందిమాగధహాస్యవర్గంబులకును
పొందుగా మణివస్త్రభూషణావళుల
వలయు రీతుల నిచ్చి వారల ననిచి
వలనొప్ప దశరథేశ్వరునకు నపుడు
మణిభూషణంబులు మహితాంబరములు
గణనకు నెక్కుడు గాఁగ నొసంగి
పయనంబునకు తగు పరిచారకులను
నియమించి యా ధరణీతలేశుండు
గారవంబున సీతఁ గౌఁగిటఁ జేర్చి
వారక గద్గదస్వనముతోఁ బలికె.

త్రిపుట.

తల్లి సీపతి లోకమాన్యుఁడు ధర్మశీలుఁడు సత్యసంధుఁడు
యెల్లగుణములు గలిగి వెలసిన యహీనబలుఁడు
చింత యావంతయును వలవదు శ్రీరఘూద్వహుఁ జేరి సేవలు
సంతతంబును జేసి కీర్తులు సంతరించు
అత్తమామల సేవఁ జేసిన నమరు నిహపరసాధకంబులు
తత్తరించక వారిప్రేమల దనుప వమ్మ.

వ. అని బుజ్జగించి కూఁతులకు ననేకవిధంబుల బుద్ధులుం జెప్పి వీడుకొలిపె తదనంతరంబ.

జంపె.

పట్టెమంచము పరపు బంగారు బొమ్మలును
పెట్టెలును సొమ్ములును పెద్దనవరములు

బంగారు తంబిగెలు పళిని కాళాంజియు
  భృంగారుకములు నొప్పెడి చామరములు
అకలంక జీని జీనాంబరంబులు చాల
  శుకపంజరములు నాసురపీఠికములు
వరరూపు గలయట్టి వరువుళ్ల నొకలక్ష
  కరము సంప్రీతి చక్కనివారి నిచ్చెఁ.

వ. యివ్విధంబున సకలవస్తుజాలంబులను సమకట్టి తగువారలం గూర్చి అనిపె నంత దశరథుండు ప్రధానవర్గంబును దానును కట్టాయితంబైన ప్రస్థానభేరి చరువంబంచి పణవాదితూర్యరావంబులు దిక్కుల పిక్కటిల్ల భూసురాశీర్వాదంబులు చెలంగ శుభముహూర్తంబునం గదలి భద్రగజారూఢులై రామ లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్నులు చనుదేర పల్లకులవెంట నాప్తభృత్యవర్గంబు చనుదేర మిథిలానగరంబు వెడలి యయోధ్యానగర మార్గంబునం జనునప్పుడు పరశురాముండు వచ్చెనట యెటువలెను.

ద్వి. ఘనజటాభారంబు కంపింప మేను
వనజాప్తుకంబెను వడి ప్రకాశింప
ఉరుతరకోపమహోగ్రత కన్ను
లరుణకాంతుల నీన నతిరభసమున
ఖండేందు దెగడెడుకాంతులు గలుగు
గం్ర(డ?)గొడ్డలి భుజార్గళమందు నునిచి
తులలేనికాంతి విద్యుద్దండ మనఁగ
పొలుచుకోదండంబు భుజమునఁ దాల్చి
భయమున శేనాధిపతు లొదుగంగ
జయజయధ్వనులతో సైన్యముల్ మ్రొక్క
భీమరూపంబున పెంపొందు పరశు
రాముండు చనుదెంచి రఘురామునెదుట
నిలిచిన కరి డిగ్గి నీలవర్ణుండు
తలవంచి మౌనికి దండంబు వెట్టి

ముకుళితహస్తుఁడై ముందర నిలువ
అకలంకతేజుఁడై అనియె భార్గవుఁడు.

త్రిపుట.

మొక్కినను బో విడుతునే నిను మొక్కవుచ్చక రణములోపల
చిక్కితివి నాచేత నెవ్వరు దిక్కు నీకున్
హరుని చాపముతో సమానం బగుచు నీకోదండ మొప్పును
సురుచిరంబుగ నెక్కువెట్టుము చూత మనినన్
కోపవేగముతోడ రాముఁడు చాప మెక్కిడి యంబు తొడిగిన
తాప మొందుచు భార్గవుండు ప్రార్థనముఁ జేసెన్.

దండకం.

శ్రీమన్మహారాజ రాజత్కిరీటస్థ రత్నప్రభారంజితాంఘ్రిద్వయా దుష్టసంహారమున్ శిష్టసంరక్షయున్ జేయ జాయఁగాఁ గౌరి ధారుణి బుట్టి చెన్నొందు నయ్యాదిదేవుండవు న్నీవె నిన్నేఁ బ్రశంసింపఁగా నెంత వాఁడన్ దయాంభోనిధీ నన్ను రక్షింపవే లోకనాథా రమానాథ కారుణ్య పాత్రా సురారాతిజైత్రా సితాంభోజనేత్రా నమస్తే నమస్తే నమస్తే.

వ. యివ్విధంబున స్తుతియించి భార్గవరాముండు మహేంద్రాచలంబున కరిగె అంత దేవత లాకాశమార్గమున నిలిచి రట యెటువలెను.

అటతాళం.

సురలు సిద్ధులు సాధ్యులును యక్షులును చేరి కొలువఁగ
సురవిభుం డరుదెంచె రామునిఁ జూచువేడన్
దిక్కు లేలెడురాజు లెల్లను తేజ మెసఁగన్ వచ్చిరి
గ్రక్కునను శ్రీరామచంద్రుని కనుఁగొనంగన్
ప్రమథగణములు గొల్వఁగా వృషభంబు నెక్కి వచ్చెను
రమణిఁ బార్వతిఁ గూడి యభవుఁడు రాముఁ జూ
వాణియుతుఁడై హంసరాజును వరుస నెక్కి వచ్చెను.
త్రాణ మించఁగ కమలభవుఁడును రాముఁ జూడన్.

వ. యివ్విధంబున సకలలోకపాలకులును వచ్చి రఘుపతిమీఁద పుష్పవృష్టి గురియించిరి. సురదుందుభులు మ్రోశె అప్సరస్త్రీలు నృత్యంబులు చేసిరి నంత భేరీపణవాదితూర్యంబులు చెలంగ సేనాసమేతంబుగా మహోత్సవం బున రామభద్రుం డయోధ్యానగరమార్గంబు ప్రవేశించె నప్పు డెటువలె నుండెను.

యేకతాళి.

మేడలఁ జేడె(డ ?)లు గూడుక శాసలు వేడుకఁ జల్లగ వీధులవెంటన్
నగరికిఁ జని యున్నతమగు కరి డిగి తగువిధముల నంతఃపురమునకున్
నీరాజనముల కోరిక నియ్యఁగ వారక సీతావల్లభుఁ డంతన్
తల్లుల కెల్లను దండముఁ బెట్టిన వుల్లము కడు రంజిల్లఁగ వారల్
గారవమున సుతు కౌఁగిట నొయ్యన చేరి దీవించిరి బహుగతులన్
జనకజయును మ్రొక్కిన దీవించిరి మనమున హర్షముఁ బెనఁగొనుచుండన్.

వ. తదనంతరంబ భరతలక్ష్మణశత్రుఘ్నులు మాళవి యూర్మిళ శతకీర్తులు దండప్రణామంబు లాచరించిన నందరకు దీవెన లొసంగ నంత సంతోషిత స్వాంతులై వుండి రంతా.

గీ. ధర్మమార్గంబు దప్పక ధరణి గల్గు
ప్రజలఁ బాలించి మిగుల సంపదలఁ బొదలి
సుతులు దానును భోగసుస్థితులు గలిగి
మహిమ బెంపొంద దశరథక్ష్మావిభుండు.

ద్వి. అని సర్వమునిదేవతారాధ్యుపేర
ఘనమేచకాప్రశం(భ్రసం ?) కాశుని పేర.
నంకితంబుగ జేసె నమ్మ సత్కీర్తి
పంకజాహితవంశ పావనోత్తముఁడు
గురుమతి గొట్టుముక్కల కులోన్నతుఁడు
వరదభూపాలుని వరకుమారకుఁడు
ధీరుండు వెంకటాధిపుని సోదరుఁడు

చారుమోహనుఁడు కృష్ణమరాజసుకవి
వరలీల సీతామనోహరుపేర
కరమొప్ప నీయక్షగానంబు చెప్పె
యెం(యం?)త పర్యంతంబు నీధాత్రి యుండు
యెం(యం?)త పర్యంతంబు వినచంద్రు లుండు
నెంతపర్యంతంబు నీతార లుండు
నెంతపర్యంతంబు నీవార్ధు లుండు
నెంతపర్యంతంబు నీమేరు వుండు
నెంతపర్యంతంబు నీశేషుఁ డుండు
నెంతపర్యంతంబు నీదిశ లుండు
నంతపర్యంతంబు నవని నీచరిత
చింతితఫలదమై చెలువొందుచుండు.

శ్రీరామచంద్రాయ నమః

కరకృత మపరాధం క్షంతు మర్హంతి సంతః.



రాజపాళయం రాజకవుల యక్షగానములు

౨

పారిజాతాపహరణం

గోటుముక్కల సింగరాజు



శ్రీ

శుభమస్తు

అవిఘ్నమస్తు

పారిజాతాపహరణం

శ్రీ సీతారమణీ పయోధరలస త్సిందూర పంకాంక వ
క్షో సౌందర్య విలాసలాలన కలా ... ... రద్రత్నసం
భాసాలంకృతుఁడై తనర్చి జగముల్ పాలించి లాలించు నా
కౌసల్యాత్మజుఁ డైనరాముఁ డొసంగుఁగా కల్యాణసాకల్యముల్.

అర్ధ చంద్రికలు.

చతురాస్యుని మదిఁ జతురతఁ గొలుతుఁగా
శంకరు భక్తవశంకరుఁ దలఁతుఁగా
గణనాథుని దిగ్గన గణుతింతుఁగా
ఇందిర నెంతు మదిం చిర మొప్పఁగా
చారుమతిఁగా నాచ్చారమఁ గొలుతుఁగా
వాణిని నంతర్వాణిని నెంతుఁగా
గౌరిని ఘనశృంగారి నుతింతుఁగా.

వ. మరి న్నేటువలెను.

సీ. వాల్మీకిమౌనికిఁ గేల్మోడ్చి శ్రీపరా
శరసూనుచరణముల్ శరణుఁ జొచ్చి
నారదాదులను జెన్నార దారిగ నెంచి
భాసురుం డగుకాళిదాసుఁ బొగడి
దండిమయూరుల దండిగా వినుతించి
భవభూతిబాణులఁ గవనఁజేపి

RS—8

నయమునఁగొల్తు నన్నయ నట్ల గొల్చెదు
దిక్కని మ్రొక్కుదుఁ దిక్కనార్య.

గీ. మఱియుఁ దక్కినసుకవులమహిమ నెంచి
కృష్ణభూపాలుఁ గీర్తివర్ధిష్ణుఁ దలఁచి
మత్పితామహుఁడైన కుమారపెద్ది
రాజసుకవిని మదిలోనఁ బూజ చేసి.

క. ఉష్ణాంశోదయ సమరో
చిష్ణుత్వ లసత్ప్రకాశ చిన్మయ తనువ
ర్ధిష్ణుఁ డనువానిఁ గొలుతును
వైష్ణవ మహిమానుసరణు వకుళాభరణున్.

అటతాళం.

శ్రీపరాశరభట్టరాన్వయశేఖరుండూ - మద్గురు
రూపవంతుని వెంకటాచార్యుల నుతింతున్
శూరులను పన్నిద్దరాళ్వారులను నే తలంతును
కోరి సుందరదేశికుని కనుంగొని పొగడుదున్.

క. రామపదభక్తియును శ్రీ
రామాయణ భాగవత పురాణములకథల్
నేమమున వ్రాపి చదివే
ధీమంతుని వెంకటక్షితీశ్వరుఁ గొలుతున్.

వ. ఇట్లు ఇష్టదేవతావందనంబును కవిజనాభినందనంబునుం గావించి యే మను
చున్నాడు.

త్రిపుట.

వరధనంజయగోత్రవర్ధన వార్ధి చంద్రుఁడు సుగుణసాంద్రుఁడు
స్థిరకరుండగు గొట్టుముక్కల శేఖరుండు
కృష్ణనృపతికి పెద్దమాంబకు కీర్తి వెలసిన తనయుఁడన్
విష్ణుభక్తుఁడ సింగరాట్కవివీరవరుఁడన్.

వ. ఏ నొక్కనాఁడు హరికథారచనాతత్పరుండనై సప్తమీభానువాసరంబున శుచిప్రదేశంబున బ్రాహ్మీముహూర్తంబున కించిదున్మీలితనయనుండనై యున్నసమయంబున మత్స్వప్నంబున.

సీ. వరమీనకాంతులు వహి మెఘపం క్తులు
యిలకన్బొలనువు యింద్రధనువు
మేనిమెఱుంగులు మేలుమెఱుంగులు
కరుణామయపు దృష్టి సునసువృష్టి
రంగుశృంగారముల్ గంగాతరంగముల్
శైవాలలతలు కేశములజతలు
మీఁగాళ్ల తాఁబేళ్లు రాక లంచలబాళ్లు
సరిగంచుపట్టు మేల్ సురుగుతట్టు

గీ. కంకణములరవలు కంకణరవములు
గాఁగ యాప్రవాహగరిమ పొంగి
సత్యభామ కృష్ణసహితయై ప్రత్యక్ష
మైన నేను మిగుల హర్ష మంది.

వ. ఇట్లు ప్రత్యక్షంబైన సత్యాకృష్ణులకు నేనును భక్తిపూర్వకంబుగా దండ ప్రణామంబు కావించిన వారును కరుణావలోకనంబున కటాక్షించి ఓవత్స! నీవు రచియింప నుద్యోగించు మచ్చరిత్రంబు పారిజాతాపహరణ యక్ష గానంబు సీతారామాంకితంబు గావింపుమని యంతర్హితు లైరి. నేనును మహాప్రసాదంబని మత్కృతి నాయకుండైన రఘునాయకుల నేమని కొనియాడుచున్నాడు.

జంపె.

తపనుకులమునఁ బుట్టి తాటకిని తలగొట్టి
యుపల నబలను జేయు సుపదునిఁ దలంతుఁగా
చెఱకు విఱిచినలీల శివువిల్లు నవలీల
విరిచి విజయశ్రీల వెలయుదొర నెంతుఁగా
ఖ్యాతిగ వివాహుఁడై సీతావివాహుఁడై
భాతి భృగురామ పరిభూతుని స్మరింతుఁగా

జనకజాసౌమిత్రిసహితుఁడై సహితుఁడై
మునివేష శ్రీరామమూర్తిఁ గీర్తింతుఁగా
ఖరదూషణాదులను ఖండించి మారీచుఁ
బరిమార్చు శ్రీరామభద్రు గణుతింతుఁగా
పవనసూనునితోడి బాంధవము దయఁ గూడి
రవిజుఁగాపాడి తగురాముఁ బ్రార్థింతుఁగా
వాలి నొకమ్మేసి నేలపాటుగఁ జేసి
లీల సుగ్రీవుఁ బాలించు విభుఁ గాంతుఁగా
కడలిఁ గోలకుఁ దెచ్చి దుడుకు రక్కసి ద్రచ్చి
పుడమిసుతఁ దెచ్చునా భూపాలుఁ గొల్తుఁగా
శ్రీరంగశౌరిఁ బూజించి యాశ్రితలోక
పారిజాతుని రామభద్రు నుతియింతుఁగా.

వ. మఱియు నద్దేవునకు. (Contd)

షష్ఠ్యంతంబులు : చెప్పె నట యెటువలెను.

క. శరధిప్రబంధనునకును
శరధియుగాలంకృతునకు శార్ఙ్గధరునకుఁగా
శరధి శరధినుతునకు దా
శరధికి శ్రీరామునకును జగదీశునకుఁగా.

క. నీలాంబుద వక్షునకుఁగా
నీలోత్పల కమలమిత్త్రి నేత్ర యుగునకుఁగా
పాలిత మునిజాలునకుఁగా
పాళెము శ్రీరామునకును పరమాత్మునకుఁగా.

వ. సమర్పితంబుగా నాయొనర్పం బూనిన పారిజాతాపహరణం బను యక్ష గానంబునకు కథాసంవిధానం బెటువలెను.

ఉ. శ్రీరమణీయమై విబుధసేవ్యకరంబయి పెంపుగాంచునా
వారిధి నూత్నరత్నమణివార పరీవృత శాతకుంభమం

జీరముఁ బోలఁ బ్రోలు పురశేఖరమై తనరారి యొప్పునా
ద్వారక తారకల్ నొరయు ద్వారకవాట కషాగ్రభంగమై.

వ. మరి న్నెటువలెను.

జంపె.

అలకాపురము దరము నల కాపురము రమకు
యిల ద్వారకాపురము యిందిరాకరము
నూపురము వారినిధి దాపురము ముక్తినిధి(కి)
గోపురంబుల నొరయు గోపురము లరయఁ
ద్వారకనకకవాటి తోరణంబులచేత
ద్వారకాపుర మమరుఁ దారకల నొరసి.

వ. మఱియు నప్పట్టణంబు పాతాళంబునుం బోలె అనంతభోగభాసమానంబై కైలాసంబునుంబోలె సర్వమంగళాస్పదంబై వైకుంఠధామంబునుంబోలె మాధవానందకరంబై ప్రాకారపరిఘాట్టాలక ప్రాసాదతోరణారామాభి రామంబును, రథగజతురగపదాతిసంకులంబును, వారాంగనావార సంగీత నృత్యప్రత్యలంకృతంబును, అభినవశీకరపరంపరామోద మేదురాభ్రంకష శ్రీవశీకరంబులైన కమలాకరంబులను, సకలవస్తువిస్తారప్రశస్తంబులం గలిగి ద్వారకాపురం బొప్పు నప్పురాధీశ్వరుండు.

త్రిపుట.

శ్రీయురోపాలంకరిష్ణుఁడు శ్రీల గుణవర్ధిష్ణుఁ డాద్యుఁడు
గేయమానాబ్జభవజిష్ణుఁడు కృష్ణుఁడతఁడు
సాధుబృందావనవరిష్ణుఁడు సర్వశత్రునిరాకరిష్ణుఁడు
వేదబృందావనవరిష్ణుఁడు విష్ణుఁ డతఁడు
పుండ్రనామకరణవిహారాద్భుతకరుండు పురాణపురుషుఁడు
పూతనామరణప్రవీణాద్భుతకరుండు.

వ. మరి న్నెటువలెను.

త్రిపుట.

ధీర రుక్మిణి సత్య జాంబవతీసతీమణి మిత్రవిందయు
చారు భద్ర సుదంత కాళింది రమణియు

లక్షణయు నెనమంద్రు మహిషులు లాలితంబుగఁ గలరు మఱి
లక్షణలు పదియాఱు వేల వెలంది లెలమిఁ
చేరి తనుఁ గొలువంగఁ గోర్కెలు చేకురంగ నొసంగుచుఁ ఆ
ర్వారిగా వారికిని హరి విహారి యగుచుఁ.

వ. మరి న్నెటువలెను.

జంపె.

ఏవేళ నేయింతి యేలీలఁ గోరునో
ఆవేళ నాయింతి కవి దెచ్చి యిచ్చుఁ
ఏయింటఁ జూచినా నెలమి మెలంగుచు పెక్కు
మాయావినోదరూపాయత్తుఁ డగుచుఁ
చంద్రశాలలయందు సౌధజాలములందు
చంద్రకాంతపు శిలాస్థలవేదులందు
కేళీగృహములందు కృతకశైలములందు
పూలతోఁటలయందు పొదరిండ్లయందు
కేళీవిలాసబహులీలలను లలిఁదేలి
యాలలనలను గూడి వారి నోలలాడి

వ. మరి న్నేరీతి పాలించుచున్నాడు?

పగడాల కంబాల పసమింమడాల మగరాల మాణిక్యజాలా
చకచకిత విశాల చంద్రశాలలను
చికిలిమేల్ మేడలఁ జెలఁగుపీడలను
పదియాఱువన్నెల పసిఁడిమేడలను
పదియాఱువేల గోపస్త్రీలఁగూడి
రుక్మిణీప్రముఖనారులఁ బునారతుల
రుక్మాంబరుఁడు సమరూపున నేలి
అతులితవిభవము లైశ్వర్యములను
చతురుఁడై యాదవసామ్రాజ్యమందు
పూజ్యత మీఱి సంపూర్ణవిరాజి
రాజ్యంబు సేయుచు రంజిల్లు చలరి

శ్రీకృష్ణుఁ డీరీతిఁ జెలుల నందఱిని
ఏకరూపునఁ జూచు చెలమి రుక్మిణిని
సత్యభామకు చాల చనవు లిచ్చుచును
నిత్యోత్సవంబుల నెగడి శోభిల్లి
నిత్యశోభనముల నింపు సంధిల్లి
నిత్యకల్యాణుఁడై నేర్పు ఘటిల్లె.

వ. ఇవ్విధంబున నవ్వసుదేవనందనుం డమందానందకందళితహృదయారవిందుండై మందగమనల నందఱం గందర్పకేళిం దేల్చి యోలలాడుచు సకలరాజకోటి కిరీట కోటీర చిరత్నమయూఖ నీరాజన విరాజమాన పాదారవింద యుగళానంతభాగాభోగభాసురోల్లాసుండై విహరింపుచు నొక్కనాఁడు రుక్మిణీకాంత నిశాంత శశికాంతోపలవేదికాంతంబున నేకాంతంబున శ్రీకాంతుండు కాంతాసహస్రంబులు గొలువ రుక్మిణీకాంతయుం దాను మోదంబుగా జూదంబు వినోదంబుగా నాడుచు మందహాసోల్లాసవిలాసులై సరససల్లాపంబు లాడుచు నిష్టగోష్ఠి నున్న సమయంబున కలహసంభ్రమపరోత్సాహుఁడైన నారదుండు వచ్చె నట యెటువలెను.

ఝంపె.

సాంద్రాభ్రవాయోహతి సప్తస్వరంబులను
మంద్రమధ్యమగతుల మహతి మ్రోయగను
గంగాపయఃపూర్ణ ఘనకమండలు వలరు
శృంగారహస్తమున చెలువు మీఱఁగను
హరిహరీ నారాయణా యనుచు ప్రణవజప
సరము నెన్నుచు హరిస్మరణ ...
దేహకాంతులు చాల తేజరిల్లఁగ వచ్చె
ఆహవాళనమౌని హరిఁ జూడఁబూని.

దరువు

...వనమాలికేలు పేరురమునా
శ్రీ వెల్ల వడి నెంచు జపసరము కరమునా

గునిసి యందుచు మీసరమునా
? ... ... భాసురమునా.

వ. ఇట్లు వచ్చిన నారదమౌనికి హరి యెదురుగా నేగి పూజావిధి నారాధించి రుక్మిణి పురస్కారంబుగా నమస్కారంబులు గావించి తదనుజ్ఞ కొందఱు మందగమనలు రత్నసింహాసనంబు మునికి సమర్పించిరి. హరి మునియాజ్ఞ నర్ఘాసనంబునఁ గూర్చుండి కరంబులు మొగిడ్చి యే మనుచున్నాడు.

జంపె.

నారదా ! శ్రీలు చెన్నార దయఁ జేసి
కన్నార దాక్షిణ్యమునఁ బ్రోవ రాదా
మీరు మాపై కరుణ మీరుటకు యిది భవ్య
కారణము నీదు రాక రణాళనుండా
అనిన కృష్ణునిమాట విని దేవముని బూని
అనియె నీ వీరీతి ఆడఁగా నీతె
ద్వారకే వైకుంఠధామంబు తగు శ్రీవి
యీ రుక్మిణీదేవి యిందిరాదేవి
మీర లిరువురు మాకు మేలిమిగ తలిదండ్రు
లారూఢి నిన్నుఁ గొనియాడ నోపుదునే.

ఏకతాళి.

హరిహరి మురహరి నరహరి శ్రీహరి
గిరిధర ముకుంద కృష్ణహరి
మాధవ కేశవ మధుసూదనా జగదాధారుని యాదవచంద్రు!

వ. మరి న్నేమని కొనియాడుచున్నాడు.

త్రిపుట.

వాలుగై మున్నీటిలోపల వ్రాలి సోమకుఁ జంపి చదువులు
నాలుగును యానలున కొసఁగిన నటుఁడ వీవా
మేలు మేలన సురల కమృతము మేలుగా నొసంగి యెలి తరిమల
వేలు పాపక తాల్చు తొలి తాఁబేలు వీవా

పందివై పెంపొంది వైపున నంది పుడమిని కొమ్మున పరి
స్పందివై కనకాక్షుఁ జంపిన ప్రౌఢ వీవా
ఉక్కుకంబము వెడలి దిక్కులు పిక్కటిల్ల హిరణ్యకశిపుని
అక్కువక్కలుఁ జేయు నరసింహంబు నీవా
పొట్టివై అదితికిని ముద్దులపట్టివై బలిమెట్టి మదితో
బుట్టునకు పట్టంబు గట్టిన దిట్ట వీవా
ఆజిలో నిలఁ గల్గురాజుల తేజి మెల్ల నడంచి కీర్తి వి
రాజిలంగను నెగడుభార్గవ రాముఁ డీవా
రాతి నాతిగఁ జేసి రీతిగ భాతి మీరగ ఖ్యాతి చేరగ
నీతిగా గౌతముని గాచిన నృపుడ వీవా
పూతనాకంసప్రలంబుల పోరిలోపలఁ జంపి ద్వారక
నీతిగా పాలించు నిత్య విభూతి వీవా
కలికితనంబున రక్కస కలికితముల శిగ్గు వెలకలపుడు(?)
వెంటజ ... ... ముప్పొద్దు కపిమసంగుణ.

ద్వి. అని యిట్లు బహురీతి హరిని కీర్తించి
మునివరుఁడు ... ...
... ... కధ వాసనాభి
నందిత బిరుదుగానామృత పతన
వందిమాగధ బృందవర్ణితం బనఁగ
ఇందిందిరంబులు నెలమితో మ్రోయ
మకరంద తుందిలా మ్లాన మానితము
ప్రకటీకృతానంత భాగధేయంబు
స్వర్ణది స్వర్ణాబ్జ పర్ణ సువర్ణ
పూర్ణ గర్భిత దివ్యపుష్పంబు నవ్య
పారిజాతసుమం బపార సద్భక్త
పారిజాతున కిచ్చె బ్రహ్మాత్మజుండు
యిచ్చిన మెచ్చుచు యిచ్చలోపలను
అచ్చెరు వంది శ్రీహరి హర్షమునను
క్రొన్నన గైకొని కూర్మి రుక్మిణిని

కన్నార గని సత్యకాంత తలంచి
యిది భీష్మపుత్రికి యిచ్చిన కినుక
మది సత్యభామ యేమని యెంచు నొక్కొ
యెల్లిదముం జేసి యిది సత్యకంప
చెల్లదు వో యిందు చెలగినేనున్కి
యెవ్వరికిని యంప యిది తగ దనుచు
నవ్వు దొలంకఁగా నారదునన్న
భోజాత్మజకు నిచ్చె పుచ్చుక కలహ
భోజనునకు మ్రొక్కి పొలతి యొదలను
యవ్విరి దాల్చిన యంతనె సొంపు
నివ్వటిల్లఁగ మేన నిగనిగల్ దనర

వ. మరి నెటువలెను వొప్పె.

వాలుగల నగజాలు వాలుకన్నులడాలు
వాలుమించుల మించు వాలురహి నేలు
లికుచ చకచకల పోలి కుచకలశముల కొక
చికిలిజిలి చెలఁగె మించి కిలకించితమై
నిద్దంపుటద్దముల దిద్దగల యింపైన
ముద్దుమొగమున కొక్కముఱువుహారు వలరెణా.

వ. మరి న్నెటువలెను.

ద్వి. ఇవ్విధంబున రుక్మి ణిలమి యొదలను
పువ్వు దాల్చినవల్ల పొలుపు సంధిల్ల
నెల దాల్చు యభవునినెలఁత వర్ధిల్లి
(మెరుంగు?) వెలుఁగు విధంబున వెలఁది వెలింగె
సవతు లెల్లను వచ్చి చరణపద్మముల
నవనతులై మ్రొక్కి యంజలుల్ సేయ
మారుని శస్త్రము మారు చెలంగి
మారులే కలరె యా మగువ యిం పొదవ
జాతిమాణిక్యంబు సాన దీర్చినను

ఖ్యాతి మీర వెలుంగు కరణి నుప్పొంగె
కలహాశనుం డప్డు కలహ ....
.... మనఁ జూచి పలికె
పొలతుక యీదివ్యపుష్పంబు నరుల
కెలమి నీ కియ్యగా యిది వింత సుమ్మి
... ... యింద్రాణి
వాణి గీర్వాణి శర్వాణియు పూని
రాణింప దాల్తురు రమణను హరికి
ప్రాణంబ వగుట నీపారిజాతంబు
పూవు నీకిచ్చె యిం పొదవ నీవిభుఁడు
నీవు మూర్ధన్యత నెగడి శోభిల్లి
పదియారువేవురు పణతులలోన
చదురుగా వెలసితి సౌఖ్యసంపదల
దీనిమహత్త్వంబు తెలియంగ వినుము
మాననీయంబు అమ్లానమానితము
వాడక వీడక వరుఁగూడి క్రీడ
లాడువేళలను వుల్లాసంబు లొసగు
ఉజ్వలదీపాంకురోజ్వల మగుచు
ప్రజ్వరిల్లగ జేయు రతివేళలందు
హరి గూడి నీవు రహస్యలీలలను
యిర వొంద సురటియై యిచ్చ వర్తించు.

వ. మరి న్నెటువలెను.

అర్ధ చంద్రికలు.

కోరినకోర్కెలు వారక యిచ్చుఁ
బడలికలను తడబడక అడంచుఁ
ధవుని మాట జవదాటక సేయుఁ
చలివేళల వేసవి చలి యొసగుఁ
వేసవి చలువలు వెదచల్లించుఁ

వాడక యీవిరి వీడక యుండుఁ
ఈడు జోడు నీ కెవ్వరు యెంచఁ.

జంపె.

సతుల యందరిలోన సత్యభామామణి
మతిలోన మెలగు యీ మాధవుం డనుచుఁ
విన్నాము గాని యో వెలది నీపై ప్రేమ
కన్నార జూచితిని గారవం బెసగఁ
యీదివ్యకుసుమంబు యిచ్చునె యెవరికిని
యాదవేంద్రుడు ... ... విలసిల్లఁ.

వ. మరి న్నేమనుచున్నాడు.

గీ. రూపయౌవనకళల వారూఢ నంచు
రమణు లెంతయు తన కమర క్తు డంచు
విఱ్ఱవీగెడు సత్య యా విరిమహిమలు
చెలులు పలుకంగ విని చాల స్రుక్కకున్నె.

జంపె.

వణతిరో యాసత్యభామామణీ నీకు
ప్రణతురాల్ గాకున్నె భవ్యరా లగుచుఁ
అనుచు నారదమౌని యాడువాక్యంబులును
తనరు యావిరిమహత్త్వంబు విని బోటుల్
వేర్వేర పదియారువేవురకు వినిపింప
పేర్వేర పల్కిరి వినీతహరిణాక్షుల్
భోజకన్యక యింటి పూని శ్రీహరి యుంట
భోజాత్మజకు వంట పూవౌసగె నంట.

అర్ధ చంద్రికలు.

అనుచును గుజగుజలాడుచు చెలువల్
యీవిరి రుక్మిణి కీ తగ వనుచుఁ
లక్షణ పైచె సలక్షణ యగుచుఁ
భద్రియు మనసును భద్రము చేసెఁ

పంతము విడిచె సుదంతయు నంతఁ
కాళిందీ మణిలీలం దేలెఁ ... ...
సవతు లేని జాంబవతి సహించెఁ
మిత్రవిందయును మిత్రత నొందెఁ.

వ. మరి న్నెటువలెను.

రూపకం.

యిందరిలోపల యందచందముల
చిందులు ద్రొక్కుచు చెలగి మెసగుచుఁ
శశిమణివేదిక పసిడిశలాకన
మిసిమి మివారులు మేలిమి గొలువగాఁ
జిలిబిలి పలుకుల చెవి ములుకులవలె
పలికె సత్యతో పస మిస మిసనఁ
అమ్మరొ యేమని నెమ్మది పలుకుదు
ముమ్మాటికి హరి మోసపుచైద్దుల్
రమణను రుక్మిణి రమణత రుక్మిణి
రమణియింట నీ రమణుం డుండగ నారదుం డటువచ్చెఁ
వచ్చి కోరికలు యిబ్బుమానివిరి
యిచ్చెను శ్రీహరి కిచ్చక మెసగఁ
ఆవిరి రుక్మిణి కాహరి యొసగిన
ఆవిరిచేమని యెందు చెలువకుఁ
ముజ్జన మేలెడుమోనం బంతయు
బుజ్జగింప నింపులు సంధిల్లెఁ.

ద్వి. అనుచు నత్తైరవలు నాడువాక్యములు
విని యందె రవలుతో వేగమె కదలి
కోపగృహంబున కొయ్యన చేరి
తాపంబు మారుప్రతాపంబు మీరి
తలిపోశ తలపోశి తాలిమి బాశి
కలవాసిపై రోసి కళవళ జెంది

తలయూచి తలయూచి తహతహ జెంది
దులదుల నిలపోర్లి ధూళిలో వ్రాలి.

అర్ధ చంద్రికలు.

కలగు మాపినపలువ ... ...
చెలరేగుచు కుచ్చెల బిగఁజుట్టుకా
పకపక నగి పైఁపక తలయూచెకా
తికమకలుగ నలుదిక్కులు జూచెకా
వాసిక కస్తురి ... ... పెట్టెకా
గాసిల్లుచు చీకటియిలు జొచ్చెకా
శృంగారంబుల చెలు వటు వదలెకా
అంగజవేదన లందుచు పొరలెకా.

వ. అని యివ్విధంబున మనోవేదనా దోదూయమానాంగియై మానిని మానవి కోపంబునం బొరలె - మరి న్నెటువలెను.

ద్వి. అంతట హరి కలహాశనమౌని
చెంతను ప్రద్యుమ్ను చెలువొప్ప నిలిపి
దారకుం డప్పుడు తారక దెచ్చు
తారకకషణరథం బుదారతను
పైకొని చక్రకంపనమతితోడ
ప్రాకటకక్ష్యాంతరంబులు దాటి
మొగసాల దారకు మొనయించి సత్య
నగరు ప్రవేశించి నగధరుం డంత
చిన్నబోవుచు చాల చెలువంబు క్రుక్కి
యున్న యానగ రెల్ల నొగి పరికించి
తిల్లగోవిందుఁ డాతీ రెల్లఁ గాంచి.

వ. మరి న్నేమనుచున్నాడు.

జంపె.

చదివింప రేలకో శారికాకీరముల
పొదలుకంచల నేల పోషింప రాకొ్క

నెమ్మిని నటనములు నెమ్మి సరసర జాల
కొమ్మలను సహకారకుల పెనవ రేమి
యూలకిలతల నయ్యాట లూగగ జాల
పూలతోటల నేల ప్రోదించ రేల
విన్నబోయున్నది చెలువ చెలువము చాల
యిన్నాళ్లవలె నుండ దేల యీవేళ
అనుచు సంశయ మొందుచు నాత్మలో వెత చెందుచును
కోపగృహమందు జొచ్చి యింపొందన్
ముసుఁగిడిన యాసత్యముంగ లనుపపడంగ
పస మించుమాయ దోఁపఁగ కృష్ణుఁ డంతన్.

రూపకం.

మెల్లమెల్లడుగులు మెట్టుచు సఖులను
నల్లన తిట్టుచు నదలించుచును
పంతముతో సత్యభామ కనుంగొని
వింతగ మదిలో విస్మితుఁ డగుచున్
వెనుకను నొకసతి విసరు సురటి గొని
వినయవిధేయత పీవగ దొడగెన్
అంగజాగ్ని యుప్పొంగి పొంగలో పొంగలి
పొంగలి యంచును పొలతులు నవ్వన్
పువ్వువాసన గుబుల్కొన ముసుంగటు
నల్లన ద్రోచిలు నలుగడ లరయన్.

క. కాంత కనుంగొనె నంతట
వింతగతుల జీని సురటి విసరెడువానిన్
కాంతుని గని యతిచంచ
చ్చింతా కలితాక్ష బాష్పశీకర యగుచున్.

అర్ధ చంద్రికలు.

తల వాంచియు ముసుం గెలమి ... ...
... కనులబాష్పోదకణములు రాల్చెన్
వేడియూర్పు లట్లి పోడిమి మించెన్.

వ. యిట్లు కోపతాపోద్దీపితయై ... ... తిఁ జూచి శ్రీపతి యేమను చున్నాడు.

జంపె.

మచ్చెకంటిరొ యేల మచ్చరించెదవు చాల
యెచ్చైన సుమాలు ధరించ వది యాల
ఎలనాగరో తేనియల నాగరికముతో
పలుక వేఁటికి చికిలిపలుకొంతి మెఱయఁగ
కలకంఠిరో నన్ను కడకంటి చూపులను
చెలువలరగా కటాక్షించ రా దటవే
మాట జవదాట మ్మున్మాటికిని యేటికీ
నాటకము మరచితే నాటికూటములు.

వ. యివ్విధంబున నవ్వసుదేవనందనుడు జవ్వని నెవ్వగలు మాన్పుట కెవ్వి యుపాయం బని సకల సురమునినికర సమర్చనంబును, ప్రకటమకుటా లంకృతంబను నగు శిరంబు సతిచరణంబులు సోఁక మ్రొక్కిన ఆ వామ లోచన వామపాదంబునం దొలగం ద్రోచిన కూర్మి పేర్మి తత్ప్త కరస్పర్శ నంబున శ్రీహరిదేహంబు పులకాంకరంబు లంకురింప మదనసామ్రాజ్యో ద్దీపకుండై యే మనుచున్నాడు.

జంపె.

కలికి నీనెయ్యంపుటలుకచే తాకినది
చెలగు నామీద దయ చేయుటయు నాయె
నీదు పదపల్లవము నెంత నొచ్చెనొ కాక
నాదేహమున సోక నలుక విడు మింకఁగ.

గీ. అనిన యాసత్యభామ పయ్యదచెరంగు
వేగ కుచములపై జేర్చి వేణి ముడిచి
చిరుచెమట నెమ్మొగమ్మున చెంగలింప
కన్నుగవ కెంపు గదురంగ కనలి పలికె.

జంపె.

యీమాయనయములను యీమాయప్రియములను
యీమాయభయము లిటు యేమాయ మాకుఁగ

జాలములు యివి జగజ్జాలకుడ నీకు పది
వేల మొక్కులు చాలు చాలు నియ్యానఁ
నారదుడు పూ వొసగునాడు రుక్మిణి కిచ్చి
పారిజాతమువలపు ప్రకటించి తెలుపఁ
యిప్పు డిటు వచ్చి న న్నెకసక్కె మొగి సేయ
తప్పూపచారముల తగుప్రీతి సేయఁ.

వ. అని మరి న్నేమనుచున్నది.

అటతాళం.

మానమె భూషణము లెంతయు మానినులకుఁ తలంపంగ
మానమె ప్రాణాధికం బగు మగువలకును
ప్రాణమైన పరిత్యజించియు పాటమీఱఁ మానము
త్రాణతో రక్షించగావలె తరుణులకును
పుణ్యజనులను సంహరించిన బుద్ధి యెటకుంబోవును
గణ్యతను చన్నిచ్చునాతివిఘాత నీకుఁ.

ఏకతాళిరేకులు.

దేవకీరమణి సేవసేయగా బోవంగ
నామది బొసంగెడు నీవుఁ
మునుపు లెంతయును చనవులిచ్చి
యిపుం డనువుగ గొనుట వీ యర్థంబగునె
యీశమంతమణి యెవ్వతె యొదల
మీసరంబుగ వెలయ వలయునొ
ఆడుచు పాడుచు అతివెవ్వతో
యీమేడల నీడల మెరయు క్రీడలఁ
నను సరివారలు నగకమున్న
ని న్నునికరమున దిగ్గన మెప్పింతుఁ.

త్రిపుద.

అనుచు గద్గదకంఠ యగుచు మరుమాటాడ
కనె విభుని చెంగటను కడు బొంది బొరలి

చందురునితోడ హెచ్చందు మొగమందు వెత
చెందుచును పయ్యంట చెరగు చెలువొందఁగా
కలకంఠ కలకంఠి కాకలీస్వనముతో
జిలిబిలిగ నేడ్చె నా జీవేశునెదుటఁగా.

క. అప్పుడు కుహనాశ్రీహరి
ముప్పిరిగొను మోహతమము ముంచు కొనంగా
కప్పురగంధిని తమకము
చిప్పిల వీగి కౌగిటందు చేర్చిట్లనియెఁగా.

దరువు.

యాలనే యీవేళ జాలి బొందగ నేలె సత్యభామా
నీకు నే లాతి నటె నీలాలకజాల సత్యభామా
అవిరళ మైనపర్యంకము లుండంగ సత్యభామా నీ
కవనిపై పవళింపగా నేల యీవేళ సత్యభామా
హరిహరాదులైన అడ్డమైనా గాని సత్యభామా యా
సురవృక్షమును దెత్తు సులభముగ నీకిత్తు సత్యభామా
కేళి తమ్మికొలను కొలకొల పలుకుల సత్యభామా నీ
కేళీవనమయ క్రీడగా నాటంతు సత్యభామా.

ద్వి. యీరీతి శ్రీహరి యింతితో పలికె
పారిజాతము దెత్తు పణతి నీకిత్తు
నని చంద్రశాలకు నతివయు తాను
చని జనితాహ్లాద సరసనల్లాప
సంగతి దనరంగ సత్యభామకును
యింగితబహుమాన మెలమి నోలార్చి
సంతాపనిర్హరస్వాంతుఁడై యున్న
అంత మధ్యాహ్న ఘంటారవంబపుడు
విని నిత్యకృత్యముల్ వెసజేయు తలచు
వనజాయతాక్షుని స్వాంతంబు తెలిపి
సత్యభామాలోకసంజ్ఞచే చెలులు

దైత్యారియెదుట నంతంతట నిలచి
యొలపి వినయముతో(డ) నొకనీలవేణి
జలకంబునకు వేళ స్వామి యటంచు
కలకల కలకంఠ కంఠనాదముల
జిలిబిలి పలుకులచే విన్నవింప
కందలించిన వేడుకను సత్యభామ
మందహాసమున బొమ్మని సన్నజాయ
జిలుగు బంగరుచేల జీరాడి తూల
చలికేల వలకేల చేలా(లం ?)గు వ్రాల
సాహాస కంమ్మెకి సంచయం బపుడు
సాహో పరాకు హెచ్చరికె యనంగ
గద్దిగ డిగ్గిన కలికి యొకర్తు
పద్దున పాదుకల్ పదములఁ దొడుగ
కేళికా మజ్జన గృహమున కేఁగి
నీలంపుమణి పీఠి నెలకొని యుండె.

వ. యిట్లు నెలకొన్న వల్లవీపల్లవునకు కొందరు పల్లవపాణులు కౌస్తుభాది భూషణంబులు మెల్లన సడలించిరి యిద్దరు ముద్దియలు తాతవృంతంబులు విసర నొక్క కప్పురగంధి బాగాలు కప్పురంపుటాకుమడుపు లందియ్య నొక చంపకగంధి సంపంగినూనె యంటె నట యెటువలెను.

జంపె.

తలయంటె నొక్క మాద్యద్ద్విరేఫాలక
జలజాయతాక్షునకు సస్నేహ మలరఁగా
గంధామలక మొక్క కలకంఠ మృదువాణి
సంధించి నించె నా చతురాస్యునకును
పంకేజనిభవక్త్రి పసిడిగిడి యుంచె
కంకణము లుల్లసిలగా జలక మార్చె
... ...
... ...

... ...
... ...
... ... రా రవ్వ ముంగాముఠంబులును
వుంగరంబులును కడుం గరం బందెన్.

అర్ధ చంద్రికలు.

హారములను శృంగారముఁ జేసెన్
నొకసతి మకుటము నొగి సవరించెన్
కుండలంబు లొక కోమలి దాల్చెన్
విరులసరు లొకవిరిబో ణొసగెన్
చందుగ నొకసతి చందన మలదెన్
సురటిచేత నొకసుందరి విసరెన్
నిలువుటద్ద మొకనెలతుక నిలిపెన్
నెలతలు యిచ్చిరి నీరాజనముల్
(హంసపాదిలో పాదము)
అతివలు కపురపుహారతు లెత్తెన్.

గీ. అలరుబోణులు సత్యకు జలక మార్చి
చలువదువ్వలువ లొసంగి కలపమలది
దివ్యభూషణములు తాల్ప తీర్చినట్టి
పొలుపు మీఱినపుత్తడి బొమ్మపోలె.

వ. యివ్విధంబున దివ్యభూషితాంగియై యాసత్యభామ భామాసహస్రంబులు గొలువ మేఘమండలంబు వెలువడిన చంద్రకళవిధంబున హర్షోత్కర్షంబున హరి చేరవచ్చిన ప్రేమాతిశయంబున గారవించె. నారదుండును రుక్మిణిచేత అర్చనంబులు గొని సముద్రోదకంబుల మాధ్యాహ్నికంబులాచరించి యమ్మురారిసన్నిధికి చనుదెంచిన నమ్మాధవుండును సతీసమేతుండై సత్కారంబు లొనరించి యిష్టగోష్ఠి నున్నంత యిద్దరు ముద్దియలు పళ్లెరంబులు వెట్టితిమని విన్నవించిన నారదుండునుం దానును భోజనశాల కరుగుదెంచి ప్రద్యుమ్నాదినందనులును సాత్యకిముఖ్యసోదరులును బంధువులుం దానును నారదునిమ్రోల నర్హపీఠంబులం గూర్చుండి రట యెటువలెను.

క. బంగారు పళ్లెరంబులు
శృంగారవతుల్ ఘటించి చేకంకణముల్
ముంగాముఠారు లలరగ
రంగుగ వడ్డించి రపుడు రాజాన్నంబుల్.

ఆటతాళం.

నూనె బూరెలు అతిరసములు మహాహారములు వడలును
పానకము చలినీరు వెన్నప్పాలు పాలుఁగా
తేనెలు యెలనీళ్లు బెక్కై ... ...
... ...
... ... చుచు
ఆకలహభోజియును దానును ఆరగించెఁగా.

ఏకతాళిరేకులు.

కంకణములు ఘలుఘల్లనంగను
పంకజవదనలు పసిండిగిండియల
గంధోదకములు గరిమ యొసగఁగ
బంధులు దానును పానులు యార్చెఁగా
ఫెళఫెళ యని దువ్వలువలు వెలయఁగ
అలరుంబోడులు అలరందియ్యఁగా
జాళువకపురపు జాలవల్లికల
లాలిత తాంబూలములు యిప్పించెఁగా
చంద్రశాలలో శౌరి యుండగా
చంద్రకళో యన సతి యేతెంచెఁగా
వచ్చి మౌనిపదవనజము లెరగుట
అచ్చపు దయ నత డాదర మొప్పఁగా.

జంపె.

పతి మీరు కనుసన్న మతిలోన మెలగంగ
అతులితైశ్వర్యంబు లంది యుండంగఁగా
యితరసతు లనుబుద్ధి యేమి దీవన లిత్తు

మతిలోన నిన్ను మున్మాడ్కి కొని మెత్తుఁ
నీవు కోరిన కోర్కె లెలమి .... ఘటించు
గావుతఁ నీ విచ్చు దీవెనలవలనఁ.

వ. అని పలికిన మౌని హరిం గని పోయి వచ్చెద దయ మరవకుమీ యనిన వుడు కృష్ణదేవుండు కార్యఘటనాతత్పరకుతూహలుండై యేమను చున్నాడు.

ద్వి. వినవయ్య నారద! వృత్తాంత మొకటి
గొనకొని సురమాత కుండలద్వయము
నరకుండు గొనె వంచనంబున మున్ను
కరకు రక్కసుఁ ద్రుంచి కైకొంటి నేను
నాటనుండియు దాచినాడ నచ్చటికి
పాటిగా వత్తు నాపణతి కే నిత్తు
యివి బిడౌజునితోడ నెరుగింపు మనుచు
సవినయంబుగఁ బల్కి సన్మానివరుని
వీడుకొల్పియు దాను వెలదియు సొగటు
లాడుచు నుండంగ నపరదిగ్గిరిని
రవి చేరె సాంధ్యానురాగంబు మీరె
కవజక్కవలు బారె కరువలి దేరె
తమ్ము లల్లన తారె తారలు దేరె
క్రమ్మి చీఁకటు లూరె ఖగములు జారె.

వ. అట్టి కటికచీకటిని జారస్త్రీలు యెవ్విధంబున విహరింపుచున్నారు.

క. నీలంపు భూషణంబులు
నీలంపు మణుంగుచీర నీలపుకలువల్
దాలిచియు జారకాంతల
చా లొగి విహరించి రొగిని సంకేతములఁ.

వ. ఆసమయంబున చంద్రోదయం బయ్యె నట యెటువలెను.

ద్వి. చెంగల్వసంగాతి శిరులపెఁజ్యోతి
నింగి విలాతి మున్నీటికి సూతి
ముక్కంటి తలపువ్వు మునులకు బువ్వ
చుక్కల జేడు హెచ్చుల వన్నెకాఁడు
కలువల విందు జక్కవ విప్పుమందు
చలువలు చిందు హెచ్చందు చందురుఁడు
ఉదయశైలమునందు ఉదయంబు నొంద
ఉదధిసప్తకములు ఉబ్బుపా టొంద.

ఝంపె.

అచ్చంపు తెలివెన్నె లచ్చొత్తిన ట్లాయ
పచ్చవి ల్తుండు వెలిపాళెంబు శాయఁగా
వెలివెన్నెలలగుంపు వెలుగుతారలు ....
వలికరువలి చాలు బలగంబు లాయఁగా.

వ. వెండియు నప్పుడు వెన్నెల కన్నులపండువై యుండ మనసుండు
విరహులపై దండు వెడలె నట యెటువలెను.

సీ. చెరకు శింగిణీ పూని తరచుగా చెంగల్వ
విరిశరంబుల దాపి వేపి వేపి
మొగిలిపూరేకుల మొలవంకు ... ...
... ...
తమ్మిపూబల్ బాకు దారుదారిగ గుచ్చి
నజ్జు నజ్జుగ చేరి నరకి నరకి.

గీ. చిలుకతేజీ నెక్కి వలికరువలిం గూడి
విరహిణీజనాళి వేఁటలాడి
మగలు మగువ లపుడు మల్లయుద్ధము జేసి
మరుని గొలిచి రపుడు మరులు గొనుచు.

క. ఆ సమయంబున కృష్ణుఁడు
యాసత్యను గూడి క్రీడ లాడ దొడంగెన్

పూసజ్జమీద మగువల
రాసక్రీడానులోల రతులం దేలెన్.

వ. యివ్విధంబున సత్యభామాసమేతుండై హంసతూలికాతల్పంబున నిద్రాపరవశుండై యున్నవేళ వైతాళికులు బోధించి రట యెటువలెను.

జంపె.

జయ కృష్ణ గోవింద జయ కేశవ ముకుంద
జయ నందనంద నాశ్రయిత ముచికుందా
జయ రుక్మిణీరమణ జయ కంససంహరణ
జయ కౌస్తుభాభరణ జయ కృపాభరణ
మేలుకో జగదీశ మేలుకో హృషికేశ
మేలుకో విశ్వేశ మేలుకో శ్రీశా
కొక్కొరో యనుచును కుక్కుటంబులు గూసె
చుక్క లెల్లను మాసె చూచితే కృష్ణా!
పక్క మాలియు సత్యభామతోడను గూడి
చక్కని శ్రీకృష్ణ శౌరి మేల్కొనవే
తెలతెల్లవారలు తెలిచి చుక్కలతేడు
కలువకంటితోడి కళలంటి కూడి
అలసి సొలసియు పశ్చిమాంభోదిలోపలను
చలువవెన్నెలజోతి స్నానంబు జేసెన్
మేలుకో యసురారి మేలుకో కంసారి
మేలుకో శౌరి మమ్మేలుము మురారి.

ద్వి. అని యిట్లు మాగధు లభినుతి సేయ
విని కృష్ణదేవుండు వేగ మేల్కాంచి
నిత్యకృత్యంబులు నెరవేర్చమాత్య
భృత్యసమేతుండై పేరోలగమున
నాస్థానమునను సింహాసనమందు
సుస్థితుండై సముత్సుకము మీఱంగ
కాద్యతత్పరతను ఖగనాథు దలప

శౌర్యత వచ్చె కాశ్యపనందనుండు
వచ్చి శ్రీహరిపాదవనజంబులకును
అచ్చంపుభక్తితో అవనతుండైన
మునిరాకయును పుష్పమును యొసంగుటయు
తనదుప్రతిజ్ఞయు తార్క్ష్యుతో దెలుప
తగను మహాప్రసాదం బయ్యె ననుచు
ఖగనాథు డువ్పొంగె కరుణించి శౌరి.

వ. యిట్లు ప్రయాణోన్ముఖుండై హరి యుగ్రసేన వసుదేవ బలభద్రప్రముఖ గురుజనంబులకు నమస్కరించి సాత్యకి యిత్యాది సోదరుల నాదరించి ప్రద్యుమ్నాదినందనుల మ్రొక్కులు గొని బంధుకోటి సంభావించి పట్టణ రక్షకు తగువారి నియమించి తదనుజ్ఞ సత్యభామయుం దానును గరుడా రోహణంబు శాయ నగ్గరుడుం డేరీతి వెలయుచున్నాడు.

జంపె.

వీకతో తనయవ్వ విడిపించి చెఱ బోవ
వేగంటి దొరబువ్వ వేడ్క గొనుగువ్వ
పాపఖానపుపిట్ట పక్షిగుంపులగుట్ట
... ...
యేపుతో మిన్నంట యెగసె బలుదంట
శంఖచక్రగదాది సాధనము లిరుగడల
పుంఖానుపుంఖముల పొలిచి రా దొడగె.

ద్వి. యీరీతి విహగేంద్రు నెక్కి మిన్నంది
శౌరి సమ్మందహాసముతోడ బలికె
చూచితే యెలనాగ చుక్కలగుంపు
ప్రాచుర్యముగ తలప్రా లయ్యె మనకు
నిలువుటద్దం బయ్యె నిండుచందురుడు
కలకంఠి చూచితే కనకాచలంబు
కిన్నరు లవి చూడు కిన్నరకంఠి
కిన్నరుల్ మీపేరు కెలకుల సాధ్వి

పన్నగుల్ వీరవో పద్మాయతాక్షి
పన్నుగ జూడు పుష్పకవిమానముల
గంధర్వు లదె చూడు కలకంఠకంఠి
బంధురంబుగ యాటపాట లొందెదరు
యక్షులు వీరువో యలికులవేణి
వీక్షింపు కలకంఠి విత్తేశుసఖులు
సిద్ధులు వీరెవో సింధురయాన
సిద్ధాంతశాస్త్రప్రసిద్ధులు వీరు
కైలాసగిరి చూడు కమలాయతాక్షి
శైలజాయుక్తుఁడై చంద్రశేఖరుడు
ముప్పది ముక్కోటి ముఖ్యదేవతలు
తప్పక తనుఁ గొల్వ తనరుచున్నాడు
అని యిట్లు సత్యకు అపటద్భుతములు
కనుఁగొనిపింపుచు కదలి పోపోవ.

వ. యివ్విధంబున నవ్విహంగపతిపై మనోవేగంబునం బోవ పోవ హరి సత్యభామయుం దానును గగనమార్గంబు గడచి చని వియద్గంగం గని రట యెటువలెను.

జంపె.

తనవారి మునుగంగ తనవారి గతగంగ
కనికరము సాగంగ కరుణించు గంగ
భామ యదె విష్ణుపది పదిలముగ సేవింపు
నేమమున భక్తితో నెమ్మనం బలర.

వ. అని యిట్లు మందరధరుండు మందహాసంబున మందలింపుచు మంద గమనయుం దానును మందాకినిం దాఁటి సప్తఋషిమండలంబు నిర్గమించి ఖగపతిపై నల్లనల్లన చనుచున్నసమయంబున వెన్నునిరాక పోరోగిరపు తపసిచే విని వేగంటిదొర వెరగంటిగుంపులతో నెదురుగా వచ్చె నది యెటువలెను.

అటతాళం.

తెల్లయేనుగ యెక్కి యింద్రుడు తెలివిమీఱఁ వెడలెను
బల్లిదులు దిక్పాలు రెల్లను బలసి గొలువఁ
మేనకాగణికాగణంబులు మేనకాంతుల్ మెరయగా
కానవచ్చిరి యింద్రుతో వేగాన హరినిఁ
మేరుశిఖరము మేఘయుతమై వెడలిన
దారివెడలెను గరుడుపై హరి తరుణి దానుఁ.

ఏకతాళిరేకులు.

అన్నగారి యపుడు యనతిదూరమున
వెన్నుని కనుగొని విస్మయ మొదవఁ
చౌదంతియు డిగి సాష్టాంగంబులు
మోదంబున నమ్రములు గావించెఁ
నిలువెల్లను కన్నులుగా జూచుచు
కొలుపున తమ్ములపూజ లొనర్చెఁ
హరియును సురపతి నతికృప వెలయఁగ
కరములఁ గ్రుచ్చియు కౌఁగిటఁ జేర్చెఁ.

అర్ధ చంద్రికలు.

అనలుం డంతట వినుతి యొనర్చెఁ
(అనలుఁడు వినయావనతుం డయ్యెఁ)
అంతకుం డపుడు అంజలి జేసెఁ
రక్కసుం డపుడు మ్రొక్కు లొనర్చెఁ
వరుణుడు భక్తిని వందన మిడియెఁ
కడువడి కరువలి గిడిగిం డ్లిడియెఁ
ధనపతి సమ్మతి దండము వెట్టెఁ
శూలపాణియును జోహా రొసఁగెఁ.

వ. యిట్లు మ్రొక్కిన దిక్పాలకుల కరుణించి మందమధుర భాషణల నాదరించి వాసవవహ్నివైవస్వతపలలాశివరుణవాయువైశ్రవణ వామదేవప్రముఖుల నిజవాహనంబు లెక్క నియోగించి సత్యభామయుం దానున్ గరుడారూఢు

పై వేంచేయు అచ్చరల ఆటపాటలను దుందుభివాద్యంబులును చెలంగ నారదప్రముఖామరకీర్తనీయుండై హరి గగనమార్గంబున నేఁగ అప్పు డప్పౌరకాంతలు హరిం జూడ సౌధంబు లెక్కి రట యెటువలెను.

అటతాళం.

కలికి యొక్కతె శౌరిఁ జూచు కౌతుకమునఁ వచ్చెను
జిలుగుపయ్యెదలోని కుచములు గులుకుచుండఁ
వేణి తురిమిన పారిజాతపు విరుల నాసఁ తుమ్మెద
శ్రేణి ముసరుకొనంగ వచ్చెను చెలువ యొకతె
బంగరద్దములోన శ్రీహరి ప్రతిఫలింపఁ ఒకచెలి
కౌఁగిలింపఁగ చెలులు నవ్విరి కలకలమునఁ
నగుమొగంబున తిలక మొగి వగ దిద్ది దిద్దక
నగధరుం గనుఁగొనఁగ వొక చిన్నారి వచ్చెఁ.

గీ. చంద్రశాలలపై నిల్చి సంభ్రమమున
జలదవేణులు కృష్ణ శౌరిపయిని
గురిసి లలరంగ మెయి మెరుంగులు వెలుంగ
పారిజాతపువృష్టి యపారముగను.

యొకతాళిరేకులు.

అంతట సురపురఅతివలు గుములై స్వాంతంబుల వుత్సవము దలిర్పఁ
కంతుగురుని వేడ్కల జాలకముల వింతగ గని నువ్విళ్లూరంగను
వారిజాక్షుడును వారల మెచ్చుచు హరి రాజపథ మంతట దాఁటెఁ.

వ. యివ్విధంబున రాజమార్గంబు గడచి బిడౌజుహజారంబు బైట వైన తేయుని డిగ్గి వేత్రహస్తులు శేయుపరాకుశబ్దంబు లుల్లసిల్ల యింద్రుం డొసంగు కైదండ గొని కక్ష్యాంతరంబులు గడచి చని చింతామణి పీఠంబుపై శచీప్రముఖులు గొలువ పేరోలగంబున అదితిం గనుంగొని నమస్కరించి కుండలంబు లొసంగిన నయ్యదితి హరిం గని దీవించి చింతారత్నపీఠం బున నూర్చుండ నియమించి యేమని కొనియాడుచున్నది.

దరువు.

శరణాంత వేదాంతరంగా భక్తజనసాదరకృపాతరంగా
శరణు శరణాండజసురంగా పాదజలజాతసంజాతగంగా
శరణయ్య భవరోగవైద్యా శరణయ్య వేదాంతవేద్యా
శరణు బ్రహ్మాదికృతపాద్యా కృష్ణసత్యభామామనోహృద్యా.

దండకం.

శ్రీకృష్ణదేవా జగన్నాథ భక్తావనోత్సాహ ముక్తిప్రదా కౌస్తుభాలంక్రియా మున్ను నీవున్న యా దేవకీదేవి గర్భంబునం దుద్భవం బంది యానందుఁ డో మందగోష్ఠం బధిష్ఠుండవై పూతనాదూరణఖ్యాతి చెన్నారి తా పూతనామప్రవీణత్వముం మ్మీరి బల్ బండిరాకాసి కేశీతృణావర్తులం జంపి రేపల్లెలో గొల్లవిళ్లందు నీవెన్న యావెన్న లెల్లన్ కడున్ కొల్లలాడంగ వారుం యశోదామతల్లికిం జెప్ప తాళ్లన్ నినున్ రోలనుం గట్టపెన్నుద్దు లౌమద్దులం గూల్పవా, సాధుబృందావనా నీవు బృందావనంబందు గోవత్సలం గావ వత్సాసురుం గొట్టి త్రోవడ్డ మైనట్టి దావాగ్నినిం ద్రావి తావియ్య చంచత్ఫణామండలిన్ తాండవం బాడవా రాసకేళీమహోల్లాస గోవర్ధనోద్ధారణోద్యత్ప్రియాసా మహావేణు నాదాభిలాషా సుఘోషాంగనా మారవేషా ముదాభాష్యభాషా పతిత్ప్రిస్ఫురత్ ఘోషకగ్రాహ గోవత్సలం వత్సలత్వంబునన్ పుష్టి సృష్టింపవా సక్రమావక్రు నక్రూరువెంటన్ కడుం దంటగా బోయి కుబ్జాంగనం బుజ్జగిం చెంతయుం బ్రోవవే కంసునింటన్ ధనుర్భంగమున్ జేసి చాణూరి నింటన్ ముష్టికున్ ముష్టి యుద్ధంబునన్ నష్ట మొందింపవే కంసునిన్ సద్భలోత్తంసునిన్ చించి హింసింపవే యుగ్రసేనాప్రతిష్ఠాపనాచార్య మాతాగురు ప్రాభవామోద సంస్థాపనా రుక్మిణీ సత్యభామాది రామామనోహరా బాదాసురా ఖర్వగర్వాపహారా బిడౌజాత్మజాభీలసూతుండవై కౌరవప్రాణసంఘాతకుండౌము యాధర్మజుం పేరితోడన్ ప్రతిష్ఠింపవా ద్వారకావాస వైకుంఠవాసా సురేంద్రాదివంద్యా నమో యాదవేంద్రా నమస్తే నమస్తే నమస్తే నమః.

క. అని యీతీరున కృష్ణుని
వినుతింపుచు అదితి కృష్ణ విం౦దై వాయిం

టను నేఁడు రేపు యుండుము
వనితయు నీ వనిన నతడు వల్లె యనుచునుఁ.

ద్వి. అంతట నదితికి హరి మ్రొక్కి వైజ
యంతంబునకు యింద్రుననుమతి నేఁగి
కాంచె తదున్నతకాంచనరత్న
చంచత్సుధామయ సౌధరాజంబు
అర్థిజనాభిమతార్థప్రదాన
సార్థ చింతామణి సంభావితంబు
గోత్రభి న్మహనీయ గుణగణాకీర్ణ
చిత్రకర్మ విచిత్ర చిత్రకరంబు
మందారసుమ ... ... కరండగంధ
తుందిలాహ్లాద వాతూల సంచరము
కరమొప్పుచున్న నక్కనక రథమున
హరియుండె నారాత్రి అతివయు దాను.

వ. అప్పుడు తత్పురందరాది బృందారకుల వీడుకొల్పి సత్యభామాసహితుండై హరి యేరీతి విహరింపుచున్నాడు.

జంపె.

రామాభిరామ యోరామ యారామంబు
గారామమున చూడగా రమ్ము వేడ్కఁ
అనుచు మేనక తార హరిణి రంభ ఘృతాచి
యనునచ్చరలు గొలువ హరి యేఁగె వనికిఁ
అంతటను కల్పకలతాంత హరిచందనా
క్రాంతమలయానిలము ఘుమ్మ రన వీవఁ
చూతమా యెలనాగ చూత మాధవి కుంజ
జాతు కల్గిక యున్న జాతు లవి కంటె
మాకుందముల జూతు మాకంద మలరారు
యాకుందముల జూడుమీ కుందరదనా.

వ. యివ్విధంబున జవ్వనికి య వ్వనప్రాభవంబు జూపుచు హరి యేమను చున్నాడు.

ద్వి. మాధవానుగ్రహ మహిమాగమములు
మాధురీశాఖల మహి పల్లవించె
లీల సుమనోభీష్టలాలిత ఫలిత
లలితమై ని(ద్వి?)జముఖోల్లాసంబు లనుచు
ద్విజఘోషణంబులు .... చెలగ
ద్విజరాజముఖి చూచితె యివ్వనంబు
యవ్వన ప్రాదుర్భవామోద మలరు
జవ్వని యన కుచ స్తబకంబు లలరె
సహకార పల్లవోత్సవలీలచేత
గ్రహియించి బిగియార కౌగిట జేర్చి
పెనకువ చౌశీతిభేదబంధముల
గొనకొని పెనగొన్న కొమ్మలో యనఁగ
యాలకిలతలు వో యలనాగ కంటె
లే లతాంగులపోలె లీలల దేలె
దళముల బలసి యుద్దండత మెరసి
ములు మొనలుగ యుగ్రమూర్తి భీకరత
అహిభీషణంబుగా నామోద మలరి
బహుశిలీముఖముల బంధురం బగుచు
నీకె తగు ననెడి నెన్నికె తనరంగ
నీకెలకుల కంటె యిందీవరాక్షి
నీకుచంబుల కోడి నిష్ఠురవృత్తి
ప్రాకటోర్ధ్వముగ తపంబు కావించి
తలక్రిందుగా వ్రేలి తపమున నుండు
చెలువున యెళనీర్లు చెలగెను కంటె.

ఏకతాళరేకులు.

అని వనితకు హరి యచ్చటవింతలు
కనిపింపుచు ... ...

... ...
అచ్చరలేమల కలకలములకును కులుకుచు ప్రేమఁగా
గోపసతుల చనుగుత్తుల నొత్తఁగా
కాపుగంట్ల విరిగుత్తులు చిదిమెఁగా.

వ. మరి న్నెటువలెను.
రంభముఖ్యలు సంభ్రమారంభు లగుచు
సత్యతో గూడి పుష్పాపచయము జేసి
అలసి సొలసి వియద్గంగయందు డిగ్గి
యీఁదు లాడిరి జలకేళి నాదరమున.

గీ. సఖులు వినువాఁక జలకేళి సలిపి సలిపి
వెడలి రార్ద్రాంశుకంబులు ఒడల నంట
పాలమున్నీట మందరపర్వతంబు
తరుమ (వ ?) వెడలిన నచ్చరతరుణు లనఁగ.

ద్వి. యివ్విధంబున వెడ లింతులు దాను
దువ్వలువలు దాల్చి తుల లేక మిసిమి
తులకింప భూషణాదుల పిసాళించు
కలితశృంగారుడై కదలి వే వచ్చి
వైజయంతము నతివైభవం బలర
రాజిల్లె నారాత్రి రమణియు దాను
పరమసమ్మోద సంభ్రమలీల నుండ
నరుణోదయం బయ్యె నంత మేల్కాంచి
నిత్యకృత్యంబులు నెరవేర్చి శౌరి
సత్యయు దాను నుత్సాహంబు మీఱ
నందనవనమున నందనరహాతి
చందన మందార సంతాన కల్ప
పరివేష్టితం బైన పారిజాతంబు
కరమున పెకలించి గరుడుపై నుంచి

తానును సత్యయు తార్క్ష్యుపై నెక్కి
పూనిక నెగసె నేపున సుపర్ణుండు
అప్పుడు వనపాలు లతివేగ వచ్చి
చెప్పిరి పాకారి చేరి యీదారి.

త్రిపుద.

దేవ కృష్ణుడు పారిజాతము ధీరుడై పెకలించి యెత్తుక
పోవుచున్నా డన్న విని యద్భుతముతోడఁ
యన్నగారియు నధికకోపము నన్నగా రటు శాయ బనిచిన
అ న్నినాదము భువనభోంతర మధిగమించెఁ
తాను కట్టాయితముగా పవి దాల్చి అయిరావతము పైకొని
పూని వెడలె జయంతముఖసుర సేన గొలువఁ.

వ. యిట్లు వెడలిన పాకారి పరివేష్టించి పావక పద్మినీవల్లభాత్మజ పలలాశిపాశి పవనపౌలస్త్య పస్ఫుల్లలాటులు నిజవాహనంబుల నెక్కి తమతమ బలముల తోడ వెడలిరి. ముప్పదిముక్కోటిదేవతలు యింద్రునకు తోడుచూపిరి. దుందుభిధ్వానంబులును తూర్యనాదంబులును భువనభోంతరంబులు నిండ నక్కోలాహలంబు విని శౌరి సత్యభామతో యే మనుచున్నాడు.

దరువు.

భామారో యిది సురసేనా మనపై యెత్తివచ్చె వేగా
భీమవిక్రమున్ నెందో వారి బింక మడచెద నీవు చూడూ.

వ. అనిన సత్యభామ నమ్మాధవుతో యే మనుచున్నది.

అటతాళం.

దేవ యొసగుము విల్లు నమ్ములు దేవసేనం తరిమెద
నీవు నావిలువిద్య పెంపును నెందు జూడఁ
అనిన సత్యను జూచి శ్రీహరి అలతినవ్వొ మోమున
మొనప శరచాపము లొసంగెను మోద మొదవఁ.

అటతాళం.

నారి చేకొని విల్లునమ్ములు నారి చేర్చెఁ వింటను
వైరివీరులు నంతటనె ప్రోవైరి మిగులఁ
గుణవతీమణి లీలవోలెను గుణరవంబూ జేసిన
ఖనిజనీలనజాండ మెల్లరు కలఁగి పగులఁ.

వ. మరి న్నెటువలెను.

అర్ధ చంద్రికలు.

కడువడి వడిబడి జడముడి బెట్టెఁ
చెలరేగుచు కుచ్చెల బిగ జుట్టెఁ
పయ్యెద కొంగై పయ్యెదఁ జేర్చెఁ
ధేయని యనిపెను తియ్యక యార్పెఁ.

వ. మరిన్ని సత్యభామ శరసంధానంబు జేశేక్రమం బెటువలెను.

ఎకతాళరేకులు.

పదినిరువదిముప్పది నలుబది యాఁ
బది యరువది డెబ్బది యెనపది తొం
బది నూరును వే పదిలక్షలు గల
ప్రదరంబుల నబ్బలముల నొంచెఁ
నొంచి నెత్తురులా ముందె నిర్జరులా
కంచుమించులై కలఁగి పరవఁగాఁ
సంగరవీరరసమునరులనూ గను
శృంగారంబున శ్రీవరుఁ జూచుఁ.

ద్వి. అప్పుడు శ్రీహరి యాతిఁగెఁబోఁడి
గొప్ప కన్నుల కనుంగొని కొనియాడి
తే విల్లు యెలనాగ తివిరి వేవేగ
దేవగణమూ సాగ తెరలింతు మూగ
అని చేతివిలు తీసి అమ్మరిఁ బోపి

ఘనఘనార్భటి గుణధ్వననంబుఁ జేసి
పింజ పింజయు గాఁడ పేర్చెను నంప
పుంజంబు సురలపై బోరిబోరి గాఁడ
చిందర వందరౌ సిద్ధ సాధ్యులును
కొందలం బందుయక్షులును రాక్షసులు
పంచబంగాళ మా పన్నగాధిపులు
కంచుమించులుగను గంధర్వవరులు
వే యధాయథలుగ విరిగిన సురలు
చేయి వీచియు నదల్చియు పురికొల్పి
తెరగంటి దొర దాఁకి దివ్యాస్త్రములను
హరిమీఁద నించె మహాద్భుతంబుగను
అప్పుడు తమదు తీక్ష్ణాస్త్ర సంతతుల
కప్పిరి తక్కు దిక్పాలకు లెల్ల
అది యెల్ల ద్రుంచి శ్రీహరి విజృంభించి
త్రిదశుల నొంచి యుదీర్ణత గాంచె.

వ. మరి న్నెటువలెను.

అటతాళం.

తీఁగెమెరు పన గరుడుమీదను తెరవచెంతఁ మెరయఁగ
వేగ మేఘం బనగ హరిశరవృష్టి గురిసెఁ
వైనతేయుఁడు కోపమున వేపైన తేజం బొదవఁగ
పూని సురలను దోలె నప్పు డద్భుతముతోడఁ
అంతటను తెరగంటిదొర కాలాంతకుండో యన సుర
దంతి దిగ్గన నెక్కి కృష్ణుని దాఁకె వేగఁ.

గీ. బిరబిరన ద్రిప్పి వైచిన భిదుర మపుడు
జరజరన వచ్చి హరియురస్థలమునందు
విరిసరం బన నప్పుడు ప్రేలుమండ
సురవరేణ్యుఁడు నది జూచి సోద్య మంది.

గీ. వేల్పుటేనుంగు డిగ్గి యావేల్పుఱేఁడు
తవన హవ నొంద తనకిరీటంబు కృష్ణు
పాదపద్మంబులను సోఁక ప్రణుతి శాయ
చేతులను గృచ్చి యెత్తి యాశీర్వదించి.

వ. మరి స్నేమనుచున్నాడు.

అటతాళరేకులు.

నమ్మ సురేంద్ర వరమ్మ సీకిత్తు
సుకరమ్మన సుఖమగునె మది నీకు
అన విని సురపతి అపరాధుఁడ నను
కని రక్షింపుము కమలదళాక్ష
ఆదిదేవ కమలాసను మోద ప్ర
హ్లాదవరద గోపాల మురారీ.

గీ. అనిన సురపతిముఖ్యుల నాదరించి
వారి వీడ్కొల్పి పులుగురాతేరిమీఁద
సత్యయును దాను సమరపు సంగవళత
పారిజాతము గొని వ్యోమపథమునందు.

వ. యిట్లు గగనమార్గంబునం జనుచు పారిజాతపువిరులు సత్యభామకుం కనిపింపుచు పారిజాతప్రమానవాసనలవలనను పక్షిరాజపక్షవిక్షేపానిలంబుల వలన శ్రమంబులం జెందక నక్కానకాచలంబు దాఁటి దైవతంబు సమీపంబున వచ్చుసమయంబున తదుదంతంబు విని ద్వారకావాసులు యెదుర్కొని వచ్చి రట యెటువలెను.

ద్వి. యదువృష్ణి భోజార్షు లతివేడ్కతోడ
యెదురుగా నడతేర యిలపురిచేర
వచ్చె వచ్చిన పౌరవరవధూ వార
మిచ్చ గోపురముల నెక్కి నిండార
పేసముత్యంబులు చెల్లుగా చల్ల

గా సంతసిల్లె యాగరుడవాహనుఁడు
రాజమార్గ ... ...
... ... ఘగఘుగోల్లాసవిలాస
పారిజాతపు తమ పరిమళానిలము
తోరంపురాక యెంతో వేడ్కఁ సోఁక.

జంపె.

ధనకనకవస్తువాహన సమృద్ధులతోడ
ఘనకనత్కాంచనా గారములతోడఁ
రథగజాశ్వపదాతి రమ్యసంపత్కరము
ప్రథితతామరతంపరై వెలసె పురము.

అటతాళరేకులు.

పంగులు కడువడి పరువులు వారిరి
సంగతి మూకలు చతురో .... తులై
విన కన నేరని వికృతపుమనుజులు
విన కన నేర్చిరి వృక్ష మహిమతఁ
దివ్యతరు సుమాధీన సౌరభత
అవ్యయ యవ్వన నలరిరి వృద్ధుల్.

వ. మరి న్నెటువలెను.

గీ. రమణ మురవైరి తన హజారంబుబైట
వైనతేయుని దిగ్గి వేవైనభక్తి
దేవకీదేవి వసుదేవసేవఁ జేసి
హళికిరణరంగ జయ కుతూహలికి మ్రొక్కి.

వ. మరియు ప్రద్యుమ్నాది నందనుల జోహారులు గొని విహంగవల్లభు వీడు
కొల్పి సత్యయుం దానును తనమందిరంబున సుఖాలాపంబుల ప్రతినవచ్చె
కదా యని పారిజాతతరు వ్రాసంగ యద్దేవి హర్షంబునఁ విభుని బహు

భంగులం గొనియాడి తత్కేలికారామసీమ తద్దేవతరు ప్రతిష్ఠం జేసి అనుదినపూజ లొనరింపుచుండి మరి న్నేటువలెను.

జంపె.

ఒకవేళ వీటికిని ప్రకటానిలము వీచు
ఒకవేళ చూడ్కికిని ఒకవింత యొసగుఁ
ఒకవేళ వివిధపుష్పోజ్జ్వలంబై తోచు
ఒకవేళ కోరికల నొదవించు వేడ్కఁ
యీరీతి సత్యభామారామసీమ తగు
పారిజాతము భక్తపారిజాతంబై.

ఆదితాళం.

యివ్విధంబున సత్యభామకు నింపు సొంపు నింపుచు
పువ్వువిల్తుని గన్నవా డిటు లున్నవేళఁ
నారదుం డటు వచ్చి జిగి చెన్నార దయ నిం
డారఁగ కోరి సత్యాకృష్ణులను కనుగొ నెల్ల వేడ్కఁ
వచ్చినను మునిపతికి నెదురుగ వచ్చి సత్యాకృష్ణులు
యొచ్చె మింతయు లేనిపూజల నుపచరింపఁ.

వ. యిట్లు సత్యాకృష్ణు లొనర్చుపూజ లత్యంతతృప్తుండై సుఖోపవిష్టుండై నారదుండు సత్యభామతో యే మనుచున్నాడు.

ద్వి. కనకాంగి నీదుభాగ్యం బేమి చెప్ప
విను సురభూజంబు పెరటిచెట్టయ్యె
సవతులె కాదు ముజ్జగములలోన
సవ తెవ్వ రిల నీకు చర్చించి చూడ
కావున పుణ్యకాఖ్యవ్రత మీవు
గావింప వలయు నగ్గౌరియు శచియు
ఆవసిష్ఠుని రాణి యనసూయ యాది
గా వనితలు మున్ను గావింప గంటి

వేఁకువజామున వేగ మేల్కాంచి
తేఁకువతోడను తీర్థంబు లాడి
శుచివస్త్రములు గట్టి సురుచిరరత్న
ఖచితభూషణములు గంధమాల్యములు
సవరించి రమణుని సమ్మతితోడ
సవతులిండ్లకు నేఁగి సరగున తెచ్చి
వెరపున పదియారుపేరటాండ్రకును
వరభూషణాద సద్వస్తువు లొసఁగి
వడి చైత్ర శుద్ధ నవమి యాదిగాను
తడవక మాసవ్రతం బొసరించి
అంతట వేదాధ్యయన రహస్యజ్ఞు
సంతతాచారు నాచార్యు వరించి
తగ వ్రతోద్వాస విధాయనవేళ
నగణిత ధనకనకాదు లొసంగి
దక్షత కల్పకతరువుతో విభుని
దక్షిణకముగాను ధార యొసంగి
విప్రుఁ డేయర్థముల్ వేఁడిన నిచ్చి
సుప్రీతి విభుని మెచ్చుగను జేకొంటి
మేలగు తనయ సమృద్ధియు గాంచి
శ్రీలచే వర్ధిల్లి చెలి నీవు పతియు
లీలావినోదకేళీ సుఖోన్నతుల
నందుదు వతిశయ మని నారదుండు
క్రందుగా పుణ్యకాఖ్యవ్రతమహిమ
చెప్పంగ విని సతి చెలువుని నాజ్ఞ
తెప్పున తద్వ్రతదీక్ష వహించె.

అర్ధ చంద్రికలు.

ధర్మజాది బాంధవ వర్గములుఁగా
నందగోప గోబృందంబులునుఁగా

హరియనుమతి వచ్చిరి సిరి యలరఁగా
సంభారంబులు సరగున వచ్చెఁగా
రైవతకాచలరాజం బందుఁగా
దానమంటపము తగ నిర్మించెఁగా
విశ్వకర్మయును విశ్వాసమునఁగా
సురవిమానములు సొద్యం బయ్యెఁగా
పుణ్యకవ్రతాభ్యుదయముతోడఁగా.

ఏకతాళిరేకులు.

నారదునాజ్ఞను శౌరి సత్యయును
చారుమంగళస్నాన మొనర్చిరి
శుచివస్త్రంబులు సొరిది దాల్చి మణి
ఖచితభూషణలు క్రమమునఁ బూని
మందరధరుఁడును మందగమనయు
దింధిమ్మన వ్రతదీక్ష వహించెఁగా
పూని దానకల్పోచితమునకును
మౌనియు హరిసమ్మతి ప్రార్థింపఁగా
ఆనారదునకు అలరి మంగళ
స్నాన మొనర్చిరి సఖియలు ప్రేమఁగా
కనకాంబరములు గట్టి హారములు
ఘనకిరీటము మకరకుండలముల్
రాజాలంకారంబు లొనర్చిరి
రాజాస్యలు మునిరాజున కలరఁగా.

అటతాళం.

భద్రదంతావళమునను తాపసులు దాను నిల్చి సౌ
భద్రధర్మజభీమఫల్గుణ బలము గొలువఁగా
భూరిభేరీ భాంకరణములు భోరు కలగఁగా కృష్ణుడు
చేర వచ్చెను దానమంటప శిలమునకుఁగా.

ద్వి. ద్రౌపదియును సుభద్రయు వచ్చి రెలమి
దీపితాందోళికా ద్వితయంబునందు
పల్లకీ లెక్కి యాపదియారువేల
పల్లవపాణులు బలసి మున్నడుప
భోజకన్యక వచ్చె భూరిమాణిక్య
భాజనం బైనట్టి పల్లకీ నెక్కి
బంగరందల మెక్కి భామలు గొలువ
శృంగారమున సత్య చెలువున వచ్చి
మంగళాశీర్వాదమహిమలు చెలఁగ
సంగతి బ్రాహ్మణసఖులు దీవింప
పారిజాతపు వృక్ష పట్టభద్రునకు
సారె ప్రదక్షిణార్చనలు గావించి
ధనధాన్య కనక సద్వస్త్ర వర్గంబు
తనియగా భూసురతతికి నొసంగి
ఘన మైనభక్తి గంధమాల్యముల
మునివరుం డగుదేవమునిని పూజించె.

వ. యి ట్లతిభక్తి నమ్ముని పూజించి వేదోక్తము లైన మంత్రతంత్రంబుల వలన భేరీమృదంగతూర్యరవంబులవలన అమ్మహోత్సవం బనిమిషోత్సవం బయ్యె అపుడు నారదుండు సత్యభామం జూచి యే మనుచున్నాడు.

జంపె.

రమణిరో విభుని ధారాపూర్వకంబుగా
క్రమ మొప్పగా యియ్య గా వలయు వేడ్కఁజా
అనిన విని యాసత్య అలతినవ్వును లజ్జ
పెనఁగొనఁగ ప్రాణవిభు ప్రేమమున జూచెఁజా
దానవారియు నపుడు దానవారి యొసంగు
మానవతి నన్ను యనుమానంబు విడిచి

యాగమోక్తము గాన అస్మదీయాజ్ఞ యెల
నాగ ధార యొసంగు నారదునకన్నఁ
చిరునవ్వు మోమునను చివురింప లజ్జచే
పరమసమ్మోదసంభ్రమలీలతోడఁ.

క. నవచంద్రాళిక యెప్పుడు
నవనీతాళీకవిభుని నారదునాజ్ఞఁ
నవచేలాంచలమున నభి
నవకల్పకపుష్ప (పా. నవసురకుసుమముల) పరమునఁ తలఁ జుట్టెఁ.

వ. యిట్లు సత్యభామ తనవిభుని వేలుపునెత్తావి విరిసరంబునం జుట్టి గర్గుండు సంకల్పంబు చెప్ప సదక్షిణాకంబుగా పారిజాతవృక్షంబుతో ధారోదక పూర్వకంబుగా ధారవోసె నట యెటువలెను.

ఏకతాళిరేకులు.

నమో నమో సురనారద మునివర నమో నమో హరి నమో నమో.

ద్వి. అని యిట్లు ప్రాణేశు నాహవశత్రు
మునికి సమర్పించి ముదము దీపించ
నారదుండును హరి నవ్వటాలకును
సారె పనుల్ కొన సాగి చేతికిని
తన కమండలము త్రిదండం బొసంగి
ముని పొమ్మ పొమ్మని ముచ్చట లాడి
రమ్మ రమ్మని కొంత రాయిడి పెట్టి
క్రమ్మర నాత్మేశు గైకొను మబల
యిమ్మెల్ల సొమ్ములు యెలనాగ యనిన
సొమ్ము లెల్ల నొసఁగి సుదతి నాత్మేశు
గైకొనె మణిపుష్పకంబులనుండి
వీఁక కల్పకసుమవృష్టి వర్షించి (పా. నిర్జరుల)
(?)రమలు నచ్చరలాడ దుందుభులు
క్రమమున మొరసె నాగగనమార్గమున.

వ. అప్పు డనసూయా అరుంధతిప్రముఖులు యాలలు పాడి రట యెటువలెను.

యాలలు.

గొల్లలిండ్లా వెన్న లెల్లా కొల్లలాడి చల్లులాడి
గొల్లపతులతోడ గూడవా వో కృష్ణదేవా
చల్లని చూపుల జూడవా.

రాసకేళిలీలల విలాసముగ విలాసవతు లు
ల్లాసముగ దేలి యాడవా వో కృష్ణదేవా
దోసముల నెల్ల దోలవా.

ధవళం. ధవళం బాడి రట యెటువలెను.

జయ విజయీభవ జయ జయ మాధవ జయ శ్రీభామా
ధవజయ సత్యభామాధవ విజయీభవ
జయ జయ హరిగోవిందా జయ జయ కృష్ణ ముకుందా
జయ జయ నుతసురబృందా జయ కరుణానందా.

దరువు.

రాజగోపాలా రమణీయ గుణశీల
భూజన సురసాల బుద్ధలోల
వైజయంతీ వనమాలికాది వి
భ్రాజితవేష పాపశోష
హరిహరి హరిహరి హరి గోవింద
గిరిధర శ్రీధర కేశవ మాధవ హరిహరి.

వ. అని బహుభంగులం గొనియాడి నారదుం డంతర్హితుం డయ్యె శౌరియు సేనాసమేతుండై సకలసంపత్కరం బైన పురంబు ప్రవేశించి రాజకోటికి వస్త్రమాల్యాభరణంబు లొసగి వీడ్కొలిపి రుక్మిణీసత్యభామాది భామా సహస్రంబులతో యిష్టోపభోగంబు లనుభవింపుచు యాదవసామ్రాజ్యంబు నేలుచు లీలావినోదుండై విహరింపుచుండె మరియు నెటువలెను.

ద్వి. అని జానకీమనోహరునిపేర
హనుమ దాంగద లక్ష్మణావృతుపేర
కోదండదీక్షాది గురువరుపేర
వేదండరక్ష ణావిర్భూతుపేర
సత్యసంకల్ప వాక్చాతుర్యుపేర
నిత్యకృపామృత నీతునిపేర
తారకబ్రహ్మ నాదబ్రహ్ముపేర
శ్రీరాముపేర యాశ్రితరక్షుపేర
కొమరొప్ప గొట్టుముక్కల కులోన్నతుడు
సమరార్జునుఁడు ధనంజయగోత్రవరుఁడు
విష్ణుభక్తియుతుండు విమలమానసుఁడు
కృష్ణభూవరునకు కీర్తులచేత
వరలిన పెద్దాంబవరతనూజుండు
గరిమను శింగరాట్కవిశేఖరుండు
శ్రావ్యమై తగుపారిజాతాపహరణ
కావ్యంబు యిల యక్షగానంబుగాను
రచియించె చంద్రతారార్కమై మిగుల
ప్రచురంబుగా జగత్ప్రఖ్యాతముగను.

శోభనం.

వసుదేవపుత్రునకు వరనీలగాత్రునకు
అసురకులశత్రునకు అమరమిత్రునకు
నవనీతచోరునకు నవరత్నధారునకు
నవమదనాకారునకు నందకుమారునకు ॥ శోభనమే ॥

మంగళం.

చక్రధారునకు మునిచక్రమందారునకు
వక్రసంహారునకు నాద్యునకునూ
అక్రూరవరదునకు నాదృతద్విరదునకు
శక్రాదివంద్యునకు జయ మంగళం.

శ్రీ ర స్తు

శు భ మ స్తు

సా వి త్రి (చ రి త్ర ము)

"(శ్రీ సీ) తాంగనతోడ యొడ్డి సొగటల్ చెల్వొప్పఁగా నాడుచో
దా సామర్థ్యము మీర గెల్చి సతిచేతన్ పందెము ... ...
... ... (ప) యంట బట్టి తిగువన్ బై లైనచన్దోయి పే
రాసన్ దప్పక చూచురాముఁ డొసఁగున్ యత్యర్థ యిష్టార్థముల్.

క. పార్వతి పరమేశుని వా
గీర్వరులనుఁ దలఁతు మదిని కేవలభక్తిన్
దుర్వారసరసమేధా
శర్వల విద్వత్కవీంద్ర గణుతి యొనర్తున్.

శా. గౌరీస్తన్యము లానువేళ దయ శ్రీకంఠుండు గిల్గింత లిం
పై రంజిల్ల నొనర్ప నవ్వునెడ పెల్లై దుగ్ధముల్ క్రేవలన్
జారంగా స్మితశోభగాఁ దలఁచు నా సర్వజ్ఞునిం తల్లికిన్
సారెం జూపుచు ప్రౌఢబాలుఁ డగు యానందుండు యి చ్చిష్టముల్.

ద్విపద.

శ్రీగొట్టు(ట్టి ?)ముక్కల సింహాసనస్థుఁ
డాగమసందర్శి తాచారధనుఁడు
వరధనంజయ(గోత్ర వంశవర్ధనుఁడు)
స్థిరచంద్రవంశ విస్తీర్ణ కరుండు
సంగీత సాహిత్యసద్గుణాలయుఁడు
యింగితజ్ఞుఁడు జనహిత గు ...

రసికుఁ డాకృష్ణమరాజసత్కావికి
అసమానశీల రంగాంబకు సుతుఁడ
కేవల సరసవాగ్విలసుండ రామ
దేవరాజుకు ... ... పుండ
హరిపరాక్రముఁడను హరిదశ్వతేజుఁ
డరిధర కరుణాఢ్యుఁ డతివాగ్విలాసుఁ
డైన కుమారతిమ్మాధిపా ... ...
... ... (పెద్దాద్రి?) సత్కావిని
రమణతో కాకుస్థరామాంకితముగ
అమరించు నీకథ కాది యె ట్లనిన.

త్రిపుద.

... ... చ్చిన చారు మద్రధరిత్రిలోపల
మిగుల మణిపుర మొప్పు పురములో మేటి యనఁగఁ
చాల పరిఘల రథగజంబుల మేలి త ... ...
పూల తోఁటల తోపు తొరవుల బొలుచు మిగులఁ
రాయ రౌతుల రాకుమారుల రాయబారుల ....
కాయ జన్మని కత్తు లనఁదగు కలికి గములఁ
వొప్పు నప్పురి యేలు నెంతయు నోజ లక్షణ భద్రుఁ డెలమిని
చొ .... ఎక మాళ వనియెడు నుదతితోడఁ
పెద్దగాలంబైన బిడ్డల ప్రేమ బడయఁగ లేక మంత్రుల
సుద్ది గనఁదగు ననుచు బలికె నుసూరు మనుచుఁ.

రూపకం.

కొలువులోన వైభవముల కలయ ననుభవించి యలసి
నొలసి నగరి కరిగి పుత్రుఁ జూచి తేర వలవదే
కొంత నగవు సుంత యే డ్పొకింత మోడితోడ యం
తంత వచ్చుబాలు గ్రుచ్చి యలమ వలదె మేనితోఁ
అదరిపాటు చూచి లేచి వదలుగోచితోడ వేచి
పదరు దూబూచి యెనెడు బాలు నెత్త వలవదే

విద్దెవిద్దె మనినలేచి పెద్దప్రొద్దు నిలువలేక
వద్ద తొడల వ్రాలుబాలు ముద్దు జూడ వలవ(దే)
... ... పండ్లు గోర పలుకు తెలక పాలు ద్రావు మనిన
అలిగి తిట్టు బాలు ముద్దు లాడ నాస యౌ గదా.

వ. అనిన రాజునకు మంత్రు ... ...

(గ్రంథపాతం)

... ... బరరె
మేరై శేషునితీరై కస్తురి చారై మానిని యా రొప్పహహా.

వ. యిట్టి మనోహరం బగు నవయవ్వనంబున నొప్పు గుణచాతురి యగు కూతురిం జూచి వివాహంబు సేయం దలంచి మాళవి లక్షణభద్రులు తమలో నేమని వితర్కింపుచున్నారు.

జంపె.

మూఁడులోకములందు యీ డనఁగ దీనిసరి
యాఁడుబుట్టుగలు గలరా యెందు నైనన్
తగినవరు వేదకి తేఁ దగునైన దుర్ఘటము
మగువ యెరిగిన రాకుమారకులలోనన్
వలను మీరంగ స్వయంవరము చాటించినను
కలహమై భూమి చీకాకౌ తలంపన్
చిత్రపటమున నైన చెలికి శోభన ...
మిత్రులకు సమ్మదము మేలిమియు గలుగున్.

ద్వి. అని యిట్లు దంపతుల్ ఆత్మ చింతించి
క్షణములోనన చిత్రకారులఁ బిల్చి
... ... చప్పన్నదేశంబు లరిగి
వరభూపతి కుమారవర్గరూపములు
కొదవ లేక లిఖియించి కొని రండు పొండు
పదినాళ్లె దెచ్చిన పసదనం బిచ్చి

... ... న నరిగి యామితినె
చని చిత్రపటము దే సంతసం బంది
తాను భార్యయు పుత్రి తగినశిల్పకులు
పూనిక శుభలక్ష ... ...
... ... గు కూఁతురి కిట్టు లనియె నవ్విభుఁడు
తనయ నీకును పెండ్లి తగఁ జేయఁగోరి
ధరఁ గలరాజు లందర బేరు వేర
తెరగొప్ప వ్రా ....
.... నచ్చిన మంచి మగని వరించు
మని వారిపేరులు నన్వయంబులును
తెలుప శిల్పులఁ బంచి తెర వుచ్చి పటము
తలఁగక మున్నె ... ...

వ. రాజకుమారులం జూచు కన్యారత్నంబునకు చిత్రకారు లేమనుచున్నారు.

జంపె.

బంగాళ నేపాళ పాండ్యమాగధవత్స
వం ... ... వీరల్
లాట మరహాట కర్ణాట సింహాళ మత్స్య
ఘోట కాశ్మీర భూభుజులు బలవీరుల్
కురువరాటమరాట కొంక ... ...
... ... పౌండ్రధరణీపులు వీరల్.

ఏకతాళి.

అని వినిపించిన మనమున కొకరుఁడు
గనుపట్టక తిరి గటు కనుగొన ...
... ... న్నత మగు యెగు భుజములు
సొగసగుజిగమేను పొగడం దగుచుఁ
సత్యవంతుం డనుజనవతి దగు నని
మత్యకలం ... ... గోరెఁ.

వ. కోరి చిత్రకారులం జూచి యే మనుచున్నది.

క. వీ రెవరొ యేది దేశమొ
పే రెయ్యదొ యితఁడె తనకు పెనిమిటి యింకన్
... పంపుఁడు తడయకుఁ
డీ రనినను శీఘ్ర దొలఁక నేఁగ వసతికిన్.

త్రిపుద.

అంత జననీజనకు లాత్మల సంతసంబున బొదలి కూఁతురి
చింతపడవల దనుచు పలుమరు జెప్పి ప్రీతిన్
యెల్లి మంచి ముహూర్త మిప్పుడ యేఁగి నీవిభు తోడి తేరఁగ
తల్లి ! మంత్రుల బనుతు ననుచును తగవు మెరయన్
తాను కొలువుకు వచ్చి రాజులు వెనవేల్ గొలువంగ నున్నెడ
మానుగా నారదుఁడు వచ్చెను మహీవుఁ డలరి
గద్దె నిడి యర్ఘ్యాదిపూజలు కర మొనర్చెను కుశల మడుగుచు
ముద్దుసుత యున్నెడకు దానును మునియు గూడన్
వచ్చినను సావిత్రి మౌనికి వందనం బిడి నిలిచియున్నెడ
యిచ్చ నలరుచు రాజు మౌనికి నిట్టు లనియెన్.

ఏకతాళి.

కాంతామణి యీకామిని యల సత్య
వంతుని గోరెను వరుఁడుగ దనకున్
మూఁడులోకముల వోఁడిమి తెలియని
వాఁడు లేఁడె దేవర కటు గనకన్
తగువరుఁడే కద తరళాక్షికిని
దగవగునా యా ధరణీపతికిన్.

వ. అనిన ముహూర్తమాత్రంబు తనలో విచారించి నారదుం డా రాజున
కేమనుచున్నాడు.

అటతాళం.

చక్కదనమును రాజ్యసంపద శాంతి దాంతిన్ రాజుల
కెక్కు డనదగువాఁడు విధికృతహీనవృత్తిన్
కందమూలము లాకులలములు కాయకసరుల్ నమలుచు
కొందలంబున జననిజనకులఁ గూడి యడవిన్
... ... భ్రష్టుఁడై చరించును రాజ యదియున్ గాకను
పూజ్య మాయువు యేఁటిమీఁదట బొంకు గాదు
పెక్కు రాజకుమారు ... ... కోరన్ యేటికి
స్రుక్కు కొరు వరియింప బనుపుము సుత నటన్నన్.

వ. అనుపలుకుల కులికి పకి ? యే మనుచున్నది.

జంపె.

(దేవమౌనిని జూ)చి దేవరకుఁ దగు నయ్య
యీవిధమునను బల్క నిదియు ధర్మంబె
జనయితారులు బంప మన పిచ్చి పతి దొ ?
... ... కులటనె తలంపన్
పతి పేదవాఁడైన పరమకష్టుండైనను
మతిహీనుఁడైన సోమరి యాయె నేమి ?
కుంటైన గుడ్డైన కోపగాఁ డైనను
... ... (కా)ంత గైకొనినన్
ధనము బోకార్చినను తాగి జూదగాఁ డైన
పని కేమిటికి గాక పాలుమాలినను
తల్లి దండ్రియు గురువు దా ... ...
... ... లు సతికి యేడుగడ యతఁడు.

వ. మరియు పతివ్రతాలక్షణం బెటువలె తెలుపుచున్నది.

జంపె.

ఘనపతివ్రతలకును .... శయంబైన అనుపమగుణంబుల్
నారదా సహధర్మచార దా నగు నేని
సారదా భయరుజలు మీరదా కీర్తుల్

.... తయై చనవిచ్చు
చెల్లుగా వేశ్యయై చెనకు పతిరతికిఁ
ధనములను గొల్లయై దాఁచు కార్యమువేళ
గ ... ... ఘనత మెరయఁగను
పనులయెడ దాసియై బాగైన యీయారు
గుణములను విలసిల్లు కొమ్మ నుతి కెక్కుఁ.

- టంక.

మగడు జలక మాడి కుడిచి తగ నలంకృతుఁడు గాక
మిగుల తాను చొరవ దెంత నొగిలి బడలె నేనియుఁ
పతికి (వేళ వే)ల కొదవ బాగ చవిగ కూడు కూర
లితవు మీర తానె వండు నెలమి బనుప దొక్కరిఁ
కొంతుచెలిమి గలిగి యున్న కన్నకొడుకులట్ల జూ చొ
కింత వెరసు జేసె నేని విడుచు బంధు నేనియుఁ
పురుషు డొండు కడకు జనిన సరసగంధమాల్యములను
సురుచిరంపు భూషణముల సొరిది దాల్ప దెంతయుఁ
నగవుబలుకు పెలుచ నొట మిగిలి వాకిటికిని జనుట
తగని జారమైత్రికలను విగుడ నీ దొకప్పుడుఁ.

ఝంపె.

పొరుగు యిరుగిండ్లకును పోదు కట్టితి గాదు
కొరకొరల నణఁగు గొణఁగుల శిణుఁగ దెపుడుఁ
పతి దెచ్చు కూరాకు పరమలాభము గాఁగ
మతి దలఁచు పరధనము మంటిసరిఁ జూచుఁ
పరపురుషు తృణముగా భావించు తనవిభుఁడు
తిరుగాడు దాశైన దేవిగా నెంచుఁ
పతి తీర్చి దిద్దగలపని కతని కూరటగ
సతతంబు దాను వేసరక పరికించుఁ
చురిత మగు పనులకును చొరదు కలలో నైన
పరుషములు పలుక దేమరిపాటు నైనఁ

యిరువంకచుట్టముల పరిపాటి భాషించు
వరువుడుల బిడ్డలుగ వాంఛ బరికించుఁ
యెన్న యీపదిరెండు హెచ్చు గుణములచేత
వన్నె కెక్కను పతివ్రత యన ధరిత్రిఁ.

వ. అని గుణహీనురాలి నడక లేమని వర్ణింపుచున్నది.

రూపకం.

... దిట్ట మిట్టి నడక కట్టి పెట్టి పొట్ట క్రొవ్వి
తిట్టు రట్టు కోర్చువనిత పుట్టు చుట్ట గాడి దగుచు
పిక్క తక్క లెక్క జెప్పి తక్కి రొక్క మెత్తి మగని
... ... మగువ బుట్టు మర్కటంబుగాను
అంది పొందువారు సంది గొందివారు దిట్ట పతికి
మందు బెట్టు సుంద రూరబంది చం ...

త్రిపద.

కాంతుతో కలహించుకామిని కాట్లకుక్కై పొడము పుడమిని
మంతనమునకు చొరవ యియ్యని మగు ... ...
మగఁడు కుడువక మునుపు దినుసతి మాలకాకై యుద్భవించును
మిగుల బొంకిన గుంటనక్కయి మెలఁత బుట్టు కురూపియై
భర్త ... ... లా కముగా జనించును
ధూర్తయై పోరాడుమానిని దొంతి యెలుఁగై పుట్టును
దిట్టయై పతిపట్టులను చెలి కట్టిడై పొట్టార బె ...
... ... బొట్టలు బెట్టుగా జూపట్టగాఁ
అంతకంతకు విభుని కదుకక వింత పొరుగిరుగిండ్ల కేఁగిన
కాంత దాసరిపా మగుఁ బ ... ...

వ. అని మరి న్నేమనుచున్నది.

జంపె.

అత్తయెడ బత్తి మది మెత్త నగునేని వెర
యొత్తి కా ళ్లొత్తుకొను తిత్తి రయి బుట్టుఁ

క్రొ ... ... జూడకను
కాడు కడ బూడిదలో గాడిదయి పొరలుఁ
తోడికోడండ్రతో కూడి మాటాడకను
పాడడ విజి ... ... బుట్టుఁ.

త్రిపుద.

అనుచు సతిగుణదుర్గుణంబులు ఘనతఁ బలికినబాలఁ గనుగొని
ముని మనంబున వినుతి సేయు ... ... ముతోడఁ
జనకసుత సంయాతినందన శచియు లోపాముద్ర రోహిణి
అనఘ చంద్రమతీ యరుంధతి యత్రి గృహిణి
పార్వతియు స్వాహాంగనామణి భారతీసతి రమయు మొదలగు
పూర్వసాధ్వుల మించు ననఁదగి పొలుచు జగతిఁ.

అర్ధ చంద్రికలు.

అని జనవిభుతో ముని ఘనరీతిఁ
సతిగుణజాలము సకలము దెలుపఁ
తల యూచుచు మేన పులకలు బొడమఁ
వేమరుప్రేమము లామని శేయఁ
అద్భుతరసమగ్నాత్మకుఁ డైనఁ
మునిపతి జనపతి కనుఁగొని పలికెఁ
వనితకు వేగ వివాహము శేయఁ
చౌనగూర్పుము శుభఘనవస్తువులఁ
అని యంతర్హితుఁడై చన విభుఁడుఁ
ఆస్థానమునకు అరుదెంచచటఁ
మంత్రి పురోహిత మాన్యులతోడఁ
కన్యా గుణగణ గౌరవమహిమల్
వినిపించిన కడు విస్మితు లగుచుఁ
ఉన్న కనుంగొని యుర్వీధవుఁడుఁ
వైవాహికశుభవస్తుచయంబుల్
తెప్పించెను అతి తీవ్రముతోడఁ.

వ. యివ్విధంబున సకలవస్తుసంపన్నుం బగుటకు సంతసిల్లి పురోహితామాత్య వరులతో విచారించి అభిగమ్యకన్యాదానం బుత్తమోత్తమం బగుట నిశ్చయించి కన్యారత్నంబు నలంకరించి యేక్రమాన చనుచున్నారు.

అటతాళం.

రత్నరాజిత మైనపల్లకి రాజపుత్త్రి యెక్కి ప్ర
యత్నశీలత వెడలె రాజును హయము నెక్కి
శోభనద్రవ్యములు మును ... సొరిది నడవఁగా అయిదువ
శోభనంబుల పాటలను శ్రుతిసుఖము గాఁగఁగా
భేరిభూరిరవంబు దెసలను భోరు కలగఁగా సేనల
... ... రము మీర నొయ్యారముగను
నడచి యల్లునియాశ్రమముదరి విడియ బనిచి మంత్రుల
పుడమివిభుఁడు పదా ... ... తపృత్తిఁగా
వచ్చి యారాజర్షి పూజలు వరుసతోడఁగా గైకొని
యిచ్చ నన్యోన్యమును సేమము లెరిఁగి పిదపఁగా.

వ. ... ... తో మంత్రు లే మనుచున్నారు.

ద్వి. ధరణీశ ! నీపుత్త్రి ధర్మచారిత్రు
వరరూపయుతు సత్యవంతుని పతిగ
వరియించె మాభూమి ... ...
... ... సద్గుణగణ్య సావిత్రికన్య
అన విని హర్షించి యంతలో చింత
మునిఁగి మంత్రులఁ జూచి ముచ్చిరి బలికె
మాతోడ కూరాకు మసల ... ...
... ... తించు యిది పోలు నెట్లు
అనుటయు ప్రెగ్గడ లాబాలసాధ్వి
గుణగరిమంబుల కొలఁది తెల్పుటయు
మనమున నుబ్బుచు ....
..... ముని తోడ్తెచ్చి తనయల్లునికిని
ఘనత నలంకృతి గావించి తపసి

జనుల గూరిచి యగ్నిసాక్షికంబుగను
తనయ కుద్వాహంబు . . . . .
అనుపమంబుగ నిచ్చె అరణంబు గాఁగ
పదివేలగజము లిర్వదివేల హయము
లెదుగ భూషణము లెంతే . . . . .
. . . లక్షధేనువు లిరులక్షలభటులు
పక్షంబుతో లక్షపరిచారికలను
యిట్లొసంగి మహీశుఁ డెలమి వీడ్కొనెడు
పట్లన . . . . . మామపజ్జనె నిలిపి
వలయునప్పుడు గొనివచ్చెద మనుచు
నొలవక బంపిన జోకతోఁ జనియె.

త్రిపుద.

అంత నెంతయు సంతసంబున కాంత కాఁతుని కలసి మెలసి ని
రంతరంబును చింతవంతల నింతయైన కలంగకన్
ఆదిగర్భేశ్వరియు నయ్యను మోదమున కూరాకు నమలుచు
ఆదుకొని పను లెల్ల జేయుచు అత్తమామలు మెచ్చఁగాన్
దేవపూజల కతిధిపూజల కేది గావలె నట్టి యప్పుడె
భావమున చింతింప రటు మును ప్రౌఢి ముందర నిలుపును.

అటతాళ రేకులు.

నీతికిన్ యతిభూతికిన్ సతిజాతికిన్ తగుయూఁతగాన్
చాతురిన్ శుభరీతినిన్ పతికేతరిన్ మనసిచ్చును
వేయురీతుల మామకున్ తగునాయసరణిని పాయకన్
తోయజాస్య యమేయమై పూజసేయు నెంతయు బాయకున్
హత్తి సద్గుణవృత్తితో కడు బత్తి మదిలో జొత్తిలంగను
అత్తకున్ సుగుణాత్తకున్ మృదుచిత్తకున్ పదమొత్తును.

వ. మరియు సత్యవంతునెడ యెటువలె వర్తింపుచున్నది.

జంపె.

పండుటాకుల వేఁడి బహుళ మాయ నటన్న
నిందువేడుక పయట నిలిచి యటు విసరున్

పగలైన తా తెచ్చు ఫలమూలములు జూడ
మగువది దేవలె ననిన మాటలో దెచ్చుచా
పొడలెత్తి నివ్వరులు వడిసడింపగ బిల్వ
విడిచి మరలును ముసల మిడ బడక నిలుచుచా
యువతితొడ తలగడగ యొరగి పతి నిద్రింప
రవిసంధ్యవేళకె రాఁడు సతికళికి.

వ. మరి న్నెటువలెను.

అటతాళం.

మగువ ప్రొద్దున మేలుకని ముఖమజ్జనంబై సవితుని
పొగడి వందన మాచరించుచు పూజ లొసఁగి
అత్తమామల చరణయుగళికి అధికభక్తి మ్రొక్కిన
ఉత్తమోత్తమమైన దీవన లొసఁగ ప్రీతిచా
అను . . . . కలదు సలుపచా వలయును
తెలివి మీర యనుజ్ఞ యొసగుఁడు వెలయువేడ్కచా
అనుచు వేఁడిన హర్ష మందుచు యత్తమామల్ . . .
ఘనత సలుపుము దీన నీకును గలుగు శుభముల్.

వ. యివ్విధంబున యనుజ్ఞ గొని వ్రతం బేక్రమాన నడపుచున్నది.

జంపె.

తరుణి బ్రా . . . ర్తముననె మేల్కాంచి
శిరసు మజ్జన మగుచు యిరుగు . . . నిలిచి
కలుగు భూషణరాజి కైసేసి పాటించి
చెలి భవనదేవతల నెలమి ప్రా(ర్థించుచా)
. . . . . . సంతర్పణం బాచరింపఁగ జేసి
పతి కత్తమామలకు బహుతృప్తిఁ జేసి
తాను నిర్జలముగా తగ నుపవసింపుచును
పూని వ్రత మి . . . . మూన్నాళ్లుచా
ఆదినమునను వనికి నరుగు తనవిభుఁ జూచి
మోదమున యిరుగురుల మ్రొక్కి యి ట్లనియెచా

అయ్య ! నీ(పుత్రు డిపు) డడవికిని జనియెడును
చయ్యనను వెంబడిగ జనియెదను నేనుఁ.

వ. అనిన నా వృద్ధదంపతు లేమనుచున్నారు.

రూపక.

అమ్మ ! మూఁ[డు ది]నము లెంత యలసి బడలితో గదే
కమ్మి యాఁక లింత నిన్ను గాశి జేయ కుండునే
యెల్లి యారగించి బడలి కెల్ల దీర్చి మోద మంది
తల్లి ! జనెదు గాని పడుచ ! తత్తరిలక నిలగదే
అనిన ముద్దుపట్టి మ్రొక్కి అంత కంత వినయ మెక్క
వనిత కొసరి వేఁడుటయును వారు సమ్మతించినఁ
ప్రాణనాథువెంట యేల బాల ! యే మదాటలా ?
పీణెపాటలా ? తలంప వింత పూలతోఁటలా ?
మిట్ట గుట్ట ముండ్లు గుండ్లు మేర మీరు పొదలు భీ
తుట్టఁ జేయు పాము గాము లెందు సందడించును
వలదు వేగ వత్తు ననిన వలపు బుట్ట కౌఁగిలించి
కలికి కొసరి ముద్దు పెట్ట కాంతుఁ డనుమతించెను.

వ. యివ్విధంబున ననుమతి వడసి భర్త ననుసరించె నట యెటువలెను.

ద్వి. అంత కాంతామణి హర్షంబు నొంద
కాంతారవిభవంబు గణుతించి పలికె
పనస పిప్పల బిల్వ పాటలీ వకుళ
తినిశ జంబూ నింబ తిందు కాశోక
వట మధూక రసాల వంజుల నీప
కుటజ భల్లాతకీ కోవిదారముల
మల్లికా మాలతీ మాధవి జాజి
సల్లకి కరవీర చన్పక నాగ
కురువింద కేతకి కుంద కాస్మీర
గురు కురంటక ముఖకోటుల మించి
కుసుమితకిసలిత కుట్మలితాతి

రసవత్సలిత వనరాజి గాన్పించి
మాతంగకేసరి మార్జాలకీశ
కైతవభుజగాది నామ సంగ్రామ
బంధవిశేషముల్ పడఁతికిఁ జూపి
బంధురంబుగ పకపక నవ్వుకొనుచు
వనములో వింతలు వనితకుఁ జూపు
కొనుచు శ్రమం బొంది గుంపయిపేర్చి
గుజ్జుమామిడినీడ కోరి యూరువులు
తజ్జలజేక్షణ తలగడఁ జేయ
పవడించి యుసు రన పయఁటకొంగునను
యువిద మెల్లన వీచుచుండె నున్నంత.

అర్ధ చంద్రికలు.

బడలి కగ్గల మనుచు తడబడుచు నుడువుఁ
తొడిబడను కనువిచ్చి కుడియడమఁ జూచుఁ
అసురుసురు మని శి . . . . . . పరుచుఁ
బుసబుసన శ్వసనముల నెసఁగె విసవిసను
దంతముల వింతనలు పంతఁ జూపట్టెఁ
స్వాంత మత్యంత . . . . . . త వహించెఁ
స్వేద మెద జాదుకొని మేదురము గాఁగఁ
పాదుకొని నేదు రగు వాదముల మాటల్
రెప్ప లల్లార్ప కటు వుప్పర మెం . . . . . .
. . . . . . ప్పి యని చెప్ప వావిచ్చి గాంద్రించుఁ
పుష్టియును చేష్టలకు నష్టమయి వచ్చెఁ
దుష్టమగు కష్టమును స్పష్టమయి నిలిచెఁ
అ . . . . మదిని యింత చింతిలకఁ
కాంతువంతకు మౌని మంతనము దలఁచెఁ.

వ. యివ్విధంబున దలచి యువతి భక్తైక సహ . . . గ్గక చూచుచున్నంత్.

జంపె.

అంతకునిదూత లటు యరుదెంచి చూచి యె
ల్లంతనంతనె నిల్చి యరిగి రతిభీతిఁ
దూతాధికార్లు విని . . . . చి
వే తిరిగి పరచి రతిభీతి నలుగడకుఁ
దాని విని కాలుండు పూని యాయత్తమయి
మానవతి దర్శించి మగుడె పెరత్రోవఁ
[అది] చూచి కోపించి యార్చి మృత్యువు వచ్చి
అదరి వెనుదివె లేక యామడనె నిలిచెఁ
కర్మాధిదేవతయు కాంతాళమున వచ్చి
పేర్మి చెడి పారె నొక పెరత్రోవ బట్టి
దాని కని విని క్రోధ తామ్రాక్షుఁడై యముఁడు
పూని భటులతొ వచ్చి పొన్నంత నిలిచెఁ
అది సన్నసైగ గని మది మచ్చరం బెచ్చ
అదలించి ధర్మరా జరుదెంచె యవలఁ.

త్రిపద.

పిలిచి వేగమె చిత్ర గుప్తుని కలయ బిలిచి వితాక బోవుచు
తెలివి దప్పదె వీని మితి కీడినము సరియె
హరుని మిక్కిలి కంటఁ బుట్టిన యనలమో కా దౌర్వశిఖియో
శరధిఁ బుట్టినకాలకూటమొ శంబ మగునో
తేరి చూడగ రాదు మదిలో దిగులునను చేకాళ్లు వడఁకెను
పారిపోవలె ననెడుబుద్ధియు పట్టువడియెఁ
అనుచు చింతిలుయముని కి ట్లను యమ(దు?)క వాపుచు చిత్రగుప్తుఁడు
ఘనపతివ్రత దీన నీ కీకలఁక బుట్టెఁ
వంచనను నే పొంచి వెనకకు వచ్చి పట్టి జయంబు గైకొని
కంచుమించుగ పారుదా మన కడఁక నటులఁ.

వ. యివ్విధంబున సత్యవంతునిం గొనిపోవుటం జూచి యతని శరీరంబు రసాలకిసలయమృదుశయ్యాతలంబున నునిచి తిరోహితుంగా జేశి శమను వెనుకొనియె నట యెటులనెను.

అటతాళం.

రవికెముడి బిగియించి పయ్యెద దివిచి వేగఁ బురిగొని
యువతి కుచ్చెల యిరియ నడిమికి యొప్పఁ జుట్టెఁ
కొప్పు విడిచి కీలుగం టిడి కొమ్మ శమనుఁ వెనుకొని
తప్ప గ్రుంకియు వలియఁ బారియు దాఁగి జుణిఁగి
మలకలుగ వెన బారి పారియు మరలి జూచూ నంతకుఁ
నెలఁత గుదు లటు ద్రొక్కిఁకొంచును నిలిచె నెదుటఁ
దెబ్బపో రిది ప్రాప్త మయ్యెను దెప్పరఁబూ యిది పెద
బెబ్బు లన దగి వెంట నంటెను పృదుల నీదు.

వ. అని తలపోసి యప్పతివ్రతాతిలకంబుతో నే మనుచున్నాడు.

రూపకం.

అకట! వరములు మూడు ప్రకటముగ (నీ) కిత్తు
నికటముగ జేకూరు నొకట పతి దక్కఁ
ఘనమానవతి వినుము ఘనమాన నేదైన
అనుమాన ముడి గడుగు చనుమానముగను
. . . . ననాథసుతుఁ డిట్టు లన నాతి కపటసం
జననాత్మయై తలఁపునను నాలివగను
యిచ్చినది బుచ్చుకొని మచ్చరము హెచ్చ పతి
దెచ్చెద . . . . చ్చు దన కనుచుఁ.

వ. ఆదండధరునితో నే మనుచున్నది.

ఎకతాళి.

చంక శిశువు నిడి జారఁగ విడువకు
వింక కడమ బడ సీడ దగ దనఘూ!
యి . . . . ని మ్మరుసుగ నయనము
లిరువుగ నొకటికి ధర నుతి కెక్కఁ
బూములు గా దిది పోలఁగ వినుమూ
బూములు మము బొంది పొసఁగునొ . . .
అతిబలయుతులను శతసోదరులను

చతురత నొకటికి జను నొసగంగన్
అన విని ఘన మగు నెనరున నొసఁగితి
చను మని శమనుఁడు శా . . . . . .
అంత శమనుఁ డిటు లంతర్హితుఁ డగు
డింతి యముని గాన కి ట్లని పలికెన్
యేను పతివ్రతనేని కృతాంతుఁడు
కానుపించు నా కను . . . .

వ. అని పలికి పరచుకాలునిం గని వెంట నంటె నట యెటువలెను.

రూపకరేకులు.

తిరిగి తిరిగి చూచు చరుగు తరణిసూ . . . ణి జేర
పరసుముండ్లు గుండ్లు మొరప కరకు నెరపె తెరువుదరిని
పులులు సలుగు లెలుగు లేనుగలును శలలి చిలువబాల
శలలు చరులు దరులు కారు లిచ్చు లెచ్చు బెట్టె నెదుట
మెరుము లురుము లెచ్చ కరకు లురుల జొచ్చె మచ్చరించి
తొరిగె జోరు మనుచు వాన పరగె పంకసంకటములు
అవియు దవుల దవుల దొలగ నువిద తవుల బడక కడక
పవి యనంగ వెంట నంటె దివులు మివుల బుట్టి మరలె
నిలిచి సోలి వెలుకఁబారి కలఁగి కలికి కనతనమున
కలరి తెలివి నొంది వేడ్కఁ చెలువు నెలకొనంగ బలికె
వరము గోరు నరుని దక్కఁ నెరసి యరసి మరలి రాకు
తరుణి యనిన చింత కొంత తడవు తడచి తెరఁగు గాంచి
జియ్య! తియ్య మొంద మీర వియ్యు డయ్య నెయ్య మొప్ప
నొయ్య పుత్రశతము గనఁగ నయ్యప్రీతి నాదుమదికి
అనుచు సనుచువేడ్కఁ గోర నినుచకృపను వినుచు నొసఁగి
చనుము మామకడ కటన్న సకియ నగవు మిగుల నరియె.

గీ. ధర్మరాజ వయ్యు తగు తగ దని గాన
కిట్లు వలుక దగునె హేయ మనక

వరము గొనుచు నేఁగి వరహీననై యట్లు
పుత్రశతము గాంచు పూతచరిత !

వ. అని మరి న్నేమనుచున్నది.

జంపె.

పతిరహిత యైనసతి యతిబలులఁ గనిన ద
త్సుతుల గోళకు లనుచు సుతియనియ రెండుఁగా
సారె బాలకజనము గీరు కుంచము లాడ
పూరిపొత్తుల కుంచమో యనుచు నాడుఁగా
కరుణ నీ వాసగుధర పరిపాలనము శేయ
కర మయోగ్యు లటంచు గైకొనరు మంత్రుల్.

రూపకం.

భర్తహీన యైనయువతిబ్రదుకు బ్రదుకె శమన! యా
వార్త వినఁగఁ గోరె దేని వరుస వినుము చెప్పెదఁగా
బాల్యమునను తల్లిదండ్రి పరగ జవ్వనమున భర్త
తుల్యవార్ధకమున సుతుఁడు తొయ్యలికిని పోషకుల్
కాన పు(ణ్యవ)తికి దక్క కాంతుహీన యైనసతికి
పూని భోగ మనుభవింప పొందు నింద కుదురుగాను
పసపు బొట్టు రోళ్ళ చెవులు బాగ వెలవె ... మ్మ
దొసఁగ దోశ చీర మాశి వెస చరింపఁగా దగుఁగా
శుభము శోభనములవేళ సొరిది పయనగతులవేళ
విభుఁడు మరలువేళ య ... డు విధవకుఁగా
పరిమెళముల మాని పస్తు బారతాల కాని చీర
విరివి ముసుగు బూని లేని విడెము వ్రతములే దగుఁగా
ఉదరపూర్తిగా ... ల ముడిగి తిరుగు గాక
యెమగ మాటలాడ బోక యిల చరింపగా దగుఁగా
వెలిని ముద్దులాడ గూడ దలమి బాలుమోము చూచి
పలుక రా ... ... నళుకు లేక విధవకుఁగా

విధవదీపె నొంది రైన వేగి మోము చూచి రైన
వ్యధలు వృధగ బొందు ననుచు నార్యులెంతు రెప్పుడుఁ
యిట్టి చ(చె ?)ట్ట వాలకమున పట్టి .... కొన్న
తిట్టు రట్టు నిన్ను నన్ను వెట్టు వొంద గుట్టు విడఁ.

గీ. అనిన పెలుకబారి యాననంబున శుష్క
హసిత మొప్ప మిగుల నద్భుతముగ
తను నవజ్ఞ ... ... లాక్షిప్రౌఢిమం
బనుచు నిచ్చ మెచ్చి యబల కనియె.

త్రిపుద.

అబల! నీవు మహాపతివ్రత వౌట నిను నే చాల మెచ్చితి
ప్రబలవరముల (నొ, సగెదను నీ పతియుతముగఁ
ఆయురారోగ్యమును భాగ్యము ఆత్మజుల ధనధాన్యబంధుల
మేయరాజ్యము పాఁడి పంటయు మిగుల గలుగుఁ
రయమునను జను మామకడకును రాజముఖి! నీపతిని దోకొని
నయముగా యెల్లిటికి జేకురు నాదువరముల్
అనిన ముప్పిరి గొనెడువేడుక నాత్మలో నుప్పొంగి వీడ్కొని
చని రసాలముక్రింద పల్లవశయ్య జేశి
చివురుసెజ్జను ధవుని తనతొడ యువిద తలగడ జేశి యున్నెడ
మిగుల భీతిని నిద్ర మేల్కొనుమేర లేచెఁ.

వ. యివ్విధంబున లేచి భయకంపితశరీరుండై సత్యవంతుండు సావిత్రితో నే మనుచున్నాడు.

జంపె.

కొరగానికల గంటి తరుణి యాకలతెరఁగు
యెరుక పరుపఁగ రాదు యేమి భామలకుఁ
పురుషులతొ చెప్పినను పొంద వాపదలు ద
త్పరత మనరాజుకడఁ దగ విన్నవింతుఁ
ఫలమూల(ముల) నీవు భరియింపు మింధనము
చెలిమి నే దెత్తు నని యెత్తుకొని వేగఁ

ఆశ్రమంబునకుపై యరుదేర మధ్యమున
విశ్రమించె నినుండు వేగ నపరాబ్ధిఁ.

వ. యివ్విధంబున సూర్యాస్తమయం బగుటయు పొదరింట చంద్రకాంతశిలా తలంబున సతీసమేతుండై యారాత్రి గడపి వేఁకువ సావిత్రీసహితుండై కదలి యాశ్రమసమీపంబునకు వచ్చునప్పు డడుగుచప్పుడు విని యావృద్ధ దంపతు లే మనుచున్నారు.

రూపకం.

తండ్రి! సత్యవంత! యింత తడవు విడువ కొడుక! యే
మంద్రు నిన్ను యొరులు గలరె యరయ మమ్ము పరిజనుల్
అని నయమును భయము మనములో బెనగొనంగ
యనఘ! నిరపరాధి నే యర్హ్యజనుఁడ కరుణకుఁ
వినుము కందమూలఫలము లెనయుపండుటాకులుఁ
గొనుచు మరలువేళ బడలి కుజమునీడ నిలిచితిఁ
నిలిచి యొడలు మరచి నిదుర తెలివి దప్పి యున్నయెడను
కలను బలియుఁ డొకఁడు పట్టి కట్టి కొట్టె బెట్టుగాఁ
అంత విడక కొంచు నేగ యబల యోర్తు కూడ ముట్టి
యెంత యేని సాంత్వనముల నేకమాన నను మరల్చె
యిట్టిచెట్టకలకు భీతి బిట్టు మేలుకాంచి లలన
చెట్టపట్టి వెడల తమము చెట్టు చుట్టె నట్టడవిని.

వ. అని యివ్విధంబున తడయుటకుం గారణంబుగా దుస్వప్నంబు చెప్పిన విశాక బోవు నమ్మహీవల్లభుతో సావిత్రి యే మనుచున్నది.

ద్వి. విన .... ద్ర! విశదంబు గాఁగ
తనరఁగ చిత్తావధానుండ వగుచు
తాను పుట్టింటను తగు జవ్వనమున
వేనవేల్ నుతియింప వేడ్కనుండుటయు
పతి గాఁగ యీసత్యవంతు గోరుటయు
హితమతితోడ లోకైకపూజ్యుండు
వనజసంభవుపట్టి మహతి మ్రోయించు

కొనుచు వచ్చుటయు మీ కొడుకు కాయు వేఁడు
అని యడుగఁగ వేసంవరక్షకుని
ఘనదాసుఁ డరిగిన క్షణ మాని గాఁగ
లలితంబుగా దినరాజి నెన్నుటయు
బొలుచు నిన్నటికి యా మునిపల్కుమితియు
అరుదెంచ ... విన రా సత్యవంతు
కరమైన కలభంగి కాలు మెప్పించి
వరములు నాలుగు వడి బడయుటయు
తెరగొప్ప నొకటికి దేవరకండ్లు
వొకటికి మనరాజ్య మొకటికి నూర్గు
రకలంకసోదరు లరసి యొక్కటికి
బలపరాక్రమనిధుల్ పాండిత్యధనులు
నలరూపులను మనునయ విశారదుల
యెలమి పుత్రకులు ప్రాపించు నూర్గురిని
వెలయంగ తమకును వేఁడుకొంటయును
మొదలుగా మును విన్నమునివాక్యసరణి
సదయుఁ డా సమవర్తి చర్యాంతముగను
యొగి నంత దెలుప నెంతో సంతసించి
మిగుల నుబ్బుచు నుండె మెరళి యెవ్వేళ.

అర్ధ చంద్రికలు.

అన్ను దలమిన్న యిటు విన్నపము శేయఁగా
కన్నులను తిన్నని ప్రసన్నత వహించెఁగా
అందులకు తుందిలానంద మెద జాలఁగా
జెందుతరి బృందముగ విందు లన వేడ్కఁగా
దిగ్గునను ప్రెగ్గడలు డగ్గరికి జేరి
ప్రగ్గె పగ జగ్గు మను యగ్గలికతోడఁగా
కొంచక నుతించ నటు వేంచేయుఁ డనినఁగా
యెంచను దలంచ రా నించునఁ జలంగఁగా
నక్రహర శుక్రదృగవక్ర చతురాస్యుల్

శక్ర సకలక్రతుభుజిక్రములతోడఁ
వేడుకను గూడి పరిగూడి చనుదేరఁ
యీఁడు మరి జూడు యిక నెడదను ప్రీతిఁ
యెదురు సని పదములకు సుదతి మును గాంగఁ
యెదుగ భయభక్తులను ముదముననుఁ మ్రొక్కఁ.

వ. అంత సావిత్రి చేరం బిలిచి వాసుదేవుం డే మనుచున్నాఁడు.

ద్వి. సావిత్రి! నీ దగుసాధ్వీమహత్త్వ
మే వారిజాక్షుల యెడ గాన నౌట
కర మర్థి వర మిత్తు కల్యాణి! నీకు
వరశక్తి నీ సత్యవంతుఁ డింపొంద
పదియారుయేఁడుల ప్రాయంబుతోడ
పదివేలయేఁడులు పాలించు ధరణి
వనిత! చతుర్దశ వత్సరప్రాయ
మున నుండు నూర్గురు పుత్త్రులఁ గనియు
అని యిట్లు హరి బల్క నాయిందిరయును
మనమున సంతోషమహితయై చూచి
చిటులని గందంబు చెదరనివేణి
సట గాని శృంగారసరణి యెల్లపుడు
మాయనిమణుఁగును మహితసౌభాగ్య
మాయతంబున గల్గు నని యానతిచ్చె
హరుఁ డిచ్చె యెదురులేనట్టి జయంబు
హరురాణి యొసగెను అతిశోభనములు
ప్రౌఢత్వ మొసఁగెను బ్రహ్మ శారదయు
గాఢవాగ్విభవంబు కడువేడ్క నొసఁగె
ముప్పదిముక్కోటి ముఖ్య దేవతలు
తప్పక దేవేం ... ... తో గూడి
కామధేనువు మరి కల్పద్రుమములు
ప్రేమఁ చింతామణి పృథుశక్తి నొసఁగి

యేవేళ కెప్పుడు యేవి గావలయు
ఆవేళ కప్పుడె అవి యొన (గూర్చి)
... ... మిచ్చి చనుమని వారల బనిచి
సరవిగా నిజనివాసములకుఁ జనిరి.

త్రిపుద.

కొడుకు కోడలు మున్నుగాఁగను కోరి మంత్రుల గూడి వేడుక
పు ... ... దరుదెంచె వేడుక పురమునకును
వచ్చి ముదమున సత్యవంతుని వరుస పట్టము గట్టి యున్నెడ
వచ్చె కూతురిఁ జూడ లక్షణభద్రుఁడుఁ సతియుతముగాఁ
అరణ మిచ్చిన వస్తు చయముల నన్నియును గొని వచ్చి ముందర
గరిమతో నిడి కూఁతు నల్లుని గారవించి
వుభయవంశలలామ - నొదవె పుత్త్రిశతంబు మాకును
త్రిభువనంబులు పొగడె నిది యుదీర్ణమహిమల్.

వ. అని వుపలాలించి మాళవిలక్షణభద్రులు తమపట్టణంబునకుం జనిరి. సత్య వంతుండును సావిత్రీసహితుండై రాజ్యపరిపాలనంబు సేయునప్పు డెటువలెను.

అర్ధ చంద్రికలు.

నెల మూఁడువర్షములు నెలకొనియె ధరణిఁ
పాఁడిపంటలు చాల ప్రబలమయి వెలసెఁ
జారచోరులవార్త దూరమయి పారెఁ
శోభనపరంపరలు పొరిది విలసిల్లెఁ
నిత్యోత్సవంబులను నెగడె ధర యెల్లఁ.

వ. మరి న్నెటువలెను.

ద్వి. పోలంగ సావిత్రిపుణ్యచరిత్ర
చాల సంప్రీతితో చదువునెవ్వాఁడు
వేడుక నెవ్వఁడు వినఁగోరు సతుల
కూడఁ బెట్టుక కథా గుణగరిమములు
తెలుపు నెవ్వఁ డతండు దీర్ఘాయు వగుచు

దశిమమై తామరతంపర గాఁగ
పుత్త్రిలు పౌత్రులు పుత్త్రికామణులు
మిత్రబంధులతోడ మెరయుచు నుండు
ముత్తైదువలు కడు ముదముతో వినిన
హత్తుగ ధనధాన్య మగ్గలం బగుచు
పెనిమిటి వళ్ళఁ డౌ పె ... ...
ఘనతతో చుట్టలకడ నుతి గాంచు
నలువగ వంధ్యలు నలువదినాళ్లు
బొలుచు వేడుక శుచిర్భూతలై వినిన
సంతానవతు లయి సౌభాగ్యమొదవి
కాంతుమన్నన గల్గి కడు చెలంగుదురు
కన్యలు వినిరేని కడు రూపవంతు
ధన్యాత్ము పెండ్లియై తనయులు గలిగి
భోగభాగ్యంబులు బొలు పగ్గలించి
రాగిల్లి యుందురు రమణులై యెపుడు
ముద మొప్ప విధవలు మొగి వినిరేని
సదమలులై జన్మజన్మంబులకును
పతులతో గూడి సంపదల పెంపెక్కి
సుతపౌత్త్రహితులతో సొరిది నుండుదురు.

వ. మరి న్నే మనుచున్నాఁడు.

శ్రీకాకుస్థకులాబ్ధిచంద్రుఁ డగు నా శ్రీరాముపేరం సుధా
పాకం బొప్ప రచించితిఁ గవివరుల్ పాటించి కీర్తింప లో
కైకప్రీతి కుమారపెద్దనృపతిఁ యింపై ధరఁ మించఁగా
యాకల్యాణచరిత్ర యొప్పెసఁగుతఁ యాచంద్రతారార్కమై.

మంగళమహాశ్రీశ్రీం జేయుఁ
శ్రీ సీతారామార్పణ మస్తు
కరకృత మపరాధం క్షంతు మర్హంతి సంతః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః.

